

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΑ' • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1948 • ΑΡΙΘ. 77

«ΔΙΑ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΜΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΜΑΣ»

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Συμμορφούμενοι πρὸς ἐπιθυμίαν διατυπωθεῖσαν παρὰ πολλῶν ἀναγνωστῶν, ἀναδημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ κείμενον τῆς «Δηλώσεως Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν», εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεφέροντο αἱ ἐπιστολαὶ τῶν κορυφαίων ξένων ἐπιστημόνων, αἱ δημοσιευθεῖσαι εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῶν «Ἀκτίνων». Ἐν συνεχείᾳ δημοσιεύομεν ἐπιστολάς ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τοῦ χριστιανικοῦ πολιτιστικοῦ ἔργου εἰς τὴν ἀλλοδαπήν, καὶ δὴ ἐκ τοῦ ἑτεροδόξου θεολογικοῦ κόσμου. Τέλος παραθέτομεν ἀποσπάσματα μεγάλων ὄντως ἐπιστημόνων ὁ, πρόσφατος ὅμως σχετικῶς, θάνατος τῶν ὁποίων, ἠμπόδισε νὰ ἔχωμεν καὶ ἐκ μέρους τῶν εἰδικῶς διὰ τὴν ἑλληνικὴν «Δήλωσιν» ἐπιστολάς. Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ οὕτω, πῶς ἀντιμετωπίζουν τὸ μεγάλο πρόβλημα τῆς ζωῆς, ὁ Eddington, ὁ sir Ambrose Fleming, ὁ Jeans. Ἐν κατακλείδι, ἐκ τοῦ ἐξωχριστιανικοῦ κόσμου, παραθέτομεν δημοσιευθεῖσας ἤδη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν γνῶμας τοῦ Ἀϊνστάϊν. Ἄλλαι δηλώσεις διαπρεπῶν ξένων ἐπιστημόνων, ὅπως τῶν A. C. Morrison, τοῦ Gustav Mie, τοῦ A. Sommerfeld καὶ ἄλλων θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον.

Περιττὸν ὄλως νὰ ἐπιστήσωμεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπὶ τῶν δημοσιευμάτων αὐτῶν, ποῦ ἀποτελοῦν, μαζὶ μὲ τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Δήλωσιν, μηνύματα τοῦ συγχρόνου κόσμου ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν θεμελίωσιν ποῦ εἶναι ἀπαραίτητος «διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ διὰ τὸ μέλλον μας».

ΔΗΛΩΣΙΣ

Οι υπογεγραμμένοι εργάται τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα θεωροῦμεν ὑποχρέωσίν μας νὰ διακηρύξωμεν καὶ δημοσίᾳ τὴν πεποθήσιν μας ὡς πρὸς τὴν κατεΐθυσιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἄσκει ἡ ἑλληνικὸς λαὸς ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσχερείας τῶν καιρῶν καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πνευματικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ὄλικήν ἀναδημιουργίαν τοῦ Ἑθνους.

Ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικὴν καὶ ἀμερόληπτον ἐρευναν τῆς ἐπιστήμης, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ὁποίας ἕκαστος ἡμῶν ἔχει ἀφιερῶσει τὰς δυνάμεις του, ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν ζωὴν τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης, τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει, ἀπὸ τὴν παρακολούθησιν τῆς γενικῆς ἀνθρωπίνης πείρας, καὶ μάλιστα τῶν τελευταίων χρόνων, κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα δι :

1. Τὸ μέλλον καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας μας εἰδικώτερον, ἐξαρτᾶται κατὰ πρῶτον λόγον ἀπὸ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀκλόνητον πνευματικὴν θεμελίωσιν τῆς ζωῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀληθινὸς πολιτισμὸς.

2. Τσαύτη θεμελίωσις δὲν εἶναι δυνατὴ ἂν ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος δὲν χρησιμοποιήσῃ τὸν θησαυρὸν τῶν ἀξιών τὰς ὁποίας τοῦ προσφέρει ὁ Χριστιανισμὸς, ἡ χριστιανικὴ Πίστις, ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ. Ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὰς ἀξίας αὐτὰς εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ κάθε βάσιμον ἐλπίδα διὰ τὴν ἀνθρωπότητος θὰ δυνηθῇ νὰ οἰκοδομήσῃ μέλλον καλύτερον ἀπὸ τὸ παρὸν.

3. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἀπομάκρυνσις αὕτη ἀντιτίθεται πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς πρᾶγματι ἀπροκαταλήπτου κριτικῆς ἐρεῦνης ἐπὶ τῶν μεγάλων βασικῶν διὰ τὸν ἀνθρώπον προβλημάτων, καὶ εἰδικώτερον πρὸς τὰ συμπεράσματα εἰς τὰ ὁποῖα καταλήγει ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἐρευνα, ἡ ὁποία διεξάγεται ἐντὸς τοῦ ὄντως ἐπιστημονικοῦ πεδίου, μὲ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ μὲ πνεῦμα γνησίως ἐπιστημονικόν. Τόσον εἰς τὰς θετικὰς, φυσικὰς καὶ βιολογικὰς, ὅσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐπιστήμης, ἡ πρόοδος τῆς συγχρόνου ἐρεῦνης κατέδειξεν διὰ τὴν προσπάθειαν νὰ φανῇ ἡ ἐπιστήμη ὡς διαψεύδουσα τὴν χριστιανικὴν Πίστιν δὲν ἔχει κανὲν ἐπιστημονικὸν ἔρεισμα. Κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀνομιγνύῃ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὸ πεδίον ὅπου εὐρίσκονται τὰ μεγάλα μεταφυσικὰ ζητήματα καὶ νὰ χρησιμοποιῇ τὸ ὄνομα καὶ τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ στηρίξῃ πολεμικὴν ἐναντίον τῆς χριστιανικῆς Πίστεως. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς Τέχνης, τῆς καλλιτεχνικῆς ἐν γένει δημιουργίας, ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸν χριστιανικὸν ὑπογραμμόν, ὄχι μόνον δὲν ὑπαγορεύεται ἀπὸ οἰανδήποτε ἀνάγκην ἢ σκο-

πιμότητα γνησίας καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλλά, τούναντίον, αποτελεί πλήγμα βαρύν δια την Τέχνην και την έκτοπίζει από την ηγετικήν θέσιν η οποία τής αρμόζει μέσα εις ένα γνήσιον πολιτισμόν.

4. Η σειρά αποτυχιών και απογοητεύσεων που χαρακτηρίζει τους νεωτέρους χρόνους κατέστησε φανερόν ότι η εκπλήρωσις του επιτακτικού αιτήματος δια μίαν πλήρη ανασυγκρότησιν, κοινωνικήν και οικονομικήν, δια την επικράτησιν του δικαίου, τής ήθικης, των αρχών τής κοινωνικής δικαιοσύνης, τότε μόνον είναι δυνατή όταν η ζωή των ατόμων και η ζωή τής κοινωνίας διαποτισθῇ ἀπὸ τὴν Πίστιν ἐπὶ τῆς ὁποίας οἰκοδομεῖται ὁ Χριστιανισμός, όταν ἡ ἠθικὴ ἐπιταγή, σιτηριζομένη εἰς τὴν Πίστιν αὐτήν, λάβῃ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου τὴν πρέπουσαν δύναμιν ἐπιβολῆς. Χωρὶς τὴν δύναμιν αὐτήν καὶ οἱ εὐγενέστεροι πόθοι καὶ τὰ ὀρθότερα θεωρητικῶς σχήματα κατανοῦν χίμαιραι καὶ ὀδηγοῦν εἰς σκληρὰς ἀπογοητεύσεις.

5. Τέλος, ἡ ἀγωγή τοῦ ατόμου, ἰδίως δὲ ἡ ἀνατροφὴ καὶ μόρφωσις τῆς νεότητος, ἐφ' ὅσον δὲν σιτηρίζεται εἰς τὸν πλήρη σεβασμὸν τῶν χριστιανικῶν ἀξιών, ὀδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς ἀποτυχίαν, εἰς πνευματικὸν ὑποσιτισμὸν τῆς νέας γενεᾶς καὶ εἰς ἠθικὴν ἀναπηρίαν. Ἀντιθέτως, τὸ χριστιανικὸν μορφωτικὸν ἰδεῶδες θὰ δώσῃ βάσιν καὶ ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς κάθε ἀληθῶς προοδευτικὴν προσπάθειαν, διὰ νὰ εὕρῃ ἐπιτυχῆ λύσιν τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

Τὰ συμπεράσματά μας αὐτὰ συμπέπτουν πρὸς τὴν στροφὴν ἢ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὴν νεωτέραν ἐπιστήμην καὶ καθ' ὅλου διανοήσιν καὶ συνεχῶς ἐκδηλοῦται κατὰ τὸν πανηγυρικώτερον τρόπον, διὰ στόματος κορυφαίων συγχρόνων ἐπιστημόνων καὶ πνευματικῶν ἐν γίνεῖ ἐργατῶν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀνεξαργτήτως πρὸς τὸ τί ἐγένετο ἄλλοτε, σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἀλλὰ καὶ ἡ ζωντανὴ νεωτέρα Τέχνη γνωρίζει νὰ σέβεται τὴν χριστιανικὴν Πίστιν καὶ τὴν ἀνυπέμβλητον δημιουργικὴν ἀξίαν τῆς. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ τῆς τοιαύτης ἐξέλιξιν, νὰ μὴ βασιζέται πλέον εἰς ἀπρηχαιωμένας ἀντιλήψεις περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, καὶ νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ πρὸς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔχει συνυφανθῆ τοῦ Ἔθνους μας ἡ ὑπόστασις καὶ εἰκοσίων αἰώνων ἱστορία, ὄχι μόνον ἐναρμονίζεται πλήρως πρὸς τὰ συμπεράσματα τῆς προόδου τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν τεραστίων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θέτουν ἐνώπιόν μας οἱ σημερινοὶ καιροί, τὴν ἐπιτακτικωτέραν προσταγὴν διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ διὰ τὸ μέλλον μας.

PIERRE
L'ERMITE

Διογένης και Ιερύς, εφημέριος του Saint François de Sales εις τὸ Παρίσι, μὲ 60ετῆ δράσιν.

"Ἔργα του ἐβραβεύθησαν ἐπανειλημμένως ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν. Μυθιστορήματά του διασκευάσθησαν εἰς κινηματογραφικὰ ἔργα. Τὰ χρονολογήματά του τὸν ἔκαμαν γνωστὸν καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀναφέρονται τὰ «Le grand

Mufflo», «L'imprise», «La Brisure», «Les deux mains», «Comment j'ai tué mon enfant», «La vieille fille», «La femme aux yeux fermés» (βραβεῖον τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας), «La femme aux yeux ouverts», «L'homme qui approche» κ.ἄ. Αἱ «Ἀκτίνας» ἀπέρωσαν διὰ τὸ ἔργον του εἰδικὰ ἄρθρα (1938 σελ. 85, 1941 σελ. 213-216).

Ἀνέγνωσα μὲ ὑπέρτατον ἐνδιαφέρον τὴν ὥραιαν Διακήρυξιν τὴν ὁποίαν εὐηρεστήθητε νὰ μοῦ ἀποστείλετε. Ἀνταποκρίνεται ἡ δῆλωσις αὐτὴ εἰς ὅ,τι διεπίστωσα κατὰ τὴν μακρὰν ζωὴν μου (84 ἔτη), κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεμίχθην μὲ ὄλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις.

«Χωρὶς ἔμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν» εἶπεν ὁ Χριστός. Πόσον ἀληθὲς εἶναι αὐτό! Πόσα ἀνθρώπινα ἔργα ἠθικῆς τάξεως ἐξόχως μελετημένα εἶδα νὰ καταρρέουν, διότι δὲν εἶχαν οἰκοδομηθῆ ἐπάνω εἰς τὸν ἀκρογωνιαῖον αὐτὸν λίθον, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Χριστός!

Ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ἔχει ἕνα τόσο ἐξοχὸν ρόλον καὶ τόσο εὐσυνειδήτους ὑπηρετάς... ἡ ἐπιστήμη ἰσχυρίσθη, κατὰ τὸν τελευταῖον αἰῶνα, μέσα εἰς τὴν μέθην τῶν ἀνακαλύψεων τῆς, ὅτι θὰ ὑποκαθίστα τὰ πάντα.

Ὁμολόγησεν ὁμως τὸ σφάλμα τῆς. Καὶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς Brunetiere, εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Revue de Deux

Mondes», τὸ ὁποῖον ἔτυχε γενικῆς προσοχῆς, διεπίστωσε τὴν «χρεωκοπίαν τῆς ἐπιστήμης», ὅχι τὴν πλήρη χρεωκοπίαν ἀλλὰ χρεωκοπίαν καθ' ὅσον αὐτὴ θέλει νὰ ὑποκαταστήσῃ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις. Καὶ τί νὰ εἰπῆ κανεὶς διὰ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Pasteur εἰς τὸν Renan, εἰς τὸν λόγον τῆς εἰσοδοχῆς του ὡς ἀκαδημαϊκοῦ, διὰ τὸ βιβλίον τοῦ Carrel, διὰ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Nicole καὶ τῶσων ἄλλων!

...
à contact... le Bénédictin de la Savoie, non le
laqueusement total, mais l'éloignement qu'on lui
vient se substituer aux forces spirituelles.

Il est d'un de la région de l'ancien Renan,
dans son recueil de récits et d'essais, et au
livre de Carrel et de la communion de Nicole,
et se tient d'autant!

Bato un idylle moral et telon de
l'œuvre chrétienne, est l'été sur la table.
Je me rappelle en face au milieu d'organes
deux septuagés, et qui se souvient au Christ
avec une conviction et un élan toujours
profondément. "A qui nous, seigneur, est l'âme
au-dessus de la vie éternelle!"
Quelle est la noble pensée abîmée, l'été
et gardien de tout de spiritualité, comme
pour le desol et après l'été à l'été
l'athéisme, un autre votre appel et
à nous dans la foi et l'amour de Christ!..

Vous êtes aimé, monseigneur et bon
Honneur. Un jour de l'expression de ma
conviction, de la foi et de l'amour

Simon de la Croix

à l'œuvre de la Croix et du Bénédictin
1911 VIII -

Οικοδόμησις ἠθικοῦ οικοδομήματος ἔξω τῆς χριστιανικῆς ἰδέας, εἶναι οἰκοδόμησις ἐπὶ τῆς ἄμμου. Καὶ τὰ γηρατειά μου περιοῦν ἀνάμεσα εἰς ἀρχιτέκτονας οἱ ὅποιοι χθὲς ἦσαν «σκεπτικισταί», καὶ τώρα ἐπιστρέφουν εἰς τὸν Χριστὸν μὲ εὐλικρίνειαν πού μὲ συγκινεῖ πάντοτε βαθειά: «Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ρήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις...»

Ἐθε ὁ εὐγενὴς ἀθηναϊκὸς λαὸς, κληρονόμος καὶ θεματοφύλαξ τῆς πνευματικότητος, καθὼς ἔλεγεν ἄλλοτε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον τῶν Ἀθηνῶν, νὰ ἀκούσῃ τὴν πρόσκλησίν σας καὶ νὰ συνενωθῇ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ!...

P. LEENHARDT

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου, Διευθυντὴς τοῦ Centre Protestant d'Études τῆς Γενεύης.

CENTRE PROTESTANT D'ÉTUDES
GENÈVE (SUISSE) - 26, RUE ST-LEON
TEL. 4.0224

Genève, le 9 décembre 1947
prof. Dr. Leenhardt, Directeur

à l'Union chrétienne des Intellectuels
de Grèce
14, rue Kerytos Athènes.

Messieurs,

C'est avec une grande joie et une grande reconnaissance que nous avons pris contact, grâce à votre message, avec l'effort que vous poursuivez dans votre pays pour aider à la reconstruction spirituelle par l'apport de la pensée chrétienne à la solution des problèmes vitaux qui se posent au cœur d'un si grand pays. Le peuple grec a suscité tant de fois l'admiration parmi nous, qu'il est pas d'entreprise le mouvement qui puisse nous laisser indifférents, surtout lorsqu'

core notre reconnaissance, car votre exemple est une émulation pour nous et un exemple. C'est en tout cas ainsi nous redire avec quelle sympathie nous avons lu votre déclaration, dont nous voulons espérer qu'elle aura eu le retentissement durable qui répondra à votre vœu. Nous souhaitons que cette année vous puissiez conduire encore l'âme de votre peuple, par une nouvelle déclaration, sur les chemins des sources véritables de la vie des individus et des nations. Soyez assurés que notre pensée vous accompagne dans ce témoignage de votre FOI CHRÉTIENNE.

Nous vous prions de croire, Messieurs, à nos sentiments fraternels.

Très humblement,

Μὲ μεγάλην χαρὰν καὶ μεγάλην εὐγνωμοσύνην ἤλθομεν εἰς ἐπαφήν, χάρις εἰς τὸ μήνυμά σας, μὲ τὴν προσπάθειαν τὴν ὅποیان ἔχετε ἀναλάβει εἰς τὴν χώραν σας, νὰ βοηθήσετε τὴν πνευματικὴν ἀνοικοδόμησιν μὲ τὴν προσφορὰν τῆς χριστιανικῆς σκέψεως πρὸς λύσιν τῶν ζωτικῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια τίθενται σήμερον εἰς τοὺς συμπατριώτας σας. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει τόσας φορές προκαλέσει τὸν θαυμασμόν μας, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἐγχείρημα, ἐξ ὧν τὸν ἀφοροῦν, τὸ ὅποιον νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ἀφίγη ἀδιαφόρους, προπαντὸς δταν τοποθετῆται ἐπὶ τοῦ ἰδίου πεδίου τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, ὅπου καὶ ἡμεῖς ἐπίσης προσπαθοῦμεν νὰ τοποθετηθῶμεν.

Δὲν σᾶς ἀποκρύπτομεν τὸν θαυμασμόν μας, ἀκόμη καὶ τὴν δικαίαν ζήλειαν μας, δταν βλέπωμεν διὰ τὴν κλήσιν, ἢ ὅποια συνετάχθη ἐπιμελεῖα σας, συνεκέντρωσε τόσας ἀπογραφὰς ἐξεχουσῶν προσωπικοτήτων τοῦ κόσμου τῆς Ἐπιστήμης, τῶν Γραμματέων καὶ τῆς Τέχνης...

Καὶ εἶναι εὐκαιρία νὰ σᾶς ἐκφράσωμεν ἐπίσης τὴν εὐγνωμοσύνην μας, διότι τὸ παράδειγμά σας μᾶς κινεῖ εἰς ἀμίλλαν καὶ εἶναι δι' ἡμᾶς ὑπόδειγμα. Πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπιναλάβωμεν μὲ ποίαν συμπάθειαν ἀεγνώσαμεν τὴν Δήλωσίν σας, ἢ ὅποια θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν διὰ τὴν ἐξῆς τὴν μόνιμον ἀπήχησιν, ἢ ὅποια ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς προσδοκίας σας....

...Νὰ εἴσθε βέβαιοι διὰ τὴν σκέψιν μας σᾶς συνοδεύει εἰς τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως σας.

G. DELCUVE

Πρώην Καθηγητής του Πανεπιστημίου και ήδη διευθυντής του Lumen Vitae και του Centre International d'études de la formation religieuse των Βρυξελλών.

CENTRE INTERNATIONAL
D'ÉTUDES DE LA
FORMATION RELIGIEUSE
(Centre International d'Études)

BRUXELLES le 12 nov. 1947

Monsieur le Président,

Monsieur Jean Guittou exprimeait récemment l'opinion des croyants de la façon suivante: "les progrès de la pensée marxiste leur est une preuve par l'absence de la nécessité vitale de la foi. Que, sans elle, les valeurs rationnelles et morales, manquant de clé-de-vie, s'affaiblissent et se dissolvent." Le travail - dont ces lignes sont extraites - paraîtra dans le prochain numéro de Lumen Vitae

Nous avons été heureux de retrouver l'idée de réunion française dans votre séminaire de Noël 1946. Nous partageons votre conviction.

Veillez agréer, Monsieur le Président, l'expression de ma considération très distinguée

G. Delcuve 117

Secr. de Lumen Vitae

Ο κ. Jean Guittou εξέφρασε τελευταίως ως έξης την γνώμη των πιστών: «Η πρόοδος της μαρξιστικής σκέψεως άποτελεί άπόδειξιν της ζωτικής άναγκαιότητας της πίστεως διά της εις άτοπον άπαγωγής. Δίτι χωρίς την πίστιν αι λογικαι και ήθικαι άξια, στερούμενοι στηρίγματος, καταπίπτουν και διαλύονται». Η έργασία άπό την όποιαν προέρχονται αι γραμμαλ άυται θα δημοσιευθί εις τό προσεχές φύλλον του «Lumen Vitae».

Είμεθα εύτυχείς έπαυερύσκοντες την ιδέαν του Γάλλου διανοουμένου εις την διακήρυξιν σας των Χριστουγέννων 1946. Συμμεριζόμεθα την πεποιθησί σας.

Sir ARTHUR
S. EDDINGTON

Ο μεγαλύτερος άστρονόμος της έποχής μας. Καθηγητής της Άστρονομίας και της πειραματικής Φιλοσοφίας καθώς και διευθυντής του Πανεπιστημιακού Άστεροσκοπίου του Cambridge της Άγγλίας. Επίτιμος διδάκτωρ 12 Πανεπιστημίων. Ήτο μέλος πολλών Άκαδημιών και πρόεδρος της Διεθνούς Άστρονομικής Ένώσεως άπό του 1938 μέχρι του θανάτου του, τον

Νοέμβριον του 1944. Ηοχολήθη με τά σοβαρώτερα προβλήματα της Άστρονομίας, των Μαθηματικών και της Φυσικής. Θεωρία της σχετικότητας, φυσική και χημική ύστασις των άστέρων, έρευνα των γαλαξιών και προέλευσις και εξέλιξις του άστρικού κόσμου ήσαν άπό τά θέματα με τά όποια καταγινετο ό Eddington. Έγραψε πολλά βιβλία καθάρως έπιστημονικά και άλλα με γενικών φιλοσοφικών περιεχόμενον, τά όποια μετεφράσθησαν εις πολλές γλώσσας. Αι «Άκτινας» έγραψαν ειδικάς μελέτας περί του μεγάλου τούτου έπιστημονος των νεωτέρων χρόνων (βλ. 1945 οσλ. 34-40). Έπήρξεν έπίτιμον μέλος της Έλληνικής «Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων». Αι όμιλαι του επί θεμάτων έπιστημονικών, φιλοσοφικών και θρησκευτικών ένημοσιεύθησαν εις τόμους ως επί παραδείγματι: The Nature of the Physical World, Cambridge 1929, New Pathways in Science, Cambridge 1934, Science and the Unseen World, 1930, The Expanding Universe, Cambridge 4η έκδ. 1944 κ.λ.π. Έκ των δύο πρώτων έργων του παρελαμβάνομεν τάς άκόλουθους περικοπάς:

Δέν πρέπει καθόλου νά άμφιβάλλωμεν ότι τό πνεύμα είναι τό πρώτον και άμεσον άντικείμενον της ιδιικής μας πείρας, δλα δέ τά άλλα γεγονότα του κόσμου προκύπτουν με συλλογισμούς, είτε με την διαίσθησιν, είτε και με την μέθοδον της λογικής... Ήμπορεί κανείς νά ζηλεύη την άνεξαρτησίαν της Φυσικής, άλλα ταράσσειται, όταν παρατηρή ότι αυτή δημιουργεί ένα κόσμον θεωρητικόν, άπό τον όποιον παραμερίζει τον Θεόν ως ύπόθεσιν μη άναγκαίαν.

Ὁμολογοῦμεν ὁμῶς ὅτι εἶναι « ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ τοῦ Θεοῦ! » (Ρωμ. 11,33). Ἀλλὰ δὲν ζῆ ἀκόμη μέσα μας κάτι ἀπὸ τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος τῶν παλαιῶν Προφητῶν, ποὺ ἐπεκαλοῦντο τὸν Θεὸν διὰ νὰ τοὺς φανερώσῃ τὴν βασιλείαν του, καὶ μὲ σημεῖα καὶ θαύματα νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως ὑπακούουν καὶ πειθαρχοῦν εἰς τὴν διατάσσουσαν θέλησίν του; »

Αἱ βαθεῖαι φιλοσοφικαὶ ἔρευναι μᾶς διδοῦν ἀσαφῆ ἀντίληψιν περὶ τῆς φύσεως τῆς Θεότητος, ἀντίληψιν ἣ ὅποια δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐξηγητήσῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰς πολλαπλὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Μένοντες λοιπὸν εὐχαρίστως πιστοὶ εἰς τὴν ἰδέαν περὶ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ ἣ ὅποια μᾶς ἀπεκαλύφθη πρὸ δύο σχεδὸν χιλιάδων ἐτῶν.

Δὲν εἶναι καθόλου ὀρθὸν νὰ ὑποστηρίζωμεν μὲ ὑποθέσεις τὴν Θρησκείαν, ἀπέναντι τῆς Φυσικῆς, διότι ἡ ἐπιστήμη ἠμπορεῖ νὰ πλανᾶται. Τοῦτο ἐξηγεῖ διατὶ ἐγὼ δέχομαι τὴν οὐσιώδη ἀλήθειαν τῆς Θρησκείας, ἐπειδὴ αὐτὴ παρέχει ἐχέγγυα.

Sir J. AMBROISE FLEMING

Καθηγητὴς τῆς Ἠλεκτρομηχανικῆς εἰς τὸ Πανεπιστημιακὸν Κολλέγιον τοῦ Λονδίνου. Διατελέσας μαθητὴς τοῦ διασέμου φυσικοῦ καὶ Χριστιανοῦ ἐπιστήμονος Maxwell, ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ἀσύρματον τηλεγραφίαν, εἰς τὴν ὅποιαν ἔκανε σπουδαίας ἀνακαλύψεις καὶ ἔγιναν οὕτω παγκοσμίως γνωστός. (Ἴδε περὶ τοῦ Fleming « Ἀκτίνες » τ. 1946 σελ. 380-389). Ἦτο μέλος

τῆς Royal Society, τῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας τῆς Γλασκώθης καὶ ἄλλων ἐπιστημονικῶν σωματείων. Ἀπέθανε τὸ 1945 εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν ἐργαζόμενος μέχρι τῶν τελευταίων μηνῶν. Ὁ διάσημος Ἀγγλὸς φυσικὸς Sir E. Appleton τὸν ἐχαρκτηρίζεν ὡς « τὸν μέγαν ἀδελφὸν τῆς ἀνθρωπότητος » καὶ ὡς « τὸν μέγαν Βρετανὸν γέροντα τοῦ ραδιοφώνου ».

Εἰς τὸ ἔργον του: Evolution and Revelation, γράφει (σ. 3):

Τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι μόνη τῆς ἡ ἐξέλιξις παρήγαγεν ἢ κατηύθυνε τὸ σύμπαν πρὸς τὴν σημερινὴν του κατάστασιν, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὴν ὕλην δύναμιν αὐτορρυθμίσεως, νὰ τῆς ἀποδώσωμεν τὰς ἰδιότηας Διανοίας καὶ νὰ τὴν κάμωμεν δημιουργὸν θεότητα ἔξω ἀπὸ αὐτὸ ποὺ ἀπλῶς εἶναι, δηλαδὴ ἔξω ἀπὸ τὸ ὄνομα μιᾶς λειτουργίας, ποὺ παρακολουθοῦμεν, ἢ ἐνός γεγονότος. Ἡ βιβλικὴ ἰδέα εἶναι περισσότερον ἰκανοποιητικὴ καὶ ἐπαρκὴς. Εἰς αὐτὴν, ἡ πηγὴ τῆς δυνάμεως, ἡ ὅποια διεγείρει καὶ πορᾶγει τὴν σκέψιν μὲ τὴν ἐπίδρασιν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τοποθετεῖται εἰς μίαν ὑπερτάτην καὶ ἀνεξάρτητον διάνοιαν, ποὺ δὲν ταυτίζεται οὔτε μὲ τὰς ἰδικὰς μᾶς δυνάμεις, οὔτε μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ὑπὸ πανθεϊστικὴν ἔννοιαν.

Καὶ εἰς ἄλλο δημοσίευσμά του — The Christian Faith in Relation to Modern Thought, σ. 11-12 λέγει περὶ τῆς Ἁγ. Γραφῆς τὰ ἀκόλουθα:

Ἡ βασικὴ ἀλήθεια τῆς ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείας εἶναι ὡς μία ἀνακοίνωσις ποὺ ἔχει γίνεῖ εἰς ἡμᾶς καὶ λέγεται εἰς τὴν φιλολογίαν Βίβλος. Θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλέξωμεν μαζὶ 66 βιβλία (τὸ σύνολον δηλαδὴ τῶν βιβλίων τῆς Ἁγ. Γραφῆς) ἀπὸ μίαν ἄλλην κλασικὴν κοσμικὴν φιλολογίαν ποὺ νὰ ἔχουν τόσον ἀξιοσημεῖων σχέσιν, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ πραγματικὸς συγγραφεὺς αὐτῶν, δὲν ἦτο ἀπλῶς ὁ ἐπὶ μέρους συγγραφεὺς ἀλλὰ κάποια Ὑπερτάτη Λογικὴ ἢ Διάνοια ποὺ ὡδήγει τοὺς συγγραφεῖς αὐτοὺς πρὸς ἓνα ὀρισμένον σκοπὸν.

Καὶ τελειώνει διὰ τῶν ἐξῆς:

Ὁφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι, ἐνῶ ὁ Χριστιανισμὸς βασιζέται οὐσιωδῶς εἰς ὀρισμένα ἱστορικὰ γεγονότα, δὲν μᾶς καλεῖ ἀπλῶς εἰς διανοητικὴν παραδοχὴν ὀρισμένων δογμάτων ἢ ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλ' εἰς μίαν ὁδὸν ζωῆς καὶ πηγὴν δυνάμεως.

Sir JAMES H. JEANS

«Ένας από τους έξι μεγαλύτερους άνδρας του κόσμου» (κατά τον Sir Oliver Lodge). Καθηγητής της Αστρονομίας εις το Πανεπιστήμιον του Cambridge, μέλος του Royal Institution, της Royal Society, της British Association και πολλών άλλων επιστημονικών Ἐταιρειῶν. Τό 1939 του ἀνενεμήθη τό ἀνώτερον

παράσημον, τό παράσημον τῆς ἀξίας «διά τās πρωτοτύπους αὐτοῦ ἐργασίας εις τήν Μαθηματικὴν Φυσικὴν καί τήν Μαθηματικὴν Ἀστρονομίαν». (Ἴδτε περί τοῦ Jeans ἄρθρα «Ἀκτίνων» τ. 1947 σελ. 55-62, 108-113). Ἀπέθανε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1946 εἰς ἡλικίαν 69 ἐτῶν. Ἐκ τῶν γενικωτέρων ἔργων του σημειώνομεν τὰ ἀκόλουθα: The Mysterious Universe (1930), (μεταφρασθὲν καί εἰς τήν ἑλληνικὴν), The New Background of Science (1933), Through Space and Time (1934), Science and Music (1937), Astronomical Horizon (1944), Physics and Philosophy (1942-46) καί The Universe Around Us (1944) ἐκδοθέντα ὅλα εἰς τό Cambridge.

Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη μᾶς ἀναγκάζει νά θεωρήσωμεν ὅτι ὁ Δημιουργὸς ἐργάζεται ἐκτός χρόνου καί χώρου, πού εἶναι μέρος τῆς δημιουργίας του, ἀκριβῶς ὅπως καί ὁ ζωγράφος εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸν πίνακα πού ζωγραφίζει. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ εἶναι σύμφωνος μὲ τό συμπέρασμα τοῦ Αὐγουστίνου: «Ὁχι ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ χρόνου ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον» (Non in tempore, sed cum tempore, finxit Deus mundum).

Πρέπει νά παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἤμπορεῖ νά ἐλπίζει ὅτι θὰ εἴπῃ τίποτε τό ὀριστικὸν διὰ τὰ ζητήματα τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως καί τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ. ... Ἐνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα διδάγματα τῆς ἐπιστήμης εἶναι ὅτι δὲν ἤμποροῦμεν νά ὀμιλῶμεν τώρα μετὰ τοὺς ὄρους τῆς βεβαιότητος, ἀλλὰ μόνον μὲ τοὺς ὄρους τῆς πιθανότητος. Ἡ σημερινὴ ἐπιστήμη ἀπλῶς διαπιστώνει διάφορα γεγονότα μὲ ἐπιφυλάξεις πάντοτε, χωρὶς νά ἀποφθέγγεται τελεσιδικῶς ἐπ' αὐτῶν.

A L B E R T E I N S T E I N

Θεμελιωτὴς τῆς θεωρίας τῆς Σχετικότητος. Βραβεῖον Nobel. Μία ἀπὸ τās μεγαλύτερας φυσικογνωμίας μεταξὺ τῶν φυσικομαθηματικῶν ὄλων τῶν αἰῶνων. Διετέλεσε καθηγητὴς εἰς διάφορα γερμανικὰ Πανεπιστήμια πρὸ τοῦ πολέμου καί τώρα εἶναι καθηγητὴς εἰς τό Πανεπιστήμιον τοῦ Princeton N.Y. τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι δὲ μέλος πλείστων Ἀκαδημιῶν καί ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν.

Ὁ Einstein εἶναι Ἰουδαῖος τὴν καταγωγὴν καί τό θρήσκειμα, ἐρωτηθεὶς δὲ ἂν ἔχῃ ἐπηρεασθῆ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν, εἶπεν:

«Εἶμαι Ἰουδαῖος, ἀλλ' ἡ ἀκτινοβολοῦσα εἰκὼν τοῦ Ναζωραίου μοῦ ἔκαμεν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν. Κανεὶς πνευματικῶς εὐθὺς ἄνθρωπος δὲν ἤμπορεῖ νά ἐπιζητῇ τὴν καταστροφὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ».

Εἰς τὸν ἔργον του: The Evolution of Physics Cambridge 1938 p. 312 γράφει:

Χωρὶς τὴν πίστιν ὅτι εἶναι δυνατόν νά συλλάβωμεν τὴν πραγματικότητά μὲ τοὺς θεωρητικὸς στοχασμοὺς, χωρὶς τὴν πίστιν εἰς τὴν ἑσωτερικὴν ἁρμονίαν τοῦ κόσμου, δὲν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ ἐπιστήμη. Ἡ πίστις αὐτὴ θο μᾶς ὀπενθυμίξῃ πάντοτε τὴν θεμελιώδη αἰτίαν κάθε ἐπιστημονικῆς δημιουργίας.

Καί μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Γερμανίας ἀπὸ τὸν χιτλερισμόν, ἔλεγε τὰ ἑξῆς διὰ τὴν γενναίαν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας:

Ἄγαποσα πολὺ τὴν ἔλευθερίαν, διὰν ἔγινεν ἡ ἐπανάστασις τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν Γερμανίαν καί ἐπερίμενα νά ἀντισταθοῦν τὰ Πανεπιστήμια, διότι αὐτὰ πάντοτε ἔκαυχῶντο διὰ τὸν σεβασμόν πού ἔτρεφαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Δυστυχῶς ὁμως τὰ Πανεπιστήμια ἐσιώπησαν. Μόνον ἡ Ἐκκλησία, ἐτόνισεν ὁ Einstein, ἐστάθη ἀντιμέτωπος εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Χίτλερ πρὸς κατάπνξιν τῆς ἀληθείας. Δὲν εἶχα ποτὲ προηγουμένως ξεχωριστὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τώρα αἰσθάνομαι μεγάλην συγκίνησιν καί θαυμασμόν, ἐπειδὴ μόνῃ τῆς εἶχε τό θάρρος καί τὴν ἐπιμονὴν νά ὑπερασπίσῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πνεύματος καί τὴν ἠθικὴν ἔλευθερίαν. Ἔτσι εἶμαι ἀναγκασμένος νά ὀμολογήσω ὅτι ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἄλλοτε κατεφρόνουν, τό ἐκτιμῶ τώρα χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν.

ΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ "ΑΚΤΙΝΩΝ,,

Ἡ συμπλήρωσις δέκα χρόνων ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισι τῶν «Ἀκτίνων» κάνει ἐπίκαιρη μιὰ σύντομη ἀνασκόπησι τῆς ἱστορίας τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ. Ἐίναι ἱστορία μιᾶς πνευματικῆς προσπάθειας, πού δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι σεβαστὴ, ἀπὸ ἐκείνους, φυσικά, πού ξέρουσι νὰ σέβωνται. Καί γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τῶν «Ἀκτίνων», παλαιότερους καὶ νέους, μιὰ τέτοια ἀνασκόπησι, ὅσο σύντομη καὶ βιαστικὴ κι' ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ παρουσιάξῃ ξεχωριστὸ ἔνδιαφέρον.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1938 τὸ περιοδικὸ «Ἀκτίνες» ἔκανε σὲ περιορισμένον κύκλον τὴν πρώτη του ἐμφάνισι. Μὰ ἂν θέλουσι νὰ μεταφερθοῦσι σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ θὰ βλέπαμε πῶς οἱ «Ἀκτίνες» παρουσιάστηκαν τότε ὡς ἓνα συνηθισμένον διηγησιακὸν περιοδικόν, ποῦχε στὸ χακί του ἐξώφυλλον κάτι παράξενες ἀκτινωτὲς γραμμῆς, πού ὑποτίθεται ὅτι παρίσταναν τὴν ἀκτινοβολία, καὶ κάτι παγώνια πού, βλέποντάς τα καὶ τώρα ἀκόμα, δὲν ξέρεσι τί θέλαν νὰ ποῦν. Ἐνα φύλλον, πού ἦ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισι δὲν προμηνούσε τὴν ἐπιτυχία. Δὲν ἤξαιρες καλὰ-καλὰ ἂν ἐπρόκειτο περὶ ἱατρικοῦ ἢ συντεχνιακοῦ περιοδικοῦ τοῦ συνδέσμου τῶν ἠλεκτροτεχνιῶν. Προσπαθοῦσαι νὰ δῆσι ποιοὶ γράφουσι σ' αὐτὸ τὸ περιοδικόν κι' ἔδωκες γιὰ ὑπογραφὰς ἄγνωστα ὀνόματα. Κανένα γνωστὸ σου ὄνομα, καμμιά φημισμένη ὑπογραφή. Ἐνα τέτοιο περιοδικόν, χωρὶς φίρμες, χωρὶς τὴν ἐπιδίωξι νὰ λανθάρη ὀνόματα, μὲ ἄρθρα πού τὰ ὑπογράφουσι ψευδώνυμα, γιὰτί ν' ἀγορασθῇ; γιὰτί νὰ ὑποστηριχθῇ; Μὴν κυττάτε τώρα, ὅστερα ἀπὸ δέκα χρόνια, μὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τίποτα δὲν ἐγγυόταν τὴν ἐπιτυχία ἐνὸς τέτοιου περιοδικοῦ, πού τίποτα τὸ εὐτράπελον καὶ τὸ ἐλαφρὸ δὲν φιλοξενεῖ στὶς στῆ-

λες του καὶ πού ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή καταπιάνεται μὲ ἀγῶνες καὶ μάχας. Ἀπὸ τὸ πρῶτον φύλλον τους, τὸ πρῶτον ἄρθρον, τὴν πρώτη σελίδα ἀρχίζουσι τὸν ἀγῶνα οἱ «Ἀκτίνες». Μιλοῦσι γιὰ τὴν ἀρνησι-γιὰ τὸ Ἰδιο ἀκριθῶς θέμα πού μιλοῦσι καὶ στὸ 76ο τεῦχος. Χωρὶς περιστροφὰς προβάλλουσι τίς χριστιανικὰς τους ἀρχὰς πῶς θὰ καταπιαστοῦν μ' ἓνα δύσκολον ἀγῶνα. Θέλουσι ὡς ὄργανον πού ἐκφράζει τίς πεποιθήσεις χριστιανῶν ἐπιστημόνων νὰ ποῦν στοὺς ἀνθρώπους πού ἀνατράφησαν μὲ τὴν ἀρνησι τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, πῶς ἡ πραγματικὴ ἐπιστήμη κι' ἀληθινὴ τέχνη κι' ὅτι ἄλλο ἐκλεκτὸ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ὁ νεώτερος ἀνθρώπινος μόχθος στὸ φιλοσοφικόν καὶ ἐπιστημονικόν στοχασμὸν δὲν ἐμποδίζει τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν Πίστι. Μιλοῦσι οἱ «Ἀκτίνες» γιὰ τὴν πτώσι τοῦ θεωρητικοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀρνητικῆς ἐπιστήμης, σ' ἀνθρώπους ὅμως πού γαλουχήθησαν μ' αὐτὸ τοῦ αἵδους τὴν ἐπιστήμη. Καὶ τί προβάλλουσι γιὰ θέσι τους; Τί ἔχουσι γιὰ φόντῳ τῆς προσπάθειάς τους; Τὴ Χριστιανικὴ Πίστι καὶ τὴν μοντέρνα ἀντίληψι τῆς ἐπιστήμης. Πράγματα δηλ. πού δὲν συγκινοῦν τοὺς πολλοὺς τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἡ χριστιανικὴ Πίστι θεωρεῖται ξεπερασμένον ἄτονον ἐπιχειρήμα, ἡ μοντέρνα ἐπιστήμη ἀπρόσιτος νεωτερισμός. «Καινὸν δακμόνιον» γιὰ τὰ μεγάλα πλήθη. Μὲ μόνον ὄπλα τὴν πίστι καὶ τὴν τίμια ἔρευνα θὰ κἀνῃ πόλεμον. Γιὰτί εἶναι βέβαιον, ὅτι μεγάλο πλῆθος τῶν γραμματισμένων μας, τῶν πτωχούχων τῶν ἀνωτάτων σχολῶν μας, οἱ λόγοί μας καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐπιστήμης στὴν Ἑλλάδα, εἶχαν διαγράψῃ τὴν πίστι ἀπὸ τὴν ζωὴ τους. Τὸν Χριστιανισμόν τὸν θεωροῦσαν ὡς τώρα μιὰ ὑπόθεσι ξεπερασμένη. Ἐβλεπαν μὲ εἰρωνικὴ διάθεσι κάθε

τι πούχει σχέσι με κάθε εἶδους πίστι. Ἐπιστήμη καὶ ὕλισμός, ἀπλούστερα ἐπιστήμη καὶ ἀθεϊσμός ἦσαν γι' αὐτοὺς τὸ ἴδιο. Ἔτσι δὲν εἶχαν πῆ, ἐκείνον τὸν καιρό, ὁ Haeckel καὶ ὁ Büchner; Αὐτὸ ἦταν! Τελεῖα καὶ παῦλα στὴν ἔρευνα. Κανείς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς νοοτροπίας αὐτῆς δὲν ἔθετε σὲ ἔρευνα τὸν ὕλισμό του, τὸ ἀντιχριστιανικό του μένος πὺ εἶχε στ' ὄνομα, τάχα, τῆς ἐπιστήμης. Κανείς δὲν ἤθελε νὰ πάη πέρα-πέρα ἀπὸ ὅσα εἶχε διαβάσει γιὰ τὸν Büchner, ἢ ἔστω τὸν Darwin, ἢ τὸν Νίτσε, τὸν Ρενάν, τὸν Φρόυντ, τὸν Βολταίρο (ἔτσι ἀνάκατα μαζεμένους στὸ μυαλό του) γιὰ νὰ δῆ τί λέει ἢ σύγχρονη, ἀλήθεια, ἐπιστήμη, τί λέει ὁ Millikan, ὁ Milne, ὁ Thomson, ὁ Driesch, ὁ Eddington. Κανείς δὲν ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ στὰ σοβαρὰ τὰ μεταφυσικά προβλήματα, νὰ ἐξετάσῃ στὰ σοβαρὰ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία.

Αὐτά, τότε... ἔχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ σήμερα. Ὅταν πρωτόβγαине τὸ περιοδικὸ τῶν «Ἀκτίων». Ἔδω καὶ δέκα χρόνια μόλις. Τώρα, βέβαια, τώρα τὸ ξέρομε ὅλοι, τὰ πράγματα εἶναι ὀλότελα διαφορετικά. Στὴν πνευματικὴ αὐτὴ στροφῆ ὑπερέτησε τὸ περιοδικὸ τοῦτο. Καὶ δὲν ἦταν καθόλου εὐκολο τὸ ἔργο του.

Ὅ,τι ἔγινε δὲν ἔγινε χωρὶς ἀγῶνες, μάχες καὶ θυσίες. Στὴν Ἑλλάδα, στὴ χώρα τοῦ ἀτομικισμοῦ, εἶναι μεγάλη ὑπόθεσι νὰ κινητοποιήσῃς ἓνα ὀλόκληρο κόσμο συγγραφέων πὺ θὰ ξέρουν πὺς ὅ,τι θὰ γράψουν δὲν θὰ τὸ γράψουν γιὰ τὴ φήριμα τους. Ἄθλος σωστός νὰ μονταριστῇ περιοδικό, πὺ δὲν λανσάρει ὀνόματα, πὺ γιὰ περιφρονημένα, μέχρι τῆς τότε στιγμῆς, ἰδανικά ἐργάζεται, καὶ δὲν ἐλπίζει καμμιά ἠθικὴ ἢ ἄλλη ἀμοιβὴ ἀπὸ τοὺς κόπους του καὶ τὴν ἀρθρογραφία του. Νὰ συγγράφῃ καὶ νὰ μὴν δουλεύῃ γιὰ τὴν καρριέρα του τὸ γραπτό του, ὅ,τιδήποτε κι' ἂν εἶναι, γιὰ τὸν συνήθη Ἑλληνα συγγραφέα εἶναι κάπως ἀκατανόητο. Ὁ σημερινὸς διανοούμενος, ὁ ἐπιστήμων, ὁ λογοτέχνης, ὁ καλλιτέχνης, ὁ τραγουδιστῆς χρειάστηκε νὰ παλαίψῃ σκληρὰ πάλῃ ἐνάντια σὲ προκαταλήψεις. Νὰ διασχίσῃ νέφος πυκνότατο μαύρης ἀμίχλης πὺ τὴν σχημάτιζε ὁ φανατισμός καὶ

πεῖσμα καὶ ἀμελετησιὰ καὶ προχειρολογία καὶ ἀστοχασιὰ τοῦ τί θὰ πῆ ἐπιστήμη ἀληθινή καὶ τέχνη ἀληθινή».

Καὶ νὰ στὴν Ἑλλάδα γίνεται μιὰ ἀνοικοδόμησι στὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Πολὺ πρὶν ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος. Μιὰ ἀμυδρὰ εἰκόνα τῆς πνευματικῆς τούτης δημιουργίας, πὺ οἱ ἀφανεῖς ἐργάτες στοὺς τομείς τῶν συνεργαζομένων χριστιανικῶν σωματείων ἐπιτελοῦν, ἔχουν ὕπ' ὄψιν τους οἱ ἀναγνώστες τῶν «Ἀκτίων» βλέποντας στὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ μας τὰ ντοκουμενταρισμένα πληροφοριακά ἄρθρα γιὰ τὴν κίνησι τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, γιὰ τὶς ἱεραποστολές τῶν φοιτητῶν, γιὰ τὶς πολιτιστικὰς δράσεις τῶν νέων καὶ τῶν παιδιῶν, γιὰ τὴν Πρόνοια, τὴν κίνησι τῶν γονέων, τῶν ἐκπαιδευτικῶν, τῶν ἐργαζομένων νέων. Ἀπὸ τὸν Ἔδρο μέχρι τὴν Κρήτη καὶ τὰ Δωδεκάνησα τώρα, τὸ παιδί, ὁ νέος, ἡ δασκάλα, ὁ φοιτητῆς, ὁ ἐπιστήμων δουλεύουν. Δουλεύουν, ἐργάζονται χωρὶς προηγούμενα πρότυπα. Δὲν ἀντιγράφουν. Δημιουργοῦν. Δὲν εἶναι ἀπλὸ πιετιστικὸ κίνημα αὐτὸ πὺ βλέπουμε στὶς ἡμέρες μας. Εἶναι ἔργο πὺ διαποτίζει τὴν ζωὴ σ' ὅλες τὶς ἐκφάνσεις της, πὺ ἀλλάζει κακὰς καταστάσεις, πὺ δημιουργεῖ ἀνθρώπους.

Στὸν τόπο μας πὺ ὅλοι, κοινωνιολογοῦντες καὶ μὴ, ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ συστήματα, γιὰ τὶς θεωρίες καὶ τὰ κοινωνικὰ πειράματα, κανείς ἔξω ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ νὰ φταιάξῃ ἀνθρώπους. Τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος, ὅλοι τὸ λέμε μὰ κανείς θετικὰ γι' αὐτὸ δὲν ἐργάζεται, εἶναι ζήτημα ἀνθρώπων. Κανείς ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ τὸ χριστιανικὸ κίνημα δὲν τοποθέτησε τὸ οὐσιώδες ζήτημα τοῦ τόπου στὶς ρεαλιστικὰς βάσεις πὺ νὰ δώσῃ μιὰ λύσι στὸ πρόβλημα. Κι' ἀποτελεῖ γιὰ τὴν θορυβώδη σιέψι τῆς ἐποχῆς μας, σωστὴ ἐπανάστασι. Κι' εἶναι μιὰ ἐπανάστασι τὸ σημερινὸ χριστιανικὸ κίνημα. Μιὰ ἐπανάστασι συνειδήσεων. Μιὰ ἡρεμῆ, μὰ σωστὴ ἀγατοποθέτησι θεσμῶν, ἐθίμων. Σήμερα τὸ ἔργο τὸ χριστιανικὸ μὲ τὴν ἐκτεταμένη δουλειὰ του γράφει ἱστορία. Ἱστορία πὺ σ' ὅλη τὴν Ἑλληνικὴ γῆ ἔχει τὸν ἀντίκτυπό της. Δὲν ὑπάρχει σήμερα ἑλληνικὴ γωνιά,

δὲν ὑπάρχει κοινότης ἀνθρώπων πού ζοῦν στὸν τόπο μας, πού ἔμμεσα ἢ ἄμεσα νὰ μὴ διαποτίζεται ἀπὸ τὴν εὐεργετική ἐπίδρασι τοῦ χριστιανικοῦ νεοελληνικοῦ ἔργου. Τὴν κοινωνική σημασία αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς νεοελληνικῆς δημιουργίας ἀναγνωρίζουν πιά ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι. Τὴν αἰσθάνεται αὐτὸς ὁ ἑλληνικὸς λαός, καὶ προσβλέπει σ' αὐτὴν ὡς τὴν μόνη μεγάλη ἐλπίδα.

Τὰ νεῖατα ἔχουν πάρει θερμὰ τὶς πολιτιστικὰς χριστιανικὰς ἰδέας καὶ τὶς κάνουν πρᾶξι. Πρᾶξι πού τὴν ἀπήχησέ τῆς τὴν συναντᾶς σὲ κάθε περίστασι. Θεωρία καὶ πρᾶξι συνεργάζονται γιὰ νὰ δημιουργήσουν. Στὴ δημιουργία αὐτὴ οἱ «Ἀκτίνας», ὡς ὄργανο θεωρίας πού εἶναι, συμπάλλουν μὲ τὴ θεωρία. Δίνουν τὸν τόνο τῆς μελέτης. Τὸ ἠφαιστειῶδες ἔργο τῆς δράσεως χρειάζεται τὸν στοχασμό. Ἡ πρᾶξι μόνη τῆς ἀκαθοδήγητη κινδυνεύει νὰ ξεφτίσῃ. Τὰ ἄρθρα τῶν «Ἀκτίων» δίνουν στὴν πρᾶξι τὴν δυνατότητα νὰ κάμῃ μόνιμο πολιτιστικό ἔργο.

Αὐτὸ τὸ ἔργο τῆς θεωρίας τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, πού μὲ τόσο δέος ἔχουν τὴν τιμὴ νὰ ὑπηρετοῦν οἱ «Ἀκτίνας» ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἐκδόσεώς των, εἶναι τὸ κύριο ἔργο τους.

Τὴν σπονδυλικὴν στήλην τῶν σελίδων τοῦ του περιοδικοῦ ἀποτελεῖ ἡ βασικὴ ἀρθρογραφία τῶν γραμμῶν πού ὕστερα ἀπὸ μὲν καὶ μελέτες πολλῶν ἐτῶν δίδονται σήμερα στὸν πιστὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ὡς παρακαταθήκη πείρας, ζωῆς καὶ θεωρίας.

Τὰ βασικὰ ἄρθρα τῶν «Ἀκτίων» σιγά-σιγά, ἀθόρυβα, καὶ χωρὶς τυμπανοκρουσίες, θέτουν τὶς βάσεις τοῦ χριστιανικοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁργανο κοινῆς γνώμης στὴν βάση τοῦ φύλλου αὐτὸ φιλοδοξεῖ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα νὰ φτιάξῃ νεοελληνικὴ ζωὴ πού νὰ ἀντέχῃ στὸ χρόνο καὶ νὰ δημιουργήσῃ πνευματικὴ παράδοσι. Παράδοσι πού νάχῃ γιὰ θεμέλιον τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν. Τὸ αἶτημα τοῦ διανοουμένου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας, ὁ πολιτισμὸς, παίρνει περιεχόμενο καὶ γίνεται πραγματικότης.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ φτάσουμε στὴν ἐκπολιτιστικὴ προσπάθεια χρειάστηκαν ἀγῶνες ὁλό-

κληροί, πολλὰς προσπάθειες γιὰ νὰ γίνουν τὰ ξεκαθαρίσματα, νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ τρίβοι καὶ νὰ μάθῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαός «πὺς τοὺς τελευταίους καιροὺς ἡ ἀνθρωπότης ἐκυβερνήθηκε πνευματικὰ ἀπὸ τὴν ἀντιχριστιανικὴ ἄρνησι». Ὑστερα ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ συνειδητοποιήσῃ μέσα τοῦ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ σημερινὸ κατάντημα μὲ κλειδί ἐρμηνείας τὴν ἄρνησι καὶ νὰ δῇ πὺς μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν γεγονότων μεταξὺ δηλαδὴ τοῦ σημερινοῦ κατάντηματος καὶ τῆς ἀρνήσεως «ὑπάρχει σχέσις αἰτιώδους εἰρμού», ἦρθαν οἱ ἀγῶνες, τὸ ξεσπάθωμα γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ σημερινοῦ χριστιανοῦ.

«Καιρὸς εἶναι, ἐσάλπισαν (1), νὰ νοιώσῃ ἡ κοινωνία, ἡ δυστυχημένη καὶ ναυαγισμένη κοινωνία, ὅτι ὑπάρχουν χριστιανοὶ ἀνάμεσά τῆς. Τὸ ἀφυπνιστικὸ σάλπισμα πού σαλπίζουν οἱ χριστιανοὶ στὴν κοινωνία πρέπει νὰ τὸ ἀκούσουν οἱ ἴδιοι γιὰ τὸν ἑαυτοῦς. Ἄς ἀφήσουμε τὴν εὐθύνη τῆς ἀποστατημένης κοινωνίας καὶ ἄς κυττάξουμε τὴν εὐθύνη τοῦ χριστιανοῦ. Ἡ ἐπίγνωσις τῆς εὐθύνης θὰ μᾶς φέρῃ κοντὰ στὴν κοινωνία». «Ἡ θεραπεία τῆς κοινωνίας εἶναι ἀγῶνας. Ἐπίμονος, σκληρὸς, κουραστικὸς, ἐξαντλητικὸς, ἀκόμη, ἀγῶνας. Ἀγῶνας ὄχι: γιὰ τὴν ἐπικράτησι, ἀγῶνας ἀγάπης πού ξέρει νὰ θυσιάσῃ, νὰ ῥοπιάζῃ, νὰ ἐπιμένῃ, νὰ ἐνοχλήῃ. Ἡ ἑλλησιφι ἀγωνιστικοῦ πνεύματος γίνεται σύμμαχος στὴν ἄρνησι. Μιὰ παρεξηγημένη κακὰ τοποθετημένη ταπεινῶσι, ἐμποδίζει τὸν χριστιανὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν τοῦ μέσα στὴν κοινωνία. Ν' ἀφήσουν οἱ χριστιανοὶ τὴν παθητικὴν τους στάσι, τὴν ἄτοπη φυγὴν ἀπὸ τὸ στίβο τοῦ ἀγῶνα. Πρέπει μέσα στὴν κοινωνία οἱ ἀγωνιστὲς τῆς ἀγάπης μὲ ὀλοκληρωμένη συνέπειαν ν' ἀνασκομιπυθοῦν ὅλοι. Καιρὸς πειρᾶ νὰ μιλήσουν μὲ τὴν εὐεργετικὴν τους ὄρασι οἱ χριστιανοί».

Μὲ αὐτὸ τὸ ἐγερτήριο σάλπισμα τῆς ἀτοκρικτικῆς, ἄρχισαν στὶς στήλας τῶν «Ἀκτίων» μιὰ σειρά ἄρθρων γραμμῆς πού σφυροκοποῦν τὴν ἀνάγκη γιὰ ἓνα γνήσιον

(1) Πρ. Π. Μελίτη: Πρὸς Χριστιανούς, Μιὰ κριτικὴ «Ἀκτίνας» 1946 σελ. 67.

Χριστιανισμό, ἓνα Χριστιανισμό συγχρο-
νισμένο, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ρετινιές
καὶ προσμίξεις, χαρούμενο, ζωντανό, ὁλο-
κληρωμένο, ἔμπρακτο. Τὰ ἄρθρα αὐτά, ἀ-
πόκτημα σωστό γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, ξανα-
δίνουν στὸν Χριστιανισμό τὴν ἀναπλαστικὴ
τοῦ δύναμι καὶ κάνουν τὴ «θρησκεία τῶν
χαρούμενων ἀνθρώπων» νὰ ἀποτελῇ τὴν
μόνη ἐλπίδα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπό-
τητας. Μὲ διαύγεια ποῦ φανερώνει συστη-
ματικὴ ἐργασία γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς
χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας ἀπὸ προσμίξεις,
τὰ βασικά αὐτά ἄρθρα γιὰ τὴν τύχη τοῦ
μέλλοντός μας τοποθετοῦν τὸ ζήτημα τοῦ
πολιτισμοῦ σὲ ξεκαθαρισμένες, ἀτράνταχτες
βάσεις.

Στὰ ἄρθρα αὐτά τονίζεται πὼς τὸ «μή-
νυμα τὸ χριστιανικό, τῆς θείας υἰοθεσίας
τὸ μήνυμα, εἶναι καὶ μήνυμα πολιτισμοῦ.
Εἶναι τὸ μήνυμα ὅτι σ' ἓνα χριστιανικό πο-
λιτισμὸ καὶ μόνο σ' αὐτὸν θὰ βροῦν πρα-
γματοποιήσι ὅλα τὰ εὐγενικὰ δυνεῖρα γιὰ
μιά ἀνθρωπότητα πολιτισμένη, ἀδελφωμένη,
προωδευμένη καὶ ὕλικά εὐτυχημένη.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος Εὐαγγέλιο ἀ-
κούει ἀλλὰ Εὐαγγέλιο δὲν βλέπει. Ὁ ση-
μερινὸς ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκη νὰ δῇ ζων-
τανὸ τὸ Εὐαγγέλιο, νὰ τὸ δῇ δηλαδὴ στὴ
ζωή, ἔμπρακτο. Κι' αὐτὸ τὸ ζωντανό, ἔμ-
πρακτο Εὐαγγέλιο πρέπει νὰ προσφέρῃ ὁ
Χριστιανισμὸς στὸν σημερινὸ ἄνθρωπο. Τὸ
πρῶτο βῆμα γιὰ τὴ σωτηρία, τὸ πρῶτο βῆ-
μα τοῦ λυτρωμοῦ δὲν θάναί βῆμα πρὸς
τὸν Χριστιανισμό, ἀλλὰ βῆμα μέσῃ στὸν
Χριστιανισμό.

Στὸ σημερινὸ δράμα τῆς ἀνθρωπότητας
ὁ χριστιανὸς θὰ ἔλθῃ ὄχι γιὰ νὰ πάρῃ, ἀλλὰ
γιὰ νὰ δώσῃ συνθήματα' μὰ πάλι ὄχι γιὰ
νὰ δώσῃ συνθήματα σὰν ξένος μηνύτορας,
παρὰ σὰν μέλος κι' αὐτὸς τῆς κοινωνίας,
σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς, ποῦ ὁ πόνος τῆς
εἶναι πόνος του κι' ἔννοιες του οἱ ἔννοιες
τῆς, ἄνθρωπος σύγχρονος κι' αὐτὸς ποῦ ἀν-
τιμετωπίζει τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς
κοινωνίας καὶ τὰ ἀντιμετωπίζει νικηφόρα
μὲ τῆς αἰώνιας τῆς πίστεως του τὴ δύναμι!

Ὡς τώρα ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει κερδίσει
πολλὲς μάχες ἐπιφανείας, ἔχει χάσει πολ-
λὲς μάχες εἰς βάθος. Κι' ὅπου ὁ Χριστιανι-

σμὸς χάνει μιὰ μάχη ἡττημένος εἶναι ἡ
ἀνθρωπότης ὁλόκληρη, πιστὴ κι' ἄπιστη.
Γιατὶ ὁ Χριστιανισμὸς ποῦ δίνει τ' ἀγαθὰ
τοῦ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, εἶναι ἡ μονα-
δικὴ ἐλπίδα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, δι-
καίου καὶ ἀδίκου. Ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό
τῆς ἐπιφανείας θὰ προχωρήσουμε στὸν Χρι-
στιανισμό τοῦ βάθους.

Αὐτὴ ἡ μάχη τοῦ βάθους στὸ Χριστιανι-
σμὸ εἶναι ἡ μάχη τῆς σωτηρίας γιὰ τὴ ση-
μερινὴ ἀνθρωπότητα, γιὰ τὸν πολιτισμὸ μας.
Κι' ἡ μάχη τοῦ βάθους θὰ κερδηθῇ, ἀν ἔκ-
τός ἀπὸ τὸν ὁρθὸ συγχρονοισμό, ποῦ
εἶναι σύνθεσι τοῦ αἰωνίου καὶ τοῦ ἐπικαί-
ρου καὶ τὴν ἔμπρακτῆ ἐκδήλωσι
στὴν ἀξία τοῦ χριστιανοῦ, προσθέτουμε καὶ
τὴν ὁλοκληρώσι τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ ζωὴ,
ποῦ ἀπαιτεῖ ὄχι μόνο ἡ λατρευτικὴ ζωὴ, μὰ
ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου, ἡ ἐπαγγελματικὴ,
ἡ κοινωνικὴ, ἡ οἰκογενειακὴ, ἡ δημοσία,
ἡ ζωὴ τῆς λογικῆς καὶ τοῦ συναίσθηματος,
ἡ ζωὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ζωὴ τῆς ψυχα-
γωγίας ὅλη, ὅλη χωρὶς ἐξαίρεσι, ὅλη ἡ ζωὴ
ἀπὸ τὴν προσευχὴ ὡς τὸ ποδόσφαιρο πρέπει
νὰναί ἡ ζωὴ χριστιανοῦ.

Ὅλες οἱ ἀξίες ποῦ συναπαρτίζουν τὸν
πολιτισμὸ, ἠθικὴ, δίκαιο, τέχνη, ἐπιστήμη,
οἰκονομία, ἀγιότης, ὅλες ἔχουν θεμέλιο μὰ
καὶ δύναμι, δικαίωσι μὰ καὶ πραγματώσι
τὸν ἓνα θεμέλιο, τὸν Χριστόν.

Μ' αὐτὲς τίς διαφωτιστικὲς γραμμές,
τίς βασικὲς ἀπόψεις γιὰ τὴν θεώρησι τῆς
σύγχρονης ζωῆς, οἱ «Ἀκτίνες» ἀνοῖξαν κοι-
νούργιους ὁρίζοντες στὸν προσανατολισμὸ
τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου.

*

Καὶ τώρα λιγοστὰ πράγματα γιὰ τίς
«Ἀκτίνες» σὰν περιοδικὸ Γραμματίων, Ἐ-
πιστήμης, Τέχνης καὶ ἐπικαιρότητας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιστήμη, οἱ «Ἀκτι-
νες» μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ὄλη ποῦ φιλοξέ-
νησαν στίς σελίδες τους, τί προσέφεραν; Μὰ
εἶναι κοινὸ μυστικὸ πὼς μὲ τὰ ἄρθρα τους
ἔδωκαν τὴν δυνατότητα ἀπὸ τίς στήλες
τους πλεῖστοι ὄσοι Ἕλληνες νὰ παρακολου-
θοῦν τὴν ἐξέλιξι τῆς παγκοσμίου ἐπιστημο-
νικῆς σκέψεως ἀπάνω στὰ ζωτικὰ προβλή-
ματα τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης. Καὶ πολ-
λὲς φορές, χωρὶς νὰναί οἱ «Ἀκτίνες» εἰδι-

κό περιοδικό, ἔδωκαν τὴν δυνατότητα καὶ στοὺς εἰδικούς ἀκόμη στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ νὰ ἴδωσιν γιὰ πρώτη φορά ἀπόψεις ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἐπιστήμη τους.

Δὲν ξέρω ποῦ ἐλληνικὸ ἐντυπο, σύγγραμμα ἢ περιοδικὸ μίλησε ἐκτενέστερα ἀπὸ τίς «Ἀκτίνες» γιὰ ζητήματα νεώτερης φυσικῆς, φιλοσοφίας, θετικῶν ἐπιστημῶν, λατρικῆς ψυχολογίας ἢ ἐνόητος τῆς ἐπιστήμης.

Οἱ χαρακτηριστικότερες ἔρευνες γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα, τίς προόδους, τίς κατακτήσεις, τίς δυσκολίες τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης ἀνεπτύχθησαν σὲ ἄρθρα καὶ μελέτες.

Οἱ νέοι προσανατολισμοὶ στὶς βιολογικὲς ἐπιστήμες. Ἡ νεώτερη λατρικὴ. Ἡ σύγχρονη ψυχολογία. Ἡ νεώτερη φυσικὴ, τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ μεταμαθηματικὰ. Ἡ διαισθησιολογία ἐπιστήμη. Ἡ θέσι τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος ἐπὶ τὴν λατρικὴν. Ἡ θέσι τῆς ψυχανάλυσεως ἐπὶ τὴν νεώτερη ἔρευνα. Τὰ συμπεράσματα τῶν νεωτέρων ἀνασκαφῶν. Τὰ προβλήματα γύρω ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῶν ὄντων, γύρω ἀπὸ τὴν ἐνέργεια, τὴν ὄλη, τὴν μεταστοιχείωσι. Θέματα, γύρω ἀπὸ τὴν ὕλογονία καὶ κοσμογονία, τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς, τὸ σῆμα, τὴν ἀστρονομία, τὴν ἀνθρωπολογία, τὴν μεταφυσικὴν. Γύρω ἀπὸ τὸ Δίκαιο, τὴν ἠθικὴν, τὴν κοινωνιολογία, τὴν φιλοσοφία, τίς θεωρητικὲς ἐπιστήμες.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι θέματα καὶ ἄρθρα μὲ τὰ ὁποῖα οἱ «Ἀκτίνες» ἀπασχολήθησαν. Δὲν ὑπάρχει τόμος τῶν «Ἀκτίνων» ποῦ ἡ ἐπιστήμη νὰ μὴν ἔχη τίς σελίδες τῆς. Τὸ περιοδικό, ὄργανο Ἑνώσεως Ἑλλήνων Ἐπιστημῶν, ἔδωσε τὴν δυνατότητα στὸν ἐλληνικὸ ἐπιστημονικὸ στοχασμὸ νὰ ἐκφρασθῇ ἐπάνω στὰ σύγχρονα ἐπιστημονικὰ ζητήματα καὶ νὰ διατυπώσῃ ἀπόψεις σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τίς κατακτήσεις τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς σκέψεως. Ὅσον ἀφορᾷ τίς μεγάλες μορφές τῆς ἐπιστήμης, ποὺ ἐξ ἀφορμῆς τῶν «Ἀκτίνων» ἔγιναν γνωστές, ποὺ χάρις ἐπὶ τὴν προσπάθεια τοῦ περιοδικοῦ πολιτογραφήθησαν στὰ ἑλληνικὰ πράγματα—δὲν ἔχει ὁ ἀναγνώστης παρὰ νὰ ἀνατρέξῃ στὰ σχετικὰ ἄρθρα γιὰ τὸν Planck, τὸν Compton, τὸν Jeans, τὸν Jung, τὸν Edington, τὸν Fleming, τὸν Thomson, τὸν

Lodge, τὸν De Launay, τὸν Driesch, τὸν Mayor, τὸν Förster. Γιὰ τὴν συμβολὴ τοῦ Millikan, τοῦ Milne, τοῦ Heisenberg, τοῦ De Broglie, τοῦ Maeder, τοῦ Pupin, τοῦ Urbach, τοῦ Carrel, τοῦ Morisson, τοῦ Bergson, τοῦ Einstein, ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν πορισμάτων τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης, ἐπέστησαν τὴν προσοχὴ τῆς κοινῆς γνώμης οἱ «Ἀκτίνες». Ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς παλαιότερους μεγάλους σοφοὺς τὸν Νεύτωνα, τὸν Mendel, τὸν Ampère, τὸν Maxwell, τὸν Laennec, τὸν Leibniz, τὸν Πασκάλ, οἱ «Ἀκτίνες» ἔχουν ἀφιερῶσαι σελίδες καὶ ἄρθρα.

Μὲ μιά λέξι μπορεῖ νὰ λεχθῇ, πὺς οἱ «Ἀκτίνες» ἔφεραν τὴν διανοοῦμένη Ἑὼρῶπη καὶ τὴν Ἀμερικὴν πρὸ κοντὰ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

*

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπαφὴν ποὺ οἱ «Ἀκτίνες» ἐκράτησαν μὲ τὴν παγκόσμια λογοτεχνικὴ παραγωγὴ καὶ τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ Ἑλλήνα ἀναγνώστη στὰ σχετικὰ μὲ τὴν ξένη διανόησιν καὶ Τέχνην, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε πὺς εἶναι λίγα ὅσα οἱ «Ἀκτίνες» προσέφεραν.

Οἱ ἀναλυτικὲς ἐργασίες γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Shakespeare, τοῦ Claudel, τοῦ Peguy, τοῦ Maurois, τοῦ Duhamel, τοῦ Mauriac, τοῦ Piradello, τοῦ T. S. Elliot, τοῦ Papini, τοῦ James, τοῦ Maritain, τοῦ Rivière, τοῦ Pierre l' Ermitte, τοῦ P. Vallery-Radot, τοῦ Henri Gheon, τοῦ Patrice de la Tour du Pin, τοῦ Max Jacob, τοῦ Baudelaire, τοῦ Wilde, τοῦ Wells, τῆς Sigrid Undset, τῆς Amelie Murat, τῆς Raissa Maritain, τῆς Isabelle Rivière, τῆς Margerite Bourcet, τῆς Alliete Audra, τῆς Leonthine Lanta καὶ τῶσων ἄλλων.

Μιά δλόκληρη σειρά ἀπὸ κατευθυντήρια ἄρθρα γραμμῶν καὶ στοχασμῶν γύρω ἀπὸ τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς Τέχνης ἔδωσαν τὴν δυνατότητα στὸ μελετητὴ, νὰ δῇ νέες ἀπόψεις ἀπάνω στὸ θέμα. Κι' ἡ ἀπλὴ παράθεσι μόνον τῶν τίτλων ἀρκετὰ ἔχει νὰ πῇ. «Πνευματικὴ ζωὴ καὶ κοσμοθεωρία». «Τὸ πνευματικὸ πρόβλημα ἐπὶ τὴν τέχνη». «Οἱ σημερινὲς κατευθύνσεις τῆς». «Καλλιτεχνικὴ δημιουργία καὶ καλλιτέχνης». «Ἡ ποίησις ὡς πνευματικὴ πείρα». «Ὁ ποιητῆς

χθές καὶ σήμερα». «Ὁ θάνατος τοῦ λυρισμοῦ». «Τὸ ζωντανεῖα τοῦ λυρισμοῦ». «Ὁ ποιητὴς ποῦ βρίσκεται τὴν ἀλήθεια». «Ἡ χριστιανικὴ ἰδέα στὴν νεοελληνικὴ ποίηση». Κριτικὲς μελέτες γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Χαλεπᾶ, τοῦ Γκούζη, τοῦ Παρθένου καὶ τὲς πηγές ἐμπνεύσεως τῆς νεοελληνικῆς ζωγραφικῆς. Ἐπιστημονικὴ φιλολογικὴ ἀνάλυση γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ζαμπέλιου, τοῦ Ἀγγελου Βλάχου, τοῦ Ροῦδη. Μελέτες γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Παπαδιαμάντη, τοῦ Μωραϊτίνου ἢ καὶ γιὰ τοὺς νεώτερους Παλαμᾶ, Καβάφη, Καρυωτάκη, Λαπαθιώτη. Ἀκόμα κριτικὲς ἐργασίες γιὰ τοὺς νεώτερους ποῦ σήμερα κινιῶνται ἀνάμεσά μας, τὸν Βενέζη, τὸν Μυριβήλη, τὸν Τερζάκη, τὸν Θεοδοῦ, τὸν Οὐράνη, τὴν Μελισσάνθη κλπ.

Οἱ Ἀκτινικὲς ἀπόψεις πάνω στὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς Τέχνης δὲν ὠφέλησαν μόνον τὴν σύγχρονη λογοτεχνικὴ παραγωγὴ παρὰ συνετέλεσαν νὰ ἀρχίσῃ νὰ δημιουργηθῆται στὸν τόπο μας μιὰ παράδοσι γιὰ καθαρῶτερη, ὑγιέστερη καὶ πιὸ ἰσορροπημένη Τέχνη. Οἱ «Ἀκτίνες» κτύπησαν ὅσο μπορούσαν τὸ ἀρρωστημένο, τὴν ἀρρωστηθὴ διάθεσι, στὴν λογοτεχνικὴ παραγωγὴ καὶ στὴν κάθε ἐκδήλωσι τέχνης, στὸ θεᾶτρο, στὸν κινηματογράφου, στὴν ἐπικαιρότητα. Ἡ «Τέχνη γιὰ τὸν ἄνθρωπον» δὲν εἶναι μόνον ὁ τίτλος ἑνὸς ἀρθροῦ, ἀλλὰ μιὰ προσπάθεια πολλῶν κόπων καὶ θυσιῶν. Μιὰ προσπάθεια μὲ γενικώτερο κοινωνικὸ ἀντίκτυπον καὶ ἀπήχησι γενικώτερη καὶ καθολικώτερη.

Πόσο διαφορετικὰ θᾶταν, ἀλήθεια, ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου σήμερα, ἢ ἡ λογοτεχνικὴ γενιά τοῦ 18, τοῦ 30 καὶ τῶν μετέπειτα-κάπως ἔτσι τοὺς ὀνοματίζουσι οἱ κριτικοὶ μας-ἀντὶ νὰ «τυρβάξουσι» καὶ νὰ περιφέρωνται ἄσκοπα στὶς διάφορες «περιοχὰς» πέραν εἰδησι ἀπὸ τὴν πνευματικὴ φωτιὰ ποῦ δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰναί μονοπώλιο τῶν «Ἀκτίνων» καὶ παρακολουθοῦσαν τὴ στροφὴ ποῦ ἐπιτελεῖται στὶς ἡμέρας τους ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες καὶ τοὺς μορφωμένους τοῦ τόπου. Μόνον τὸ θέμα τῆς ἐπιστροφῆς στὸν Χριστιανισμὸν θὰ μπορούσε νὰ σημάνη τὸ ξανάνοημα τῆς ἀπνοῆς

ἐλληνικῆς λογοτεχνίας. Μὴ τάχα καὶ ἐμεῖς δὲν ἔχομε μπροστά μας τὸν Γαλλικὸ ἔμπρακτο πειραματισμὸν; Σήμερα ἡ Γαλλία ἂν καυχᾶται γιὰ τὴν πνευματικὴ τῆς παραγωγὴ εἶναι γιατί ἔχει νὰ παρουσιάσῃ σύγχρονα Γαλλικὰ Γράμματα καὶ χριστιανούς λογοτέχνες. Ἐχει τόσα νὰ πῆ στοὺς λογίους μας. Διαβάστε σ' ἄλλες σελίδες τῶν «Ἀκτίνων» τί γράφουσι γιὰ τὴν «δῆλωσι» ὁ Henri Bordeaux, ὁ Andre Maurois γιὰ νὰ μὲ καταλάβετε. Βγάλτε ἀπὸ τὴν σημερινὴ πνευματικὴ Γαλλία τὸν Maritain, τὸν Mauriac, τὸν Maurois, τὸν Claudel, τὸν Bernanos καὶ δὲν θᾶναι κολωθὴ ἡ παρουσία τῆς στὴν παγκόσμια σκέψι; Πόσα δὲν θᾶνε νὰ προσθέσῃ καὶ στὴν δικὴ μας λογοτεχνικὴ ἱστορία ὁ ἀναβαπτισμὸς τῶν ἀνθρώπων τῆς Τέχνης στὸν νεοελληνικὸ τοῦτο Ἰορδάνη;

Μὰ δὲν εἶναι μόνον τὰ γράμματα καὶ ἡ ἐπιστήμη ποῦ πῆραν τὴ θέσι τους στὶς σελίδες τῶν «Ἀκτίνων». Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν μεγάλο ζήτημα ποῦ νὰ ἀπασχολῆ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον, ποῦ νὰ μὴν εἶδε ἔστω καὶ σὲ λίγες γράμμες, τὴν ἀνάπτυξι του στοὺς δέκα τόμους τῶν «Ἀκτίνων». Εἰδικὰ γιὰ δυὸ ἐλληνικὰ ζητήματα, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν θέσιν τῆς γυναίκας στὴν σημερινὴ κοινωνία ἀσχολήθησαν οἱ «Ἀκτίνες» σὲ σειρὰς ἀρθρων.

Γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν στὸ ἄρθρον «Ὡς μορφώνονται τὰ παιδιὰ μας» ἀρχισαν μὲ τὴν φράσιν: «Ὅταν λέμε πὼς πρέπει νὰ προσέξωμε γιὰ νὰ ζήσῃ τὸ ἔθνος, γιὰ νὰ ζήσωμε σὰν λαός, πρέπει νὰ κερδίσωμε τὴν μάχη γιὰ τὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν μας» καὶ τόνισαν ὅτι «μέσα στὸ σχολεῖο του τοῦ ἐλληνόπουλου, πρέπει νὰ βρισκῇ ἀτμόσφαιρα σεβασμοῦ πρὸς τὴν χριστιανικὴ πίστιν καὶ τὸ χριστιανικὸ ἔθος». Μίλησαν γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ δασκάλου καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ριζικῆς ἀλλαγῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς μας νοοτροπίας. Αὐτὴ τὴν γραμμὴν κράτησαν πέρα γιὰ πέρα σ' ὅλη τους τὴν προσπάθειαν. Μὲ ἄρθρα καὶ μελέτες γύρω στὶς «ψυχολογικὰς βάσεις τῆς ἀγωγῆς, τὴν ἐφηβικὴν ψυχολογίαν, τὸ νόημα τῆς μορφώσεως, τὰ παιδαγωγικὰ συστήματα καὶ τὴν πνευματικὴν δημιουργίαν, τὴν ψυχικὴν ὑγιει-

νῆ τῶν παιδιῶν μας, τίς ἔρευνες γιὰ τὰ σχολικά βιβλία, τίς ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις στὶς ξένες χώρες, τὴν προσκοπικὴ κίνησι, τὴν ἐξωσχολικὴ ἀγωγή, τὸ Κατηχητικὸ σχολεῖο, τὴν δλοκλήρωσι τῆς ψυχικῆς ζωῆς τοῦ νέου, τὴν καθολικώτερη μὀρφωσι, τοὺς σκοποὺς τῆς Πανεπιστημιακῆς μορφώσεως, ἔκαμαν τίς ἀριόδιες εἰσηγήσεις γιὰ νὰ κατατοπισθῆ τὸ ἑλληγικὸ κοινὸ ἀπάνω στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς, ὅπως τὸ παρουσιάζουν σῆμερα οἱ μοντέρνες ἔρευνες καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψι. Ἄν οἱ χριστιανοὶ δὲν ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴ μὀρφωσι τῶν παιδιῶν τους, ποιοὶ γι' αὐτὸ θὰ ἐνδι-αφερθοῦν;

«Τὸ σημερινὸ κατάντημα στὴν ἐκπαίδευσι πρέπει νὰ ὑπερникηθῆ κι' ἡ νίκη αὐτὴ εἶναι ἡ καλλίτερη ἀπ' ὅλες, ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεσι, γιὰ νὰ ἔχη σημασία ὅποιαδή-ποτε ἄλλη νίκη». (Π. Μελίτης).

Γιὰ τὸ δεύτερο θέμα, γιὰ τὴν θέσι τῆς γυναίκας στὴν σημερινὴ κοινωνία, οἱ «Ἀκτίνες» ἐκτὸς ἀπὸ τὸ εἰδικὸ τεῦχος ποὺ ἀποκλειστικὰ ἀφιερῶθηκε στὴν γυναῖκα καὶ τὰ προβλήματά της (2) ἔχουν κάμει στὶς σελίδες τους δλόκληρους ἀγῶνες γιὰ ἕνα χριστιανικὸ φεμινισμό. Ἡ θέσι τῆς γυναίκας ποὺ μένει ἀπροστάτευτη, ἀκαθοδήγητη καὶ παραμελημένη πρέπει νὰ βελτιωθῆ ὅπωςδῆποτε. Ὁ φεμινισμὸς ποὺ στηρίχθηκε στὴν ἄρνησι δὲν ἀνέθεσε τὴν θέσι τῆς γυναίκας. Τοῦναντίον τὴν ἐξευτέλισε καὶ κυριολεκτικὰ τὴν χαντάκωσε. Ὅτι καλὸ ἀπόκτησε ἡ γυναῖκα τὸ ὀφείλει κατὰ πρῶτον λόγον στὸν Χριστιανισμό. Ἡ σύγχρονη χριστιανισύνη πρέπει νὰ ἐργασθῆ γιὰ νὰ πάρη τὴ θέσι τῆς ἡ γυναῖκα στὴν σημερινὴ κοινωνία. Ἡ σχετικὴ ἀρθρογραφία μὲ ἄρθρα καὶ ἀπόψεις γιὰ τὸ σημερινὸ κορίτσι, γιὰ τὴ νομικὴ προστασία τῆς γυναίκας, γιὰ τὴν ἐργαζομένη γυναῖκα, γιὰ τὴ φοιτήτρια, γιὰ τὴ γυναῖκα ἐπιστήμονα, γιὰ τὴ γυναῖκα στὴ λογοτεχνία, γιὰ τὴ γυναῖκα στὴν κοινωνικὴ πρόνοια. Τὰ θέματα: Ἡ γυναῖκα στὴν σύγχρονη ἱεραποστολή, οἱ γυναικεῖες ἱστορικὲς μορφές (Ὀλυμπιάς, Φιλοθέη Μπενιζέλου κλπ.) ἡ γυναῖκα σάν κοινωνικὸς παράγων, ἡ γυναῖκα καὶ ὁ πο-

λιτισμὸς, ἡ γυναῖκα στὶς ξένες χώρες καὶ στὰ ξένα Γράμματα. Οἱ μελέτες: γιὰ τὴν μητρότητα, γιὰ τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ, γιὰ τὴν προστασία τῆς οἰκογενείας, γιὰ τὴν κρίσι τῆς σημερινῆς οἰκογενείας, γιὰ τὴν οἰκογένεια στὸ δικαστήριο. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἄρθρα δείχνουν μιὰν εἰκόνα τῆς προσπάθειας ποὺ ἔγινε καὶ γίνεται γιὰ νὰ μελετηθοῦν ὅσο τὸ δυνατόν πλατύτερα τὰ προβλήματα τοῦ σημερινοῦ ἀγωνιστικοῦ χριστιανικοῦ φεμινισμοῦ.

Κι' εἶναι παρήγορο, πὼς ἡ Ἑλληνίδα ἐνοιωσε τὸν παλιὸ αὐτῆς τῆς δουλειῆς καὶ μ' ὅλη τὴν καρδιά ἐγκολπώθηκε τὴν προσπάθεια τοῦ περιοδικοῦ. Ἐνοιωσε τὴν σημασία ποὺχουν γι' αὐτὴν οἱ «Ἀκτίνες» καὶ θεωρεῖ τὸ περιοδικὸ δικὸ τῆς. Οἱ «Ἀκτίνες» ἔχουν τὴν τιμὴ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς δουλειῆς τους, ἀπὸ τὴν σύνταξι μέχρι τὴν διάδοσι καὶ τὴν ἐθελοντικὴ διεκπεραίωσι, νᾶχουν συνεργάτες γυναῖκες, σὲ πλοῦσια ἀναλογία. Τὸ περιοδικὸ βοήθησε νὰ ἀναδειχθοῦν Ἑλληνίδες στὸ γράψιμο καὶ στὴν δημοσιογραφία. Κι' ἔχει πάντα τίς στήλες τοῦ ἀνοιχτῆς γιὰ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ προβλήματά της.

Γύρω ἀπὸ τὴ φιλοσοφία καὶ τὴν στοχαστικώτερη παρατήρησι τῶν γεγονότων καὶ ἐποχῶν οἱ «Ἀκτίνες» ἔχουν νὰ παρουσιάσουν σειρά μελετῶν γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, τὴν ἀρνητικὴ μεταφυσικὴ, τοὺς νέους προσανατολισμοὺς στὴν ἐπιστημονικὴ σκέψι, τὸ δράμα τῶν διανοουμένων σὲ παληότερους καὶ τωρινούς καιροὺς.

Ἄρθρα γιὰ τὸν Οὐμανισμό, γιὰ τὴν φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς μας, τὸν σύγχρονο ρεαλισμὸ, τὰ ἱστορικὰ κριτήρια τῆς ἐποχῆς μας, τὸ ἀποδεικτικὸν πρόβλημα, τὴν φιλοσοφία τοῦ Αὐγουστίνου σχετικὰ μὲ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, τίς σχέσεις ψυχολογίας καὶ μεταφυσικῆς, τὸ νόημα τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας.

Ἱστορικὲς πραγματεῖες γιὰ τὴν παρακμὴ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, τοὺς ἀνατολικούς λαοὺς, τὴν Ἀναγέννησι, τὸν Μεσαίωνα, τὸ Βυζάντιο, τὴν Τουρκοκρατία, τὴν σύγχρονη ἐποχὴ.

(2) «Ἀκτίνες» Ἰανουάριος 1944.

Ὁρισμένες μεγάλες καμπάνιες γιὰ τὰ σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, ὅπως τὰ προβλήματα τοῦ γάμου, τὸ σεξουαλικὸ ζήτημα, τὸ δημοτικισμό, τὸ γιατί δὲν ἔχουμε διοίκηση, τὰ προβλήματα γιὰ τὸν επαγγελματικὸ προσανατολισμὸ τοῦ νέου, τὸ σύγχρονο πρόβλημα τῆς ψυχαγωγίας, τὰ παιδιὰ χωρὶς πατέρα, τὴν θέσι τῶν ἐξωγάμων παιδιῶν, τὸ πρόβλημα τῆς υγείας, τὴν ἀρρώστεια καὶ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος στίς «Ἀκτίνες».

Πολλὲς σελίδες θὰ ἀπασχολοῦσε ἐκεῖνος ποὺ θᾶθελε ν' ἀπαριθμήσῃ λεπτομερῶς τὸ ἀφθονο ὕλικὸ τῶν δέκα τόμων τῶν «Ἀκτίνων». Καὶ δὲν μπορεῖ ἓνα ἄρθρο νὰ δώσῃ παρά ἀμυδρὰ εἰκόνα τῆς ὕλης ποὺ σὲ ἑκατοντάδες σελίδων περιέχεται. Δὲν θᾶπρεπε ὅμως νᾶκλεινε αὐτὸ τὸ κείμενο χωρὶς νὰ κἀνῃ λόγον γιὰ τίς «Ἀκτίνες» ὡς κίνησι ἀνθρώπων. Γύρω ἀπὸ τοῦτο τὸ περιοδικὸ κινεῖται μὲ ἀκατάβλητη ζωντάνια ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων ποὺ ἀγαπᾶ τίς ἰδέες, ποὺ οἱ «Ἀκτίνες» ἐκπροσωποῦν, καὶ θεωρεῖ ὀλότελα δικό του τὸ περιοδικὸ τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Εἶναι τέτοια ἡ θέρμη τῆς ἀγάπης τῶν φίλων τῶν «Ἀκτίνων» πρὸς τὸ περιοδικὸ τους ποὺ κάνει ἄλλως, κι' ἐκεῖνους ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν σύνταξι κι' ἐκεῖνους ποὺ ἐπιμελοῦνται τὴν διάδοσι ἀπὸ τὸν ἐπιστήμονα ὡς τὸν στοιχειοθέτη καὶ τὸν ἐργαζόμενον νέο ποὺ τὸ μοιράζει στὰ περίπετρα, ἢ τὸν φοιτητὴ, τὸν μαθητὴ καὶ τὸν γονέα ποὺ εἰσπράττει τὴν συνδρομή, νὰ θεωροῦν τὴν ἐθελοντικὴ τους τούτη προσφορὰ στὸ περιοδικὸ ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα πράγματα τῆς ζωῆς τους. Μὲ κλειδί ἐριμνείας τίς θυσίες καὶ τὴν προσωπικὴ ἐργασία ὄλων τῶν φίλων τοῦ περιοδικοῦ, ὅλες οἱ ἐκδοτικὲς ἐπιτυχίες ὅπως ἐκεῖνη τοῦ Πάσχα τοῦ 43, τοῦ 61ου τεύχους τῶν Χριστουγέννων τοῦ 46, ποὺ ἐκλείνει μέσα του τὸ γεγονός τῆς «Διακηρύξεως» καὶ τῆς «Δηλώσεως», καθὼς κι' ἡ πρόσφατη ἐπιτυχία τοῦ τεύχους τῶν δέκα χρόνων, δὲν εἶ-

ναι τυχαῖα γεγονότα, παρά φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς συνειδητῆς προσπάθειας ἀνθρώπων ποὺ πιστεύουν, μ' ὄλη τους τὴν καρδιά στὴν ἀναπλαστικὴ δύναμι τῆς χριστιανικῆς κινήσεως. Αὐτὴ ἡ πίστις στὸ ἔργο εἶναι ἐκεῖνη ποὺ ἐπιτελεῖ τὰ θαυμάσια. Σήμερα σ' ὄλη τὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ οἱ «Ἀκτίνες» δὲν εἶναι ἀπλῶς γνωστές, εἶναι πασίγνωστες. Ὅσο καὶ νὰ θέλουν μερικοὶ καλοθεληταὶ ποὺ ὄρθωσαν τὸ τεῖχος τῆς σιωπῆς τῶν τάχα γύρω ἀπὸ τὴν προσπάθεια τῶν «Ἀκτίνων» (ἄλλο τώρα εἶναι τὴν ξέρουν καὶ τὴν καλοξέρουν καὶ τὴν χρησιμοποιοῦν χωρὶς νὰ τὸ λένε) ἢ ἐλληνικὴ κοινὴ γνώμη, μὰ κι' οἱ διανοούμενοι κύκλοι τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅσο πάει τόσο καὶ πῶς βαθειὰ αἰσθάνονται τὸ κίνημα τῶν «Ἀκτίνων». Αὐτὴ ἡ βαθειὰ ἐπίδρασι ποὺ τὸ περιοδικὸ τοῦτο ἐξασκεῖ στὴν κοινωνία μας ἦταν καὶ ἴσως εἶναι καὶ τώρα ἡ αἰτία ποὺ πολέμιοι ὀλκῆς καὶ «καλοπροαίρετο» φίλοι» κίνησαν «πάντα λίθον», γιὰ νὰ μειώσουν τὸ κύρος ποὺ σ' ὄλο τὸ πανελλήνιο ἡ ἀρθρογραφία τοῦ φύλλου ἐξασκεῖ. Τὸ μέγεθος τῆς ἐπίδρασεως τῆς «Διακηρύξεως» καὶ τῆς ἀπήχησι τῆς «Δηλώσεως τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ λογοτεχνῶν» ποὺ ἀπὸ τίς στήλες τῶν «Ἀκτίνων» εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸν Νοέμβριο τοῦ 1946, θὰ τὴν κρίνουν οἱ ἐπερχόμενοι καιροί. Τὴν δύναμι αὐτῶν τῶν γεγονότων, ποὺ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ὄψι μπορεῖ νὰ μεταλλάξουν, δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἀναμετρήσουμε ἡμεῖς εὐθὺς ἀμέσως. Ἐμεῖς σήμερα διαισθανόμαστε ἀπλῶς τὴν μεγαλειότητα τῶν γεγονότων καὶ παριστάμεθα θεαταὶ τῆς καρποφορίας τους. Πέρυσι ἡ «Διακήρυξις» καὶ ἡ «Δήλωσις», ἐφέτος ἡ διεθνὴς υἱοθέτησις τῆς. Πέρυσι οἱ «Ἕλληνες, ἐφέτος κι' οἱ ξένοι προσέρχονται στὴν «Δήλωσις». Οἱ σαράντα κορυφαῖοι μποροῦσαν κάλλιστα νάταν κι' αὐτοὶ διακόσιοι. Μποροῦσαν καὶ περισσότεροι. Σημασία δὲν ἔχει ὁ ἀριθμὸς, σημασία ἔχει τὸ γεγονός πῶς μὲ τὴν χριστιανικὴ κίνησι ποὺ ἀναπτύσσει τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ Ἑλλάδα παίρνει τιμητικὴ θέσι στὴν παγκόσμια συνείδησι.

ΓΙΑΤΙ ΠΕΡΝΑ ΚΡΙΣΙ Ο ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

A

Ἡ κυριαρχία τῆς ἀρνήσεως τῶν πνευματικῶν ἀξιών, ἂν ἀποτελῆ τὸ κύριο, δὲν ἀποτελεῖ ὅμως καὶ τὸ μόνο χαρακτηριστικὸ τοῦ μοντέρνου πολιτισμοῦ. Ἡ τεχνικὴ καὶ βιοτεχνικὴ ἐπανάστασις, εἶναι ἓνα ἄλλο ἱστορικὸ φαινόμενο ποὺ τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ κάθε ἄλλον προηγούμενόν του⁽¹⁾. Λέμε ἐπανάστασις, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸ ἀπότομο, τὴν ὁρμή, τὴν δυναμικότητα ποὺ πῆρε ἢ πρὸς τὰ ἐμπρὸς πορεία τῆς τεχνικῆς στὴν ἐποχὴ μας. Κάτι τέτοιο, δὲν εἶχε συμβῆ ποτὲ ἄλλοτε στὴν ἱστορία. Βέβαια καὶ προηγούμενοι αἰῶνες εἶχαν γνωρίσει τὴ δύναμι τῆς τεχνικῆς. Οἱ ἀρχαῖοι πολιτισμοὶ ἔχουν νὰ μᾶς παρουσιάσουν στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀξιόλογες κατακτήσεις, ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμα προκαλοῦν μεγάλη ἐντύπωσι στὸν ἐρευνητῆ. Ἔτσι π.χ. γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρουμε ἀρχαιότερες περιόδους, ἢ Ρώμῃ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἢ Ἀλεξανδρινῇ ἐποχῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἔχουν νὰ μᾶς παρουσιάσουν μὴ σημαντικὴ τεχνικὴ ἀνθήσι⁽²⁾. Ἡ ὀργανωμένη τεχνικὴ τῶν Ῥωμαίων μὲ τὰ τεράστια ὑδραγωγεῖα, τὶς κοιλαδογένεφους, τὸ περίφημο ὀδικὸ δίκτυο ποὺ ἀγκάλιαζε ὀλόκληρη τὴ λεκάνη τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, παράγων σπουδαιότατος γιὰ τὴν τότε ἱσχύ τῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ἐφευρέσεις τοῦ Ἡρώου καὶ τῶν ἄλλων σοφῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου, ἀποτελοῦν μερικὲς χτυπητὲς ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθήσεως αὐτῆς. Ἀργότερα, τὸν Μεσαίωνα, ἔχουμε τὶς γοτθικὲς Μητροπόλεις μὲ τὴν προσπάθεια κατακτήσεως τῆς τρίτης διαστάσεως ἢ στὴν Ἀνατολῇ τὸ τεχνικὸ κατόρθωμα τῆς Ἀγ. Σοφίας μὲ τὸ θαυμαστό σύστημα ἐξουδετερώσεως τῶν πλαγιῶν ὠθήσεων, ὅπως εἶχαμε καὶ τὴν

εὐκαιρία νὰ μάθουμε τελευταῖα καὶ ἀπὸ τὶς «Ἀκτίνες»⁽³⁾. Κι' ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ μὴ μιλήσωμε ἀκόμα γιὰ τὰ πειράματα καὶ τὴν ἐφευρετικὴν τοῦ Μεσαίωνος καὶ τῶν ἐρευνητῶν του, ὅπως ὁ Albertus Magnus ἢ ὁ Ρογήρος Βάκων ποὺ βρισκονται στὶς ἀπώτατες εἴζες τῆς μοντέρνας τεχνικῆς.

Ὅστόσο, δὲν μπορεῖ ν' ἀμφισβητηθῆ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ σύγχρονη τεχνικὴ ἀποτελεῖ κάτι τὸ πρωτοφανές, τὸ μοναδικόν. Κι' αὐτό, ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ποσοτικὴ ἄποψιν, γιὰτὶ δηλαδὴ ἔχει νὰ παρουσιάσῃ σὲ ἀριθμὸ καὶ ἔκτασι πολὺ περισσότερες καὶ μεγαλύτερες κατακτήσεις, μὰ καὶ ἀπὸ τὴν ποιοτικὴ ἄποψιν, γιὰτὶ ἡ οὐσία τῆς, τὸ πνεῦμα τῆς εἶναι σήμερα ἐντελῶς διαφορετικόν.

Πραγματικῶς, στὴν ἀρχαιότητα ἡ φύσις ἐθεωρεῖτο σὰν κάτι τὸ μυστηριώδες. Μὲ δέος οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀτένιζαν καὶ κάθε προσπάθεια ποὺ θὰ ἀπέβλεπε στὸ νὰ παραβιάσῃ τὴ φυσικὴ τάξιν πέραγε γιὰ βέθλη. Ἔτσι, δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνων τῶν καιρῶν, νὰ οργανώσῃ καὶ νὰ συστηματοποιοῦσιν μὴ προσπάθεια ὑποταγῆς τῆς φύσεως καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ βρισκονται κλεισμένες μέσα τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ τεχνικὴ, παρ' ὅλες τὶς μεμονωμένες ἐπιτυχίες τῆς, δὲν εἶχε τὸν χαρακτῆρα τοῦ συστηματικοῦ.

Ἀκόμα, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐδέσμευε τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀρχαιότης, ποὺ ἐπίστευε πολὺ στὴ δύναμι καὶ τὴν ἀξίαν τῆς θεωρητικῆς σκέψεως, παραμελοῦσε τὴν πειραματικὴν ἐρευνα. Τὸ σημερινὸ πείραμα, σὰν προσπάθεια ποὺ τείνει νὰ ἐξακριβώσῃ ὄχι μόνο τὸ πὼς ἐξελισσεται ἐξωτερικῶς ἓνα φαινόμενο, ἀλλὰ καὶ τὰ βαθύτερα αἷτια καὶ νόμους ποὺ τὸ διέπουν, ἦταν τότε σχεδὸν ἄγνωστο. Ἐκεῖνο ποὺ ἦταν σὲ χρῆσιν, ἦταν κυρίως ἡ ἐμπειρικὴ παρατήρησις. Καὶ ἔτσι, ἡ ἀρχαία τεχνικὴ δὲν μποροῦσε ν' ἀπαλλαγῆ ἀ-

(1) Βλ. Π. Μελίτη: «Ἐνας ἀρνητικὸς πολιτισμός», «Ἀκτίνες» 1946, σελ. 41-45, 66-69 καὶ Δ. Πυργιῶτη: «Ἡ τεχνικὴ καὶ ὁ σημερινὸς κόσμος», σελ. 132-135.

(2) S. Hartmann. Technik und Staat σελ. 17 κ. ἑ.

(3) Ἀγγελλίνας Δεκαπληγοῦ: «Ἐνα ἀπαράμειλλο καλλιτέχνημα» «Ἀκτίνες» 1947, σ. 456 κ. ἑ.

πὸ τὴ σφραγίδα τοῦ τυχαίου καὶ τοῦ ἐμπειροζοῦ. Αὐτὸ τῆς κόστιζε τὴν ἰδιότητα τῆς κατώτερης ἀπασχολήσεως. Καὶ γι' αὐτό, λίγα πνεύματα μέσα στὶς τόσες ἰσχυρὲς δυνάμεις πού ἔλαμψαν τότε, καταπιάστηκαν μὲ τὴν τεχνική, καὶ πάλι, μᾶλλον μὲ μιὰ διάθεσι παιχνιδιοῦ παρὰ μὲ τὴν πρόθεσι μιᾶς σοβαρῆς δημιουργίας. Πολλὲς ἐφευρέσεις χάθηκαν χάρις στὴ γενικὴ ἀδιαφορία, ἐνῶ ἄλλες δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο, σὲ εὐρεία τοῦλάχιστον κλίμακα.

Ἐντελῶς διαφοροτικὴ εἶναι ἡ εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ ἐποχὴ μας. Γιὰ τὸν μοντέρνο ἄνθρωπο, ἡ φύσι δὲν ἀποτελεῖ μυστήριο. Ὅχι μόνο δὲν τηρεῖ ἀπέναντί της στάσι πού νὰ ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὸ δέος, μὰ ἔχει πεισθῆ πὼς τοῦ εἶναι ἀπόλυτα δυνατὴ ἡ διερεύνησι, καὶ ἄρα ἡ κατάκτησί της. Ὁ μοντέρνος ἄνθρωπος διαισθάνθηκε τίς τεράστιες δυνατότητες πού κρύβονται μέσα τὸ φυσικὸ κόσμῳ καὶ κινεῖται τώρα μὲ ὅλη τὴ δυνατὴ δραστηριότητα γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσί του. Ἡ νοοτροπία αὐτὴ δίνει στὴν μοντέρνα τεχνικὴ τὴν ὄψήσ της, τὴ φοβερὴ τάσι της. Πρόκειται ἐδῶ γιὰ μιὰ ὀργανωμένη δύναμι ἐπιβολῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὶς φυσικὲς δυνάμεις. Καὶ μάλιστα δύναμι ὀργανωμένη ἐπιστημονικά. Ἡ μοντέρνα τεχνικὴ ὑποστηρίζεται ἀπὸ τίς ἀπίθανες προόδους τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς φυσικῆς, ἀπὸ τὰ ἀπέραντα ἐργαστήρια ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ τὸ πείραμα, πού βάζουν στὴ διάθεσί της ἀφάνταστο πλοῦτο ἀπὸ γνώσεις καὶ μέσα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν της. Ἡ πρόοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ πρόοδος τῆς τεχνικῆς, φαινόμενα παράλληλα, σπρώχνουν πρὸς τὰ ἑμπρὸς τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Κάθε ἄλλα στὴ θεωρητικὴ ἔρευνα τῆς φύσεως ἀνοίγει καινούργιους δρόμους στὴν τεχνική. Καὶ κάθε πάλι κατάκτησι τῆς τεχνικῆς εἶναι ἡ ἀφετηρία γιὰ μιὰ καινούργια διεύδυσι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος στὰ μυστήρια τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἔτσι, ἡ τεχνικὴ βαδίζει στὴν ἐποχὴ μας μὲ μιὰ ἀκατανίκητη δύναμι, μιὰ πρωτοφανῆ ὀρμή, πάντα ἔμπρὸς.

Νὰ περιγράψουμε τίς ἐπιτυχίες της; Μᾶλλον ἄσκοπο. Τίς ξέρομε ὅλοι ἀπὸ τὴν κα-

θημερινὴ πείρα τῆς ζωῆς. Ὁ κινηματογράφος, τὸ βιβλίον, τὸ περιοδικόν, τίς βάζουν κάθε στιγμὴ μπροστὰ στὰ μάτια μας. Ἀπὸ τὴν ἀτμομηχανὴ τοῦ Watt ἕως τὰ ἀεριοπροωθούμενα, ὑπερηχητικὰ ἀεροπλάνα καὶ τὴν ἀτομικὴ ἐνέργεια, μιὰ ἀτελείωτη σειρά ἀπὸ καταπληκτικὰ κατορθώματα τῆς ἐφευρετικότητος τοῦ ἀνθρώπου, μιὰ ἀλύσιδα ἀπὸ πραγματοποιήσεις πού βγάζουν σκάρτες καὶ τίς τολμηρότερες πτήσεις τῆς φαντασίας. Τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ἰουλίου Βέρν ἔγιναν ἀναχρονιστικά, καὶ ὁ Wells δὲν θὰ ἔχη φαίνεται στὸ μέλλον καλύτερη τύχη. Κάτι τέτοιο δὲν εἶδε ποτὲ ὡς τώρα ὁ κόσμος. Ἡ καθολικὴ ἐπιστροφήσει κατὰ τῆς φύσεως, κατέληξε στὴν κατὰ γεωμετρικὴ πρόοδο ὑποταγῆ της στὴ θέλησι τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ μοντέρνος ἄνθρωπος ἔξευξε τὴ φύσι στὸ ἄρμα του, γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴν εὐημερία.

*

Θὰ περίμενε κανεὶς ὕστερα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἓνα ἀντίστοιχο ἄλλα στὸ πεδίο τῆς ὕλικῆς προόδου, στὸν τομέα τῶν ὕλικῶν συνθηκῶν ζωῆς. Καὶ βέβαια, δὲν μποροῦμε ν' ἀρνηθοῦμε, πὼς ἡ ἀνάπτυξι πού πήραν οἱ τεχνικὲς ἐφαρμογές, ἔφερε πολλὰς εὐνοϊκὰς ἀλλαγὰς στοὺς ὅρους τῆς διαβίωσης τῶν πληθυσμῶν, τοῦλάχιστον ὅσων ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλή.

Μεγαλύτερη παραγωγὴ ἀγαθῶν, μείωσι τῶν ὥρων τῆς δουλειᾶς, ἀνύψωσι τοῦ βιωτικοῦ ἐπιπέδου, χειραφέτησι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἐργασίες, ὑπῆρξαν τὰ ἀναμφισβήτητα ἀποτελέσματα, οἱ καρποὶ τῆς τεχνικῆς προόδου. Δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ ρίξῃ μιὰ ματιὰ στοὺς ἀριθμοὺς πού ἐκφράζουν τὴν αὔξησι τοῦ πληθυσμοῦ τὸν περασμένον αἰῶνα, γιὰ νὰ πεισθῆ σχετικὰ μὲ τὴν εὐεργετικὴ αὐτὴ ἐπίδρασι. Καὶ τί νὰ πῆ κανεὶς ἀκόμη γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ ἀνάπτυξι τῶν συγκοινωνιῶν, πού ἔκαναν τὸν πλανήτη μας τόσο μικρὸ καὶ ἔφεραν τὸν ἄνθρωπο κοντὰ στὶς ἄλλοτε ἀπρόσιτες πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς ὀλόκληρης τῆς γῆς; Οἱ μεταφορὲς ἐπιτρέπουν σήμερον τὴν ἀνταλλαγὴ προϊόντων ὄχι μόνο ἀνάμεσα σὲ μακρονῆς χώρες, ἀλλὰ καὶ στὶς ἠπείρους. Τὰ μέσα τηλεπικοινωνίας, ἡ ἐξαιρετικὴ ἀνά-

πτυξι τῆς τυπογραφίας, ὁ κινηματογράφος ἔφεραν τὴ μόρφωσι κοντὰ στο λαό, καὶ συνετέλεσαν στὴν ἀλληλεπίδρασι τῶν διαφόρων λαῶν. Οἱ λαοὶ γνωρίστηκαν μεταξύ τους, μιὰ παγκόσμια συνείδησι εἶχε ἀρχίσει νὰ δημιουργεῖται. Καὶ παρατέρα ἔχομε τὰ μέσα πού ἡ τεχνικὴ ἔβαλε στὰ χέρια τῆς λατρικῆς γιὰ τὴν καταπολέμησι τῆς ἀρρώστειας, τὴν περίθαλψι καὶ διάσωσι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ὁ Carrel διαπιστώνει τὴ μείωσι τῆς θνησιμότητος, τὴν ὑψωσι πού πήρε ἡ μέση στάθμη διαρκείας τῆς ζωῆς. Νὰ σκεφθῆ κανεὶς μόνο τίς ὑπηρεσίες πού προσέφερε ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀκτίνων βραχέων κυμάτων στὴ διάγνωσι καὶ τὴν θεραπεία τῶσων καὶ τῶσων νόσων!

Αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλά, ἔνα ἀφάνταστο πλῆθος καὶ ποικιλία ἀπὸ μέσα καὶ τεχνικὰ ὄπλα, θὰ μπορούσαν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ φέρουν στὸν ἄνθρωπο τὸ μέγιστο τῆς εὐτυχίας, πού εἶναι δυνατό νὰ ἐπιτευχθῆ στὴ ζωὴ αὐτῆ.

Ὡστόσο, ἡ πρόοδος αὐτῆ, ἀποδείχθηκε πολὺ σχηματικὴ. Πραγματικὰ κέρδη προέκυψαν κυρίως μόνο στὰ πρῶτα στάδια τῶν τεχνικῶν ἐφαρμογῶν, προτοῦ ἡ τεχνικοποίησι τῆς κοινωνικῆς ζωῆς φτάσῃ σὲ ἐπίπεδα πού νὰ πλησιάζουν κάπως τὸ σημερινό. Ὅσο ὅμως ἡ στάθμη τοῦ τεχνικοῦ δυναμικοῦ ἀνέβαινε, ὅσο ἡ πίεσι τῆς τεχνικῆς ἐπάνω σὲ ὅλες τίς μορφῆς ζωῆς γινόταν ὀλοένα καὶ μεγαλύτερη, τόσο καὶ περισσότερο, διπλα στὴν ἐλκυστικὴ ὄψι τῆς τεχνικῆς προόδου ἐπρόβαλε καλύπτοντας ὀλοένα καὶ μεγαλύτερο τμῆμα τοῦ ὀπτικοῦ μας πεδίου καὶ ἡ ἄλλη, ἡ τραγικὴ τῆς ὄψι. Συμπτώματα καταστρεπτικὰ ὀλοένα καὶ περισσότερα, ἀρχισαν νὰ ὀδηγοῦν τὴν πολιτισμένη ἀνθρωπότητα σὲ ἓνα δράμα χωρὶς λύσι, ὀλοτέλα ἄγνωστο στίς γενεές ἄλλων ἐποχῶν. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος μὲ τὰ τόσα μέσα, παρουσιάζεται πιδ δυστυχισμένος ἀπὸ τοὺς προγόνους του. Τὸ μαρτύριό του, μοιάζει μὲ τὸ μαρτύριο τοῦ Ταντάλου. Μέσα σ' ἓνα πλῆθος ἀπὸ θετικῆς κατακτήσεις καὶ νίκες ἐπάνω στίς φυσικὰς δυνάμεις, βρίσκεται στὴν ἐσχάτη ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ἀπαθλίωσι. Νικητὴς τῆς φύσεως, ὁ ἄνθρωπος τῶν καιρῶν μας αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του δοῦλο. Δοῦλο τῆς μηχανῆς, δοῦλο τῆς τεχνικῆς,

δοῦλο ἀκόμα τῆς νοστοροίας πού μέσα στὸ ματεριαλιστικὸ πλαίσιο τοῦ πολιτισμοῦ μας δημιούργησε ἡ τόσο εὐρεία χρῆσι τῶν τεχνικῶν μέσων. Μὲ μιὰ λέξι, δοῦλο ἀκριβῶς τῶν ὄπλων πού τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ φτάσῃ ὡς τὴ νίκη του. Καὶ ἡ νεώτερη αὐτῆ δουλεία τοῦ μοντέρνου ἀνθρώπου, μὲ τίς ὀλέθριες πνευματικὰς καὶ βιολογικὰς τῆς συνέπειες, ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τίς σοβαρότερες ἐκδηλώσεις τῆς καταπτώσεως πού παρουσιάζει ὁ μοντέρνος πολιτισμὸς, τὸ δημιούργημα αὐτὸ τῆς ἀρνήσεως.

*

Ἄς ἔλθωμε ὅμως νὰ ἰδοῦμε τὸ μεγάλο αὐτὸ δράμα ἀπὸ πειὸ κοντὰ, στίς εἰδικώτερες ἐκδηλώσεις του.

Στὸ πρῶτο στάδιο τῆς τεχνικοποίησεως, ἡ χρῆσι μηχανικῶν πού ἦταν πάρα πολὺ βαρεῖα καὶ ἐξαιρετικὰ δύσχερητα, ἐπέβαλε στὸν ἄνθρωπο σωματικοὺς μόχθους πάρα πολὺ μεγάλους. Ἡ ἐργατικὴ τάξι πέρασε τότε μιὰ περίοδο ἀπὸ τίς χειρότερες τῆς ἱστορίας τῆς, πού ἐλάχιστα διέφερε ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς ἀρχαίας δουλείας. Δέκα ἔξ ὄρες ἐργασίας ἦταν κατὰ τὸ συνειδημένο, ἀκόμη καὶ γιὰ γυναῖκες καὶ παιδιά, πού ἔφταναν σὲ σημεῖο ἐξάντλησεως ἀπὸ τὴ φοβερὴ ἐπιβάρυνσι τοῦ ὀργανισμοῦ τους. Τὸ πρᾶγμα διορθώθηκε βέβαια ἀργότερα μὲ τὴν τελειοποίησι τῆς μηχανῆς, πού ἔγινε πολὺ πειὸ εὐχερηστη, ἀλλὰ τότε, φανερώθηκε ἓνα ἄλλο ἔξ Ἰσου ἐπικίνδυνο σύμπτωμα. Τὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ τὴν ἐργασία.

Ἀνέκαθεν ὁ ἄνθρωπος εἶχε ἓνα στενὸ σύνδεσμο μὲ τὸ ἔργο πού ἐπιτελοῦσε στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Ἡ ἐργασία βέβαια, περνοῦσε πάντα σὰν ἓνα βάρος, μὰ εἶχε ταυτόχρονα μὲς τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησι τὴ θέσι ἐνὸς μέσου πού συντελοῦσε στὸν προσωπικὸ καθαρισμὸ καὶ τὴν ψυχικὴ προαγωγή τοῦ ἀτόμου. Ὁ βιοτέχνης μοχθοῦσε γιὰ ν' ἀποτυπώσῃ ἐπάνω στὸ ἔργο τῶν χειρῶν του τὴν σφραγίδα τῶν προσωπικῶν του χαρακτηρισμάτων. Τὸ ἔργο του ἀπέβαινε ἔκφρασι τῆς βαθύτερης του οὐσίας, τῆς προσωπικότητός του. Τὸ συνῶδενε ἔτσι ἡ χαρὰ τῆς δημιουργικῆς δουλειᾶς.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐκτίμησι πού τοῦ ἔδειχνε

ἡ πελατεία του προτιμῶντας καὶ ἀγοράζοντας τὸ δικό του προϊόν, συνεπλήρωσε τὴν ἱκανοποίησί του. Ἔργασία καὶ ἄνθρωπος συνδέονταν ἔτσι ἀναπόσπαστα. Τὸ ἔργο δὲν ἦταν μόνο βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα, ἦταν ταυτόχρονα περιεχόμενον ζωῆς, δημιουργία.

Ὅλα αὐτὰ ἦρθε νὰ τὰ ἐξανεμίση ἡ μηχανή, ἡ μαζικὴ παραγωγή καὶ διανομὴ τῶν προϊόντων. Μπροστὰ στὸ συναγωνισμό τῆς βιομηχανίας, ὁ βιοτέχνης ἀναγκάζεται νὰ καταθέσῃ τὰ ὄπλα. Ἡ βιοτεχνία ἀπομένει μόνο σὲ μερικούς, περιορισμένους τομεῖς τῆς παραγωγῆς. Ὅλη ἡ ὑπόλοιπη παραγωγή μονοπωλεῖται ἀπὸ τὴ μηχανή.

Ἡ μηχανὴ ὅμως προσφέρεται στὸν αὐτοματισμό, τὴν ταυτότητα, τὴν ἐπανάληψη. Δὲν ἀνέχεται τὴν πρωτοβουλία, τὴ δημιουργικὴ δράσι. Εἶναι ἀπρόσωπη καὶ ἰσοπεδώνει. Ὁ ἐργάτης γίνεται δούλος τῆς, πάρα πέρα, μέλος καὶ ἐξάρτημά της⁽¹⁾. (Αὐτὸ ἰδιαίτερα μετὰ τὴν εἰσαγωγή τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῆς δουλειᾶς, πού καθορίζει ἐκ τῶν προτέρων τίς κινήσεις τοῦ ἐργάτη ἔτσι ὥστε νὰ μὴ γίνεται οὔτε ἡ ἐλαχίστη ἀπώλεια χρόνου). Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παρακολουθῇ καὶ νὰ ὑποτάσσεται στὸ ρυθμὸ τῆς, πού κουράζει καὶ ἐκφυλίζει σωματικὰ καὶ πνευματικὰ. Ἡ ἐργασία χάνει ἔτσι ὁλότελα κάθε δημιουργικὸ στοιχεῖο. Μεταβάλλεται σὲ μιὰ ἐμπορικὴ ἀξία, πού καταβάλλεται σὰν τίμημα γιὰ τὴ διατήρησι τοῦ ἀνθρώπου στὴ ζωὴ. Γίνεται ἓνας ἐξαναγκασμός, κατάστασι ἀνάγκης ἐπιβεβλημένη ἀπὸ τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, μιὰ δραματικὴ σύγκρουσι ἐγκαθιδρύεται στὸν ἐσωτερικὸ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου, πού στερεῖται τὸ στοιχεῖο τῆς δημιουργίας, στοιχεῖο ἐντελῶς ἀπαραίτητο γιὰ τὴ διατήρησι μιᾶς ἰσορροπημένης ὑπάρξεως. Σύγκρουσι μὲ συνέπειες μεγάλες καὶ κυρία ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσι τὸ μῖσος πρὸς τὴν μηχανοποιημένην δουλειὰ καὶ πρὸς ὅ,τι σχετίζεται μ' αὐτήν.

Μέτρα γιὰ νὰ διορθωθῇ ἡ κατάστασις, δὲν ἔλειψαν βέβαια. Μᾶς εἶναι γνωστὲς ὁ-

λες οἱ προσπάθειες γιὰ παροχὴ χαρᾶς στοὺς ἐργαζομένους τὴν ὥρα τῆς δουλειᾶς, τὰ ραδιόφωνα, οἱ γυμναστικὲς στὰ διαλείμματα κλπ. Ὅλα αὐτὰ ὅμως, στὸ μεγαλύτερο μέρος τους, εἶχαν γιὰ κίνητρο, ὄχι τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ τὸ καρδιοχτύπι γιὰ τὴν ἀπόδοσι τῆς παραγωγῆς. Γιατί, ὅπως ἦταν καὶ φυσικὸ, ἐξακριβώθηκε, ὅτι κάτω ἀπὸ μιὰ τέτοια ψυχολογικὴ κατάστασι, ὁ ἐργάτης δὲν ἀπέδιδε. Μὲ τέτοια ὅμως κίνητρα, καὶ τ' ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν μηδαμινὰ. Ἐλλειψε τὸ θάρρος, τὸ χιτῆμα τοῦ κακοῦ στὴ ρίζα του. Ἔτσι μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ δουλειὰ τοῦ ἐργάτη στὴ μηχανή, βέβαια πολὺ πειὸ ραφιναρισμένη ἀλλὰ ὄχι καὶ πολὺ λιγώτερο βάρβαρη ἀπὸ τὴν παλιά, μὲνει πάντα μιὰ πραγματικότης, γενικὰ παραδεκτὴ ἀπὸ τίς μοντέρνες κοινωνίες.

Κοντὰ στὸ χάσμα ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ τὸ ἔργο του, δημιουργήθηκε καὶ δεύτερο. Τὸ ρῆγμα ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ τὸν ἐργοδότη. Τὸν καιρὸ τῆς βιοτεχνίας, ὑπῆρχε μεταξὺ τους μιὰ ἐλαφρὴ προσωπικὴ, πού ἔκανε πειὸ εὐκόλη τὴν ἀνάπτυξι δεσμῶν ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπο. Ὁ ἐργάτης ἦταν ὁ μαθητευόμενος τοῦ ἐργοδότη. Μάθαινε ἀπὸ αὐτὸν τὰ μυστικὰ τῆς τέχνης του, εἶχε τὴν ὑποστήριξι του στὴν ἐπαγγελματικὴ του σταδιοδρομία, τίς περισσότερες φορὲς τὸν διεδέχετο καὶ συνέχιζε αὐτὸς τὸ ἔργο του. Ἡ ἐμφάνισι τῆς μηχανῆς, ἦρθε ν' ἀνατρέψῃ τὴν κατάστασι αὐτὴ τῆς ἀνθρωπιᾶς. Γιὰ τὸν σύγχρονον ἐργοδότη, ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία δὲν ἀποτελεῖται πειὰ ἀπὸ συγκεκριμένους ἀνθρώπινους μονάδες, τοὺς ἐργάτες του, (τὸ μεγάλο ἄλλωστε πλῆθος ἐμποδίζει τὴν προσωπικὴ γνωριμία μὲ τὸν καθένα), ἀλλὰ εἶναι μιὰ ἀφηρημένη ἔννοια, ἰσοδύναμη μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἐργασίας τῆς μηχανῆς. Αὐτά, χωρὶς νὰ λάβωμε ὑπ' ὄψι μας, πὼς σήμερα καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἐργοδότης ἔγινε ἀπρόσωπος (ἀνώνυμες ἐταιρεῖες κλπ.).

Τὴν ἐξάλειψι τῆς βιοτεχνίας καὶ τῆς δημιουργικῆς δουλειᾶς, ἀκολούθησε τὸ ξεριζώμα τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν καὶ ἡ εἰσροή τους στὰ βιομηχανικὰ κέντρα.

(1) A. Faut, Technik, technisches Zeitalter und Religion σελ. 40.

Ἄλλοτε τὸ χωριὸ ἀποτελοῦσε μιὰ αὐτοτελή, αὐτάρκη οικονομικὴ μονάδα. Οἱ ἐπιτόπιοι παραγωγοί, μὲ τὴν ἐργασία τους, ἀνελάμβαναν νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς ἀτομικὰς τους ἀνάγκας, τὶς ἀνάγκας τῶν συγκατοίκων τους ἢ τὸ πολὺ τῆς περιφερείας τοῦ χωριοῦ τους. Μὲ τὴ χρῆσι ὁμοίως τῆς μηχανῆς καὶ τὴν κατὰ μᾶζες παραγωγή, ἕνα πλῆθος ἀπὸ προϊόντα παράγονται σὲ τόσο χαμηλὰς τιμὰς, ὥστε χάρις καὶ στὴν μεγάλη ἀνάπτυξι τῶν μεταφορῶν φτάνουν στὸ χωριὸ πολὺ φθηνότερα ἀπ' ὅτι μπορεῖ νὰ τὰ προσφέρῃ ἡ ἐπιτόπια παραγωγή. Οἱ μηχανεὶς ἔξ ἄλλου ἀντικαθιστοῦν τὸν ἄνθρωπον στὴν καλλιέργεια τῆς γῆς. Ἀποτέλεσμα: τὰ παραγωγικὰ στοιχεῖα τοῦ χωριοῦ ὑποχρεῶνται νὰ σταματήσουν τὴ δουλειά τους καὶ νὰ σπεύσουν στὴν πόλιν γιὰ νὰ γίνουν κοινοὶ ἐργάτες. Ἡ πόλις, ἡ μᾶλλον τὸ βιομηχανικὸ κέντρο, γίνεται ἕνας τεράστιος μαγνήτης ποὺ ἔλκει ὅλες τὶς ἀγροτικὰς δυνάμεις. Ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς βιοτέχνες σχηματίζεται ἡ τεράστια ἐργατικὴ μᾶζα, μᾶζα ἀπρόσφρη καὶ ἀνόνημη ποὺ κανένας δεσμὸς περὶ δὲν τὴν συνδέει μὲ τὸ ἔδαφος ποὺ τὴν συντηρεῖ στὴ ζωῇ. Ἡ μετακίνησι πληθυσμῶν ἀπὸ τὸ ἕνα βιοτεχνικὸ κέντρο στὸ ἄλλο, ἀνάλογα μὲ τὴν προσφορὰ ἐργασίας, μὲ ὅλες τὶς κοινωνικὰς καὶ ἠθικὰς τῆς συνέπειες συμπληρῶνει τὴν εἰκόνα.

Φτάσαμε ἔτσι, σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ πολιτισμοῦ μας. Τὴν μοντέρνα μεγαλοῦπολιν μὲ τὸν τεράστιον, ἀνομοιογενῆ πληθυσμὸν, τὰ πανύψηλα στίβια, τοὺς ἀσφαλτοστρωμένους δρόμους, τὰ καταστήματα, τοὺς φωτεινοὺς τῆς χεϊμάρρους. Μέσα στ' ἀπέραντα ἐργοστάσια παίζεται τὸ δράμα ποὺ ἐκθέσαμε προηγουμένως. Μὰ καὶ πίσω ἀπὸ ὀλόκληρον τὸ λουστραρισμένον ἐξωτερικὸν κρίνεται ἕνα πλῆθος ἀπὸ προβλήματα, ποὺ τὴ σημασία τους δὲν θὰ μπορούσῃ κανεὶς ἀρκετὰ νὰ τονίσῃ. Ἡ μοντέρνα μεγαλοῦπολις ἐδημιούργησε μιὰ κατάστασι, ποὺ θίγει ἄμεσα καὶ κατὰ τρόπο ἐξαιρετικὰ ἀνησυχητικὸ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ἀνθρώπινον ζωῇ. Ἐδῶ ζῇ κανεὶς τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ὀλοκληρωμένης τεχνικοποιήσεως. Σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ ἐξηρητημένους ἀπὸ τὰ τεχνικὰ μέσα, ὁ ἄνθρωπος τῆς μεγαλοῦπό-

λεως εἶναι ἀναγκασμένος κ' αὐτὸς νὰ ζῇ σύμφωνα μὲ τὸ ρυθμὸν τους. Ταχύτης, θόρυθος καὶ ἔντασις, ἀποτελοῦν τὰ τρία κύρια σημεῖα τῆς μοντέρνας ζωῆς. Ὅλα αὐτὰ, δημιουργοῦν καὶ ἀσκοῦν ἐπάνω μας μιὰ διαρκῆ πίεσι, ἐξαιρετικὰ δυσανάλογη μὲ τὴ νευρικὴ μας ἀντοχή. Ἄς σκεφθοῦμε μόνο τὴν κυριαρχία τοῦ τηλεφώνου, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκτείνωμε σὲ μεγάλον βαθμὸν τὴν ἀκτίνα τῆς δράσεώς μας, ἀξάνοντας ἔτσι φοβερὰ τὴν ἔντασι τῆς ζωῆς καὶ τὴν ταχύτητά της, ἐνῶ ταυτόχρονα ἀνοίγει καὶ τὴν ἴδια τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας, στὸν πρῶτον ἀδιάκριτον ἐπισκέπτη ἀκόμα καὶ τὶς ἀκαταλλήλοτερες ὄρες! Ἡ ζωὴ παίρνει ἔτσι ἕνα ἀλλόφρονον χαρακτήρα. Καὶ ὁ ἐξαιρετικὸς πολλαπλασιασμὸς τῶν νευρικῶν νοσημάτων, φαινόμενον ποὺ παρατηρεῖται γιὰ πρῶτη φορά, μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ κατὰ ἕνα ποσοστὸν τοῦ τοιλάχιστον καρπὸς τῆς τεχνικοποιήσεως⁽⁵⁾.

Μὰ καὶ χώρια ἀπ' αὐτὸ, ἡ τεχνικὴ ἀπέσπασε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴ φύσιν ποὺ ἦταν ἄλλοτε τὸ περιβάλλον του καὶ τοῦ δημιουργῆσε ἕνα τεχνητὸ πλαίσιον, ποὺ τοῦ στερεῖ πολλὰς φορὰς ἀκόμα καὶ τὴν ἀπλή ἐπικοινωνία μὲ τὴ φυσικὴ καλλονή. Ἄς ἀφήσωμε κατὰ μέρος τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασι ποὺ ἀσκεῖ ἡ φύσις ἐπάνω στὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄς περιορισθοῦμε μόνο στὶς σωματικὰς ἐπιδράσεις. Ἡ ἀνθυγιεινὴ ζωὴ τῆς μεγαλοῦπόλεως μὲ τὶς ἀναθυμιάσεις, τὴν ἔλλειψιν καθαροῦ ἀέρος, ἄλλων ὑγιεινῶν συνθηκῶν ἐξασκεῖ τέτοια ἐπίδρασι, ὥστε νὰ ἐξουδετερῶνται κατὰ ἕνα σημαντικὸ ποσοστὸν τὰ εὐχάριστα ἀποτελέσματα, ποὺ ἐπέτυχε ἡ λαοικὴ μὲ τὰ ἄφθονα μέσα, ποὺ ἔβαλε στὰ χεῖρα της ἡ τεχνικὴ πρόοδος. Ἰδιαιτέρα πλήττεται ἡ παιδικὴ ἡλικία. Τὸ περιβάλλον τῆς μεγαλοῦπόλεως εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλον γιὰ τὴν κοινωνικὴν τῆς ἀνάπτυξιν.

Εἶναι ἐδῶ φανερόν, πόσον ὁ μοντέρνος πολιτισμὸς εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Τὸ πρᾶγμα ἔχει γίνῃ ἀπόλυτα αἰσθητὸ, καὶ προσπαθεῖς ἀξιέπαινες γίνονται ἀπὸ τὴν πολεοδομία γιὰ τὴν λύ-

(5) A. Caguel. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ τὸ ἄγνωστο, σελ. 109 κ. ε.

σι του προβλήματος, ενώ άλλοι πάλι προβάλλουν το ερώτημα, μήπως ή φοβερή αυτή αλλαγή των όρων διαβίωσης υπερβαίνει την ικανότητα προσαρμογής, που παρουσιάζει ο άνθρωπος, φέρνοντας μαζί της τον αναπόφευκτο βιολογικό εκφυλισμό του. Έτσι ο Carrel ζητάει μια επαναστατική τακτική για το σταμάτημα του κακού και την άποτινάξι της μοντέρνας αυτής τυραννίας.

Ας έλθουμε τώρα στα μέσα μορφώσεως, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας. Μιλήσαμε παραπάνω για τα πλεονεκτήματα που μας προσέφεραν. Δυστυχώς και εδώ το αποτέλεσμα υπήρξε αρνητικό, όσο ή κακή χρήση των μέσων αυτών έδωσε ολέθριες συνέπειες. Η ταχύτης διαδόσεως των αρνητικών ιδεών και γενικότερα του κάθε μορφής κακού, πολλαπλασιάστηκε με τις σύγχρονες δυνατότητες του ραδιοφώνου, της τυπογραφίας, του κινηματογράφου⁽⁶⁾. Η διαφθορά και ή κάθε είδους πνευματική και ψυχική σαπίλα σπάρθηκαν προς όλες τις διευθύνσεις. Το φέμα και ή διαστροφή μās έδειξαν τη φοβερή όρμη τους, όταν έχουν για φορείς τα τεχνικά μέσα. Μπροστά στη φοβερή αυτή ζημιά, πολύ φτωχό παρουσιάζεται το αντίλλαγμα της μορφώσεως ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων. Γιατί όταν ή μόρφωση αυτή δέν είναι ψεύτικη, είναι όμως πάντα ρηχή ή επιπόλαιη. Ο κινηματογράφος, το ραδιόφωνο καταδικάζουν σε μια παθητική στάσι, καταργούν την προσπάθεια και τον κόπο της άφομοιώσεως, που αποτελούν την προϋπόθεσι της αληθινής μαθήσεως. Η ταχύτης εδώ είναι τόσο μεγάλη, που δέν προφθάνεις ούτε καν να

(Συνεχίζεται)

βάλεις κάτω από κάποιον, έστω και στοιχειώδη, έλεγχο, αυτό που σου σεοβίρεται. Και εδώ πρέπει να αναζητηθή ή μεγάλη επίδρασι, που ασκούν επάνω στις μάξες τα μέσα αυτά.

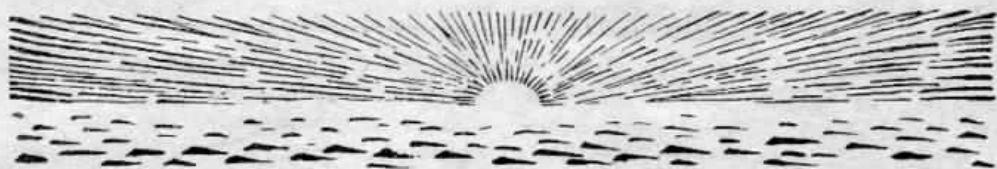
Θά θέλαμε να θυμίσουμε εδώ, την παιδιαστική σκέψι, που κυριάρχησε τον προηγούμενο αιώνα, ότι δηλαδή με την ανάπτυξι των συγκοινωνιών και της τηλεπικοινωνίας, θά έφτάναμε γρηγορα στην γνωριμία των λαών και άρα... στη συνάδελφωσι τους. Θά ήταν αλήθεια περίεργο να βλέπαμε, τί θά έλεγε ένας από τους σοφούς του καιρού εκείνου, αν μπορούσε να ιδή, το πως τα μέσα που αναφέραμε έκαναν την καταστροφή μια και ένιαια για όλο τον πλανήτη, με ποιό τρόπο το ραδιόφωνο κινητοποιήθηκε για την συστηματική καλλιέργεια του μίσους, για το διχασμό της ανθρωπότητας, για τη διάδοσι του ψεύδους της προπαγάνδας, τέλος για την έντελώς πρωτότυπη επινόησι του 20ου αιώνας, τον πόλεμο των νεύρων, την ψυχολογική διάλυσι και το δόγηγμα στην άπογνωσι ολόκληρων πληθυσμών!

Τέλος για την ποιότητα της ψυχαγωγίας που έδόθηκε με τα τεχνικά μέσα στον σύγχρονο άνθρωπο, παραπέμπομε σε όσα σχετικά έγραψαν οι «Ακτινες»⁽⁷⁾. Μόνο για τον κινηματογράφο άς πούμε, πως έγινε ο κυριώτερος παράγων εκφαιλισμού της νεαρής ηλικίας. Και τουτο με το να δίνη μια ζωντανή, ανάγλυφη, μα και παρεφθαρμένη εικόνα της αληθινής ζωής, με το να δημιουργή τον αισθησιακό ρομαντισμό, τη μεγαλομανία, αλλά και να παρέχη ταυτόχρονα την πιο παραστατική διδασκαλία του εγκλήματος.

Δ. ΠΥΡΓΙΩΤΗΣ

(6) A. Carrel. '12. Έργ. σελ. 107.

(7) Βλ. Ν. Β α λ α α μ ή «Ένα μεγάλο σύγχρονο πρόβλημα: ή ψυχαγωγία». «Ακτινες» Ιούλιος 1947, σελ. 246-250.

ΧΙΛΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑΣ

Β'

Στό προηγούμενο άρθρο είδαμε την επίδραση του Βυζαντίου και στη Δύση.

Μά η βυζαντινή αυτοκρατορία ήταν πρό πάντων ανατολική και στην Ανατολή φάνηκαν ιδιαίτερα οι πλούσιες επιδράσεις της και οι ποικίλες ζυμώσεις της. Η Κωνσταντινούπολις ήταν πρώτα-πρώτα ο φάρος που ακτινοβολούσε σε όλη τη βαθεία και άνεξιχνίαστη Ανατολή. Ένα από τα πρώτα αστέρια του πατριαρχείου, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στέλνει ιεραποστόλους στη Σκυθία, Περσία και Φοινίκη. Και όταν μεταφέρεται στην έξορία, ο ακαταπόνητος εκείνος εργάτης του χριστιανικού πολιτισμού, μέσα στα τρομερά βασάνια και τις κακουχίες, δέν λησμονεί το έργο της ιεραποστολής. Τα χρήματα που του στέλνουν οι θαυμαστές του τα ξεοδεύει φτιάνοντας πνευματικά κέντρα για το φωτισμό των Βαρβάρων ή οργανώνοντας κοινωνική πρόνοια στα αφιλόξενα εκείνα μέρη της έσωτερικής Μικρασίας και Αρμενίας. Και όπως γράφει ο βιογράφος του, «έν ερημία καθήμενος ψυχάς μυριάς, τας μὲν εκ των βαρβαρικῶν έξωνούμενος χειρῶν, ος είχε χρήμασι πενιχοῖς... έτέρους λιμῶ και φυγή πολεμιούμενους τοῖς της άγίας χήρας (της Ολυμπιάδος) διατρέφων άλεύροις».

Τόν καιρό που έτσι ακτινοβολούσε ή Κωνσταντινούπολις, τό αρχαίο πατριαρχείο των Τεροσολύμων έβγαζε κι αυτό τοῖς δικούς του εργάτας. Ονομαστότερος απ' αυτούς είναι ο Παρίων, «ο κατ' έξοχήν ιεραπόστολος του Χριστιανισμού μεταξὺ των Παλαιστιναίων Έλλήνων έθνικῶν». Σπουδασμένος στις σχολές της Γάζας και της Αλεξανδρείας ιδρύει τό πρώτο μοναστήρι στην Παλαιστίνη, «ως κέντρον των ιεραποστολικῶν κυρίως ενεργειῶν», όπου προσέρχονται πολλοί και αναδεικνύονται

σπουδαίοι εργάτες της διαδόσεως της αλήθειας. Διότι πρέπει να σημειωθῆ τοῦτο τό σπουδαίο, όπως παρατηρεῖ ο ιστορικός μας Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, οτι «ο Παρίων έτεινε να φέρη τοῖς μοναχοῦς (και είχε περι τοῖς 2000 τέτοιους) εις ενεργόν επικοινωνίαν προς τόν κόσμο, χάριν της επικρατήσεως των χριστιανικῶν αρχῶν». Αποτέλεσμα δὲ του μεγάλου αυτού σχεδίου ήταν οτι ο Χριστιανισμός εξαπλώθηκε άκόμη και ανάμεσα στους νομάδες Σαρακηνούς της έρήμου Κάδης⁽¹⁾. Τό τελευταίο αυτό σημείο πρέπει να έξαρθῆ ιδιαίτερος. Όπως δηλαδή τονίσθηκε και ο γνήσιος αρχαῖος μοναχισμός είχε πάντα σαν μιά από τις βασικές επιδιώξεις του την κοινωνική δρασι και την ιεραποστολή. Ο βυζαντινός κάλογερος ήταν κατὰ τό πλείστον εργάτης πολιτισμού (είτε στον τομέα των γραμμάτων και τεχνῶν, είτε της φιλανθρωπίας, είτε της ιεραποστολής). Και να τό αποτέλεσμα της εργασίας αυτής.

Επί Ιουστινιανού βλέπομε νέες προσπάθειες για να εκχριστιανισθῶν διάφορες άλλες βάρβαρες φυλές της Μ. Ασίας, όπως οί Τζάνοι, γείτονες των Λαζῶν. Τό αξιοσημείωτο είναι εκείνο που παρατηρεῖ ο ιστορικός Προκόπιος, οτι «χι απλῶς έπιστεψαν στη νέα διδασκαλία, αλλά έγιναν ήμερώτεροι και επιδεικτικώτεροι στον πολιτισμό, «τήν τε δίαιταν επί τό ήμερώτερον μεθηρομόσαντο ληστείας μὲν αφήμενοι πάσας»⁽²⁾. Ταυτοχρόνως οί επιδράσεις απλώνονται στην Συρία και Μεσοποταμία καθώς και στον άραβικό κόσμο. Αλλά και εδώ πάλι κάνει έντύπωση τό εκπολι-

(1) Χρυσόστομου Παπαδοπούλου: Ιστορία της Εκκλησίας Ιεροσολύμων, 1910, σελ. 81-92.

(2) Παρά Κ. Αμάντου, Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους, Α' σ. 247.

τιστικό στοιχείο μέσα στην ἱεραποστολική ἐνέργεια. «Ἡ φιλανθρωπία πρὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν ἐβοήθει καὶ τώρα τὴν μετάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς Ἀραβας, ὅπως παλαιότερα εἰς ἄλλους λαούς. Ὀνομαστοὶ μοναχοί, ὅπως π.χ. ὁ ἀνακαινιστὴς τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ Ἰάκωβος Βαραδαῖος κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἢ ὁ Συμεὼν ὁ Στυλίτης παρὰ τὸν Εὐφράτην συνετέλεσαν εἰς τὴν μετάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ»⁽³⁾.

Μαζὶ μετὶ τῆς χριστιανικῆς φιλανθρωπίας καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀγάπης μεταδίδονται καὶ τὰ γράμματα. Καὶ ἀρχίζουν ἔτσι νὰ φυτρῶνουν καὶ νὰ ἀναπτύσσονται οἱ ἐντόπιες φιλολογίαι ποὺ καλλιέργησαν ὅλα τὰ λογοτεχνικὰ εἶδη ὅσα καλλιεργοῦσαν καὶ οἱ Βυζαντινοί. Ἀρκεῖ νὰ ρίξη κανεὶς μὰ ματιὰ στὴν ἀρμενικὴ φιλολογία ποὺ ἀνέδειξε τὸν Μεσρόπ καὶ Ἑζνικ καὶ πρὸ πάντων στὴν πλούσια σαρδική παραγωγὴ μὲ τὸν Ἀφραάτη, τὸν Κυριλλῶνα, τὸν Μαρουθᾶ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ναροσὴ καὶ πάνω ἀπὸ ὅλους τὸν ἐμπνευσμένο ποιητὴ καὶ συγγραφέα Ἐφραίμ τὸ Σύρο, ποὺ ἔνας Χρυσόστομος καὶ ἕνας Φώτιος τὸν ἐθαύμαζαν⁽⁴⁾.

Ὅσο γιὰ τὶς ἄλλες καλλιτεχνικὲς ἐπιδράσεις, αὐτὲς πιά τὶς συναντᾶμε σὲ κάθε σελίδα τῆς ἱστορίας. Πέ ρ σ α ι καὶ Ἄ ρ α θ ε ς ἠγεμόνες ζητοῦν διαρκῶς ἀπὸ τὸ Βυζάντιο μηχανικοὺς γιὰ νὰ τοὺς φτιάσουν κάστρα, παλάτια καὶ γέφυρες, διακοσμητὰς καὶ μωσαϊστὰς γιὰ νὰ τοὺς τὰ στολίσουν, σοφοὺς ἐπιστήμονας γιὰ τὶς ἀλλῆς τους, ὡς καὶ ζωγράφους γιὰ νὰ τοὺς φτιάσουν τὴν προσωπογραφία τους (ὅπως ὁ Σαπῶρ ὁ μέγας). Στὸν ἀραβικὸ κόσμῳ ἡ πρώτη δυναστεία (τῶν Οὐμειυιδῶν) χρησιμοποιοῖ Ἑλληνας ἀρχιτέκτονας καὶ διακοσμητὰς στὰ μεγαλύτερα ἀνάκτορα ποὺ φτιάχνει. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Taeschner τὰ 3/4 τῶν τεχνιτῶν τῆς δυναστείας αὐτῆς

ἦσαν Χριστιανοί. Οἱ χαλίφαι τῆς δυναστείας τῶν Ἀββασιδῶν στὴ Βαγδάτη ρωτοῦν βυζαντινοὺς ἐπισκέπτας γιὰ τὸ σχέδιον τῆς νέας πρωτεύουσας, ὁ δὲ πρεσβευτὴς Ταράσιος, ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς διπλωμάτας» κατὰ τὸν Runciman, φτιάχνει τὸ 775 ἕνα πελώριο νερόμυλο ποὺ ἐπὶ πολλὰ χρόνια ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ ἀξιοθέατα τῆς Βαγδάτης. Ἰδίως ἐπὶ τοῦ περιφήμου Ἀλ-Μαμούν ἔξοχοι βυζαντινοὶ σοφοί, ὅπως ὁ Ἰωάννης Ἰραματικός, ὁ μετέπειτα ἱεραπόστολος Κύριλλος καὶ ὁ μετέπειτα πατριάρχης Φώτιος διαμένουν καὶ ἐπιδρῶν ἐπὶ τὴν αὐτὴν του. Ὁ ἴδιος χαλίφης ἀνοίγει μακρὰ ἀλληλογραφία μὲ τὸ μεγάλο βυζαντινὸ φυσικομαθηματικὸ Λέοντα τὸ Φιλόσοφο, τὸν ὁποῖο μάταια προσπάθησε νὰ ἐλκύσῃ ἐπὶ ὑπηρεσία του. Τὰ ἴδια καὶ ἐπὶ τῶν Φουκιδῶν. Στέλνουν κι' αὐτοὶ καὶ ζητοῦν Ἑλληνας καλλιτέχνας αἰχμαλώτους πολέμου γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Ὁ Σαλαδῖνος, ὅταν κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ θέλησε νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ τζαμί της, ζητᾶει ἀπὸ τὸ Βυζάντιο μωσαϊστὰς⁽⁵⁾. Ὁ Ἀλ-Χάμικ εἶχε προϋπολογὸ Χριστιανό. Ὁ γεωγράφος Γιακουτ ποὺ ἔγραψε τὸ μεγάλο γεωγραφικὸ λεξικὸ ἦταν Ἕλληνας. Ὁ στρατηγὸς Τζάβχαρ-ελ-Ρουμί (= Ρωμιός) ποὺ κατέκτησε τὴν Αἴγυπτο καὶ ἔκτισε τὸ Κάιρο καὶ ἴδρυνε ἐκεῖ ἀριστοτελικὴ σχολή, ἦταν Ἕλληνας, ὅπως δείχνει τὸ ἐπίθετό του⁽⁶⁾. —Εἶναι γεγονός τρανώτατον πλέον διαπιστωμένο ὅτι ὁ πολιτισμὸς ποὺ μετέδωσαν οἱ Ἀραβες στὴν Εὐρώπῃ ἀπὸ τὴν Ἰσπανία ἦταν δάνειο βυζαντινόν. «Ἀπὸ τὸν 11ον ἕως τὸν 13ον αἰῶνα, ὁμολογεῖ ὁ Α. Rambaud, ἐμάθαμεν ἀπὸ τοὺς Ἀραβας πολλὰ σχετικῶς μὲ τὰ Μαθηματικά, τὴν Φυσικὴν, τὴν Χημείαν, τὴν ναυσιπλοΐαν καὶ ναυπηγικὴν, τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου, τὴν ὀχυρωτικὴν, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμεν ὅτι εἰς ὅλα αὐτὰ οἱ Ἀραβες δὲν ἦσαν παρὰ μαθηταὶ τῶν Βυζαντινῶν. Βιβλία τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο ὡς ἀραβικά, ἀπεδείχθη

(3) Κ. Ἀμάντου, ἴδ. ἔργο Α', σ. 245.

(4) Σχετικὰ ἀρθρα στὴν Realencyclopädie für protestantische Theologie und Kirche καὶ, σὲ ἀγγλικὴ ἔκδοσι, στὴ The new Schaff-Herzog Religious Encyclopedia.

(5) Runciman, The Diffusion of Greek Culture, σὲ περιοδικόν, The Geographical Magazine, 1947 σ. 410.

(6) Κ. Ἀμάντου, ἴδ. ἔργο Β, 197.

ὅτι ἦσαν ἀπλῶς μεταφράσεις ἑλληνικῶν βιβλίων»⁽⁷⁾.

*

Ἄς ξαναγυρίσουμε ὁμῶς γιὰ λίγο στὸ ἱεραποστολικὸ σχέδιο τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ βυζαντινὲς ἐπιδράσεις ἦσαν βέβαια ποικίλες καὶ μετεδίδοντο μὲ διαφόρους φορεῖς, ἐπισήμους ἢ ἰδιώτας. Κάτω ὁμῶς ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς ἐξαιρωτικὰς ἐνεργεῖες ἦταν ἓνα μόνιμο ὑπόβαθρο: τὸ ἱεραποστολικὸ δίκτυο, χωρὶς τὸ ὁποῖο ὅλη ἡ κηρυκτικὴ καὶ ἐκπολιτιστικὴ ἐργασία δὲν θὰ κατώρθωνε νὰ ἔχη μόνιμα ἀποτελέσματα. Τὸ σοφὸ ὀργανωτικὸ πνεῦμα τοῦ Πατριαρχείου ἐφρόντιζε δηλαδὴ νὰ ἐγκαθιστᾷ στὰ μέρη πού ἀπλωνόταν ὁ Χριστιανισμὸς νέες ἐπισκοπικὰς ἑδρες, ἓνα εἶδος μόνιμους ἱεραποστολικούς σταθμούς. Κάτι παρόμοιο μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διοργάνωσι τῶν Σλαύων βλέπομε νὰ γίνεται καὶ στὴν Ἀνατολή. Ἔτσι δημιουργοῦνται μητροπόλεις στὰ ἐδάφη πού κατακτιθῆκαν ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς τὸν 10ον αἰῶνα, ὅπως στὴν ἀνατολικὴ Καππαδοκία, στὰ νέα θέματα τῆς Ἀνκανδοῦ, τῆς Μεσοποταμίας, τῶν Σαμοσάτων, στὴν Ἀρμενία κλπ. Ἀπὸ τὸν 10ον αἰῶνα ἡ Μελιτηνὴ εἶχε γίνῃ ἔδρα μητροπόλεως ἀπὸ ὅπου ἐξηροῦντο 9 ἐπισκοπές. Ἐπὶ Βασιλείου Β' ἔγιναν 21 ἑλληνικὰς ἐπισκοπὲς ἐξαρτώμενες ἀπὸ τρεῖς μητροπόλεις. Ἔτσι «χάρις στὴν ὀρθοδοξία, συμπεραίνει ὁ Diehl, ἡ αὐτοκρατορία εὗρισκε μιὰ ἐνότητα πού ἡ γλῶσσα καὶ ἡ φυλὴ δὲν τῆς τὴν ἔδιναν παρὰ ἀτελῶς»⁽⁸⁾.

Ἐγένετο ὁμῶς καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη μὲ τὰ νέα αὐτὰ χριστιανικὰ κέντρα. Αὐτὰ ἦσαν τὰ προκεχωρημένα κλιμάκια πού θὰ διέδιδαν τὰ φῶτα ὅλο καὶ πῶ μακριά, σὲ νέες βάρβαρες φυλές, ὅπως βλέπομε στοὺς μεταγενέστερους βυζαντινοὺς αἰῶνας. Ὅχι μόνον στοὺς Ἀραβας, ἀλλὰ καὶ στοὺς διαδόχους τῶν, στὴν ἡγεμονία τοῦ ἰσλαμισμοῦ, τοὺς Τούρκους, ἐξακολουθοῦν οἱ βυζαντινὲς ἐπιδράσεις. Βυζαντινοὶ διπλωμά-

ται καὶ ἔμποροι ἔρχονται σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς διάφορες τουρκικὰς φυλὰς τῆς δυτικῆς καὶ κεντρικῆς Ἀσίας. Οἱ πῶ πολιτισμένοι ἀπ' αὐτούς, οἱ Χάζαροι, παίρνουν βασιμσες ἀπ' τὸ Βυζάντιο καὶ δέχονται στὴ χώρα τοὺς θρησκευτικὰς ἀποστολὰς. Ἕλληνες μηχανικοὶ τοὺς φτιάχνουν τὸ μοναδικὸ πέτρινο φρούριό τοὺς στὸν κάτω Δόν. Ἀκόμη βαθύτερα, στὰ ἀνατολικά τῶν Χαζάρων ἦσαν πολλὰς τουρκικὰς φυλές, ὅπως οἱ Οὐιγούροι τῆς Δυτικῆς Κίνας πού ἠκολούθησαν τὸ νεστοριανικὸ Χριστιανισμὸ καὶ ἔτσι εἶχαν ἕμμεση σχέση μὲ τὸ βυζαντινὸ πολιτισμὸ. Καὶ εἶναι ἀπέραντο τὸ κεφάλαιο τῆς ἐπιδράσεως τῶν αἰρετικῶν αὐτῶν παραφροσῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ (νεστοριανῶν, μονοφυσιτῶν, μαρωνιτῶν) πού μὲ τὴν δυναμικότητά τοὺς μετέδωκαν τὸ Εὐαγγέλιο σὲ πολλοὺς λαοὺς τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀπὸ Ἀνατολῆς, στὸν Κάνκασο, στὴ Γεωργία, στὶς Ἰνδίες, ὡς αὐτὴν τὴν Κίνα. Ἐχομε ἀκόμη βαθειὰ ἄγνοια σὲ πολλὰ σημεῖα ἄλλοιῶς θάπρεπε νὰ ξεύρωμε ὅτι ἤδη ἀπὸ τὸν 9ον αἰῶνα ὑπῆρχε μοναστικὸ ἐκπολιτιστικὸ κέντρο, ἐκκλησίαι καὶ ἀρχιεπισκοπὴ μέσα στὴν Κίνα (823 μ. Χ.). Τὴν ἴδια ἐποχὴ βιβλία χριστιανικὰ μετεφράζοντο καὶ οἱ Κινεζοὶ ἐμαρτυροῦσαν γιὰ τὴν πίστι. Ὅλα αὐτὰ, πρὸ τοῦ πᾶνε οἱ Εὐρωπαῖοι ἱεραπόστολοι, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς παγκόσμιας ἀκτινοβολίας τοῦ Βυζαντίου⁽⁹⁾.

Θὰ ἀπλωνόμαστε πάρα πολὺ ἂν θέλαμε νὰ ἀναφέρουμε τὶς βυζαντινὲς ἐπιδράσεις στοὺς Σελτζούκους, στοὺς ὀθωμανοὺς Τούρκους καὶ σ' αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς Μογγόλους. Οἱ Σελτζούκοι ἤρχοντο στὴν Πόλι γιὰ ἐκπαίδευσιν καὶ πολλοὶ προσήλυτοι φάνηκαν στὶς ἡγεμονικὰς τοὺς οἰκογένειες. Ἀρχεῖ ν' ἀναφέρωμε ἀκόμη τὴ δυνατὴ ἐπίδρασι πού ἤσκησαν στὸ μογγολικὸ λαὸ οἱ γυναῖκες πού ἔγιναν Χριστιανὲς καὶ τὸ ξεχωριστὸ παράδειγμα τῆς βυζαντινῆς ποιγκήπισσας Μαρίας Παλαιολογίνας πού γίνεται σύζυγος τοῦ ἡγεμόνος Ἀβακά καὶ φέρνει μαζί τῆς ὅλον τὸν πολιτισμὸ τῆς

(7) Παρὰ Ἀδ. Ἀδαμαντίου, «Περὶ τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Βυζαντίου» στὴ σειρά διαλέξεων τῆς Σχολῆς Ἐπιστημῶν, Ἀθήναι 1935, σ. 10.

(8) Diehl. Les grands problèmes de l'histoire Byzantine, σελ. 47.

(9) Michael Bruce, Christianity in China, ἄρθρο σὲ The Churches Times, 3 May 1946.

Πόλης. "Όσο για την επίδρασι πού είχαν στους ὀθωμανοὺς Τούρκους οἱ δοῦλοι πιά "Ἕλληνας ἐπὶ Τουρκοκρατίας, αὐτὸ πλέον ἀποτελεῖ ἓνα ἄλλο εὐρύτατο θέμα ἐρεῦνης πού δὲν μπορούμε ἐδῶ νὰ τὸ ἐγγίσοιμε. Ἄρκει νὰ θυμηθῆ κανεὶς τοὺς "Ἕλληνας διερμηνεῖς τῆς Πόλης, τοὺς "Ἕλληνας ἡγεμόνας τῆς Μολδοβλαχίας, τοὺς "Ἕλληνας καλλιτέχνες—σὰν τὸν διάσημο ἀρχιτέκτονα τῆς τουρκεμένης Πόλης τὸν Χριστόδουλο—πού οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ τόσο πολὺ ἐπέδρασαν στὴν ὀθωμανικὴ τέχνη, ὥστε ὁ μεγάλος ἀρχιτέκτων τοῦ 16ου αἰῶνος Σινὰν ὁ γενίτσαρος ἐβάσισε τὸ σχέδιό του στὴν Ιουστινιάνειο ἀγία Σοφία (Τζαμί Ἀδριανουπόλεως). Ἄρκει νὰ θυμηθῆ τέλος κανεὶς τοὺς "Ἕλληνας ἀνθρωπιστὰς τῆς διασπορᾶς καὶ τοὺς "Ἕλληνας θαλασσοπόρους τῆς ξενητεῖας, σὰν τὸν περίφημο Κωνσταντῖνο Γεράκη πού ἀναδείχθηκε πρωθυπουργός, ἐκπολιτιστὴς καὶ ὀργανωτὴς ἱεραποστολῶν στὸ Σιάμ τὸν 17ον αἰῶνα, γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὰ λόγια τοῦ "Ἐσελιγκ, ὅτι «ἐπιζῆ ἀκόμη τὸ Βυζάντιον εἰς τὰς χώρας τὰς ἐκτεινομένας πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἰσλαμικῆς κατακτήσεως»⁽¹⁰⁾.

*

Καὶ τὸ συμπέρασμα; Ἄν χρειάζεται κάτι τέτοιο, μᾶς τὸ δίνει ἡ ἀσθένεια τοῦ Diehl: «Ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι σκέπτονται πολὺ σι-

χνά, λέγει, αὐτὴ ἢ αὐτοκρατορία κατεῖχε μιὰ ρωμαλεὰ ἐνέργεια καὶ ἓνα ἀληθινὸ μεγαλεῖο»⁽¹¹⁾. Πραγματικά, τὴν εἶδαμε τὴ ρωμαλεὰ αὐτὴ ἐνέργεια στὴ θαυμαστὴ ἱεραποστολικὴ ὀργάνωσι τοῦ Πατριαρχείου καὶ στὰ εἰζῶνα μοναχικὰ τάγματα. Τὴν εἶδαμε στὶς κόρες τοῦ Βυζαντίου σὰν τὴν Ἄννα τῆς Ρωσίας καὶ τὴ Θεοφανώ τῆς Γερμανίας, καὶ τὴν Εἰρήνη τῆς Σουηδίας καὶ τὴ Μαρία Παλαιολογίνα πού φέρνανε τὸ φῶς καὶ τὸν πολιτισμὸ πότε στοὺς δρυμὸς τοῦ Βορρᾶ καὶ πότε στὶ στέπες τῆς Ἀσίας. Στὸν ἀπλὸ τεχνίτη, στὸν ἰδιώτη, στὸν ἔμπορο. Τὸ σπουδαιότερο: στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ καὶ ὁ Ἕλληνας αἰχμάλωτος τῶν βαρβάρων γινόταν ὁ ἀκτινοβόλος ἱεραπόστολος, ὅπως ὁ Αἰδέσιος καὶ ὁ Φρουμέντιος, ὅπως ὁ ὀνομαστὸς μοναχὸς Θεόδωρος Κουφαρᾶς στοὺς Βουλγάρους⁽¹²⁾.

Κι' ἡ ρωμαλεὰ αὐτὴ ἐνέργεια ἀπλώθηκε σὲ ὅλον τὸν τότε κόσμον καὶ σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Στὰ γράμματα, στὶς τέχνες, στὰ ἥθη, μὲχρι τοῦ σημείου νὰ κἀνῃ ἀγίους ἀπ' τοὺς βαρβάρους. Καὶ καθὼς λέγει πάλι ὁ Γάλλος ἱστορικός (σ. 158): «Μόνον ἓνας μεγάλος πολιτισμὸς εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀσκήσῃ μιὰ τόσο μακρὰ καὶ τόσο δυνατὴ ἐπίδρασι: κι' αὐτὴ ἢ διαπίστωσις βάνει τελειωτικὰ στὴν πραγματικὴ του θέσι καὶ στὴν ἱστορικὴ του τάξι τὸν πολιτισμὸ ἐκεῖνον».

B. ΕΡΑΣΤΟΣ

(10) Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς, μετάφρ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, ἔκδ. γ' Ἀθήναι 1925, σ. 143.

(11) Diehl, ἡ ἔργα, σ. 81.

(12) Κ. Ἀμάντου, Ἱστορικὸ βιβλίο Α' σ. 443.

Ε Σ Π Ε Ρ Ι Ν Ο

Χτυπᾷ ἡ καμπάνα ἑσπερινό· γύρω σκορπᾷ τὸ δειλινὸ
τὰ μῦρα του—λιβανωτὸ καὶ βιβλικὴ γαλήνη—
κι' ἐκεῖ στὸ πέλαο βαθειά—ὄνειρεμένη ζωγραφιά—
μύρια καντήλια ἀνάψανε, καθὼς ὁ ἥλιος δύνει.

ΦΟΙΒΟΣ ΑΙΓΑΙΟΣ

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΔΕΦΑΝΗΣ

ΑΙΕΤΗΜΑ

Η ζωή κυλάει ήρεμα στο προάστειο, πούχει τη βίλλα του ο γιατρός Δεφάνης. Δέντρα, θάμνοι και λουλούδια έχουν σπαρθεί ένα γύρω. Τα πουλιά μαζί με τις περαστικές σιταρήμερες, τους σπίνους και τα φλόρια, είναι μιά χαρά καθώς δεν παύουν, ούτε στιγμή, να τιτιβίζουν.

Κι' ο ίδιος ο γιατρός, που ακόμα δεν έτυχε να γνωρίσει χαρές οικογενειάρχη, κατά βάση άκεφος και μελαγχολικός, κρυφχαίρεται και συχνά συλλογιέται την παρασμένη φοιτητική του ζωή, έδω και έξω... Χτές, προχτές, έκανε ένα πρόχειρο λογαριασμό πάνω στην κλινική που σκόπευε να μοντάρει, και βρήκε πως πρέπει τουλάχιστο να ζητήσει μιά πολυκατοικία και δυό χιλιάδες λίρες από κείνη που θάθελε και θάχε την τιμή να γίνει γυναίκα του... Πού θάχε μ' άλλα λόγια το δικαίωμα να μοιράζεται τη φήμη του, τις αδιάκοπες επιτυχίες... Το πτυχίο, με βαθμό άριστα από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης, κρέμεται εκεί στο ιδιαίτερο γραφείο σε κορνίζα από έβανο.

«Πρέπει νάναι κανείς ξυπνός, για να ξεχωρίζει, συλλογιέται, όπωσδήποτε να ξεχωρίζει το ιδανικό και την αγάπη στην επιστήμη από την επιτυχία στον κόσμο των ανθρώπων... Άλλοίμονο, αν σε συνεπαίρνει το συναίσθημα και ψιλοκοσκινίζοντας πελαγώνεις... Σά θέλεις νάσαι σοβαρός και να κατέχεις γνώση, μελέτα κι' αγάπα την επιστήμη σου. Είναι το καθαρτήριο για να γίνεις άτομο της λογικής, να πάρεις ψυχραιμία, ν' αποτοξινωθείς από κάθε άβειβαιη φαντασίωση για την ψυχή που ποτέ δεν πεθαίνει... Ζούμε στά 1940 τόσα... Στόν αιώνα που δεν ανέχεται χαζούς κι' αίθεριοδιαβάτες. Για να κερδίσεις καλά-καλά το χρόνο, να κουράσεις τη ζωή, πρέπει όπωσδήποτε νάχεις χίλια μάτια... Λίγα λό-

για, άβειαιο ύφος, σκοτεινές αποκρίσεις... Οί άνθρωποι της μόνιμης πελατείας, μαγνητισμένοι στή φανταστική νοσηρότητα, αποροφώνται στά πλοκάμια του φόβου, τρέμουν μή τύχει και παραλείψουν το κάθε προκαταρτικό, μή τύχει και τους ναρκώσει ξενοισιά. Ο κάθε θάνατος του κοντινού τους, τους φέρνει στο νοῦ τή δική τους παρόμοια περίπτωση, που μπορεί να συμβεί και σε πενήντα χρόνια...».

Τούρχεται να γελάσει όταν θυμάται μερικές περιπτώσεις άρρώστων του φόβου. Άλαφρόμυαλες νέες γυναίκες, έγωκεντρικοί μεσόκοποι, σωρός οί χιμαιροκυνηγοί κάθε κραιπάλης... «Έκει που τους βλέπεις πολύξερους και περιφρονητικούς, μονομιάς ζαρώνουν, χλωμάζουν και πέφτουν στά πόδια σου, σωστά κουρέλια. Η ουσία ώστόσο που ενδιαφέρει, είναι ότι οί τέτοιοι άρρωστοι και οί άλλοι, άποτελοῦνε τούς καρπούς της γενικής επιτυχίας κι' άπ' όλους μαζί έχει τή βίλλα σουτή τή δασομένη πλαγιά κι' έχει αλλάξει δυό φορές επίπλωση, κι' έχει πρόστέσει καμμιά δεκαπενταριά νέους πίνακες στό σαλόνι με τά πορτραίτα...».

Με το γλυκοχάραμα που ξύπνησε κι' ανέθηκε στην ταράτσα για να γευτεί τις μυρωδιές της χλόης, είχε πλανηθεί ο νοῦς του σουτά τα έργα τέχνης, που ο μακαρίτης ο πατέρας του, γιατρός κι' αυτός, του μετάρωσε τη συνθήεια της συλλογής.

Και τώρα πάλι, προτού ξεκινήσει για την πόλη, για την δουλειά, μπαίνει στό σαλόνι και σεργιανάει. Παντού πορτραίτα, σχεδόν καθόλου νεκρή φύση ή τοπεία. Οί πρωινές παιγνιδιάρικες ανταύγειες τά μισοφωτίζουν. Είναι όλα φημισμένων μαστόρων, δουλετῆδων που ξέρουν ν' απλώνουν με το σχέδιο και τή μογιά σε μιά τόση δά επιφάνεια τήν ατομική έκφραση. Μερικά έχουν τέτοιο συμβολισμό, που λές και είναι

σωστά βιβλία, που πρέπει να κατέχεις τη γλώσσα τους, να τα διαβάζεις. Άκτινοβολίες ματιών, συσπάσεις προσώπων, αινιγματικά χαμόγελα...

«Να γνωρίζεις κανείς καλά το μυστικό της επιστήμης» συλλογιέται, «νάνα; ξυπνός, να κυνηγάει την επιτυχία, ώστε να μπορεί νάνα, ένα θετικό, ένα τετράγωνο άτομο του 1940 τόσα, που ξέρε; καλά γιατί περπατάει πάνω σε τούτη την ξεγελάστρα γη...».

*

Προτού βγει, τηλεφώνησε και κατσάδιασε το μηχανικό του συνεργείου που για κάποια μικρή βλάβη στο φτερό, του καθυστέρησε και σήμερα την κούρσα.

Την στιγμή που παίρνει από το περίπτερο την εφημερίδα και βιαστικά πατάει το σκαλί του λεωφορείου, αναθυμιάται αυτούς που τον περιμένουν. «Όσοσο τα χέρια ξετυλίγουν την πρώτη σελίδα και η ματιά αναπαύεται στην άγγελία που έδωσε να δημοσιευτεί: «Ο παθολόγος Νικόδημος Δεφάνης, διπλωματούχος της Βιέννης κλπ. κλπ. εργάζεται καθ' έκαστην πρωίαν από 9-12 π. μ. Δέχεται επισκέψεις εις Ιατρείον πόλεως καθ' έκαστην 12-1 μ.μ. πλην Σαββάτου». Τ' όνομα διακρίνεται περίφημα. Τ' όνομα τυπώσει με ημίμικρα κεφαλαία. Σ' αυτό το μεταξύ, ανάμεσα σε πνιγηρή ατμόσφαιρα και σπρωξιμάτα, τα σπίτια είναι γύρω κι' οι στίλοι του τηλεγράφου έχουν στήσει τρελλό χορό. Μπά! πώς;... κοντεύουν κι' όλας να φτάσουν; Είναι φαίνεται το λεωφορείο καινούργιο και τρέχει.. Τρίβει λίγο τα μάτια του. Βέβαια, να το πάρκο και οι ψηλές οικοδομές στην πόλη. Αναθυμιάται λοιπόν με λίγη νευρικήτητα, πώς έχει κ'άνα δυο επισκέψεις σε ξεγραμμένους... Είναι δυο μέρες που απόφυγε να πάει σε κείνον τον Λίβερη. Έ, τον παρασκόπησε ο πελάτης του ο Λάμπρου, ο εργολάβος, πούνα; αφεντικός του. Σώνει και καλά λέει να τον γιατρέψει, γιατί τον χρειάζεται στο τεχνικό προσωπικό. Δηλαδή να κάνει θαύμα. Τέλος πάντων... Άλλά τί σου είναι; όμως ή σκέψη! Σκληθώνει την προσοχή, ενώ το κορμί κινείται μόνο του μηχανικά. Ορίστε μας! Πέρασαν δάκρυα δυο

λεπτά που κατέθηκε από το λεωφορείο και πήρε το τράμ. Το σπίτι του Λίβερη, είναι σε μια συχαμερή γειτονιά. Στενοί δρόμοι, τρώγλες, γούθρες, άπονέρια...

Καθώς κοντεύουν στην στάση, βαρεία μυρωδιά, από πεταμένα σκουπίδια σκορπίζεται ένα γύρω. Για να δούμε, θά τον εβρει κιόλας ζωντανό... Είκοσι μέρες τον έλιωσε ο πυρετός με χίλιες άφορμές. Έδώ κι' ένα εξάμηνο, πέρασε λέει και ξερό πλευρίτη... Του κάνει θεραπεία τύφου, γιατί ή άρρώστεια είναι καταφάνερη με κείνα τα ρόζ σκόρπια εξανθήματα στην κοιλιά. Η κατάκλιση τούπερε βραχνάδα, βήχα με πνευμονική εκδήλωση. Άδύνατο ν' άντέξει. Και είναι νέος, είναι είκοσι έξη χρονώ. Κράση άλλωστε λυμφατική. Στη γρηά τη μάνα του, το δήλωσε καθαρά. Να τούπερε άπόφαση, να ξεμπέρδευε... Άλλά όλο το ζήτημα, είναι ότι αυτός ο άρρωστος, από την άρχή που τον γνώρισε είχε όψη τόσο θλιμένη και αινιγματική... Σε πολλές επισκέψεις τον άνάγκασε να φύγει μουδιασμένος. Και αναρωτιόταν πώς, άλήθεια, μπορούσε και το πάθαινε τούτο...

Ίσως σήμερα άπ' τη θολή ατμόσφαιρα και τον συννεφιασμένο ούρανό, ίσως με την προκατάληψη για την λερή γειτονιά με τ' άπονέρια και τις σταχτοκίτρινες λάσπες, τούρχεται και πάλι στη σκέψη και λογαριάζει πώς θά ξαναντικρύσει κείνο το θλιμένο και άλλόκοτο βλέμμα του άρρωστου. Κάνει πώς σφυρίζει. «Φαντασίες!» λέει έμπιστευτικά του έαυτού του.

Όταν δηλαδή σαπουνίζεται ή όταν γράφει τα φάρμακα και τύχει ν' άνταμιώσει κείνη τη ματιά, τούρχεται κάποια έσωτερική δόνηση. Κι' αυτό, το παθαίνει όταν δεν άκονίζει την λογική, ώστε ν' αναθυμιάται πώς στο κάτω, κάτω της γραφής, τούτη ή ματιά είναι ένός άγράμματος, ένός άξεστου τεχνίτη... Όταν μάλλα λόγια, έρεθίζεται από αυτή και μόνη τη ματιά. Κάτι σά να ζητάει έπιμονα, ίκατευτικά, άπεγνωσμένα. Η φλόγα του πυρετού της δίνει γυαλάδα, μυστήριο. Τα ματόκλαδα μένουν άκίνητα, σχεδόν άποκερωμένα. Άν ήταν μάστορης στο σχέδιο, θά σκάρωνε σίγουρα ένα φίνο πίνακα: «Στο κατώφλι του χάρου».

Ἔ, νὰ λοιπόν, ἕνας περίφημος τίτλος!

Ἀντικρύζοντας ἀνοιχτὴ τὴν ἐξώπορτα τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ καὶ τσαλαβουτώντας σὲ μιὰ γούθα, ξεχνάει παρευθὺς τὸν τίτλο καὶ τοὺς πίνακες καὶ κοντοστένεται διστακτικῶς. Ἐχει χάξι νάχει πιά... καὶ νὰ βρεθεῖ κοντὰ στὸ φέρετρο! «Τὸ μόνο φυσικὸ τοῦ ἀπαντᾶ ἢ λογικῆ. Μὴ τυχὸν δὲν τὸ πρόβλεψε, ἢ τάχα ἢ δουλειὰ του δὲν εἶναι καὶ κοντὰ στὸ μοιραῖο;» Ἀλλὰ εἶναι βλέπει ἐκεῖνη ἢ ἀλλόκοτη ματιὰ, ἐκεῖνα τὰ κρυὰ μειδιάματα τῶν νεκρῶν, τὰ Rictus ὅπως τὰ λένε λατινικά, ποὺ συχνά, πυκνά, υποβάλλουν, σκοτώνουν ἐλδότελα τὴν ἀλεγροσύνη. «Φαντασίες, φαντασίες!...» ξανασιγοψιθυρίζει. Ἀπὸ τὴν βίλλα ὡς ἐδῶ, γέμισε ὁ οὐρανὸς σκοῦρα μολυβὶ σύννεφα κι' αὐτὸ εἶναι ὄλο. Ἀνάλογα μὲ τὸν καιρὸ πάει καὶ ἡ διάθεση... βέβαια.

Καθὼς τοῦ ἀνοίγουν τὴ γνωστὴ πόρτα καὶ μπαίνει ἐστὴν μέσα κάμαρα παραξενεύεται τόσο πολὺ ποὺ βλέπει ἕναν ἄλλο κάπως γνωστὸ, συνάδελφο, νὰ κουδεντιάζει χαμογελώντας στὸν ἄρρωστο. «Τί λοιπόν, ἔστειλε ὁ Λάμπρου, ὁ ἐργολάβος, γιατρὸ γιὰ συμβούλιο... διόπως νὰ τὸν εἰδοποιήσεις! συμβούλιο, σ' ἕνα ξεγραμμένο...»

Ὁ Λίβερης, δείχνει πὼς ξαναπῆρε ζωὴ καὶ χρῶμα! «Ἄ μπιά! τὸ συνηθισμένο προθανάτιο ξέσπασμα...» συλλογιέται.

—Κάθησε κύρ γιατρέ! τοῦ λέει μὲ λαγαρὴ φωνὴ ὁ ἄρρωστος. Ἡ γερόντισσα, πῆγε γιὰ λεμόνια...

—Ἄργυρός, συνάδελφος! συστήνεται ὁ ἄλλος γιατρός. Μὲ συγχωρεῖτε, σιγολέει, χτὲς λογάριαζα νὰ σὰς τηλεφωνήσω καὶ δὲν πρόφτασα, εἶχα νὰ πάω σὲ πολλὰ παιδιὰ μὲ Ἰλαρά... Ἀλλὰ ἔμαθα πὼς ὀπωσδήποτε αὐτὴν τὴν ὥρα θὰ ἔπρεπε νὰ φανεῖτε, καὶ τὰ κατάφερα νὰ σὰς περιμένω...

Ἀκολουθεῖ σιγὴ ποὺ τοὺς βάζει ὄλους σὲ ἀμηχανία.

Ξαφνικά πέρνει τὸν λόγο πάλι ὁ ἄρρωστος. Ἡ ἀλλόκοτη ἐκεῖνη γυαλιστερὴ ματιὰ ἔχει σχεδὸν ξαφανιστεῖ στὴ σιγουριά τῆς ζωτανίας.

—Ἀπὸ δῶ, ὁ ἄλλος κύριος γιατρός, μούδωσε κουράγιο! ψιθυρίζει. Λέει, λοιπόν, πὼς θὰ ζήσω. Γιατί... γιατί χτὲς τὸ βράδυ, ἔ-

κλαψα καὶ θὰ μὲ συγχωρεῖ ὁ Θεός!...

—Δὲν καταλαβαίνω, τραυλίζει εἰρωνικά ὁ Δεφάνης, καὶ ρίχνει ἐξεταστικὴ ματιὰ στὸν ἄλλο γιατρὸ.

—Σὰς ἔστειλαν ἀπὸ τοῦ Λάμπρου; ρωτᾶ σιγαλά.

—Ὅχι! ἀντιψιθυρίζει ἐκεῖνος. Μὲ συγχωρεῖτε, ἔξασα νὰ σὰς πῶ. Μὲ εἰδοποίησαν κάποιοι συγγενεῖς τοῦ σπιτιοῦ.

—Ἡ κατάσταση, ἔχει διαβεῖ καὶ τὸ ἐπικίνδυνο, λέει τότε δογματικὰ ὁ Δεφάνης, φροντίζοντας νὰ μὴν ἀκούγεται καὶ κἀνοντας πὼς παρατηρεῖ τὴν ὄψη τοῦ ἄρρωστοῦ.

—Δὲν τὸ ξέρουμε... κάνει ἥρεμα ὁ ἄλλος γιατρός. Δυστυχῶς δὲν ἔχει ὀψίασμα γιὰ συμβούλιο... σιγολέει στεναχωρημένος. Θὰ μπορούσαμε στὸ χῶλ, ἀλλὰ στὸ ἀπέναντι διαμέρισμα μένουν ἄλλοι καὶ συγχωρενοῦν...

Παρευθὺς ὁ Λίβερης ἀπ' τὰ μασημένα ψιθυριστὰ κείνα λόγια, μπαίνει στὸ νόημα. Ξαναπέρνοντας τὴ γνωστὴ ἀλλόκοτη, γυαλιστερὴ ματιὰ, τὴν ρίχνει ἀτόφια στὰ χεῖλη τοῦ Δεφάνη ποὺ ὀρθὸς ζητάει νὰ τὸν πλησιάσει καὶ νὰ τὸν ἀκροαστεῖ. Τὸ στηθοσκόπιο στὸ ἄκουσμα ἐκεῖνης τῆς πρώτης διαφοροῦμενης ἀπόκρισης, γλυστρά ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ πέφτει.

—Σοβαρεῦστε κύριε συνάδελφε; τοῦ λέει στὸν ἴδιο χαμηλὸ τόνο καὶ νευριάζει ποὺ δὲν εἶναι σὲ ἀφασία τοῦτος ὁ Λίβερης, γιὰ ν' ἀφήσει τὴ γλῶσσα του νὰ λυθεῖ. Τύφος, ὀργανισμὸς ἀδύνατος ἀπὸ πλευρίτιδα, πνευμονικὲς ἐπιπλοκὲς ἀπὸ κατάκλιση... τονίζει Γαλλικά.

Τὴν ἴδια στιγμὴ τὸν ξεκόβει ὁ ἄρρωστος.

—Νοιώθω νάμαι καλύτερα... ἀρχίζει νὰ λέει. Ἀπὸ χτὲς τὸ βράδυ ποὺ ἔκλαψα... Ὁ κύρ γιατρός ἀπὸ δῶ, μ' ἔχει κάνει νὰ πιστέψω πὼς θὰ ζήσω... Θὰ ζήσω, καὶ θὰ πάω... θὰ πάω στὸν Λέγγερη καὶ θὰ πέσω στὰ πόδια του, νὰ μὲ σπλαχνιστεῖ... Πάρε τὴν βαρυγγόμα σου πίσω!... θὰ τοῦ πῶ «...σὲ κατάστρεψα, εἶπα ψευτιές σι' ἀφεντικά, σ' ἔριξα στὸ δρόμο... κι' ἔχασες...κι' ἔχασες τὸ στερνοπαίδι σου, μὲ τέτοια συμφορὰ... Μὴ μὲ βλαστημᾶς πιά ἀδελφοῦλη... ἔλυωσα πάνω στὸ στρώμα... παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ μὲ λευτερώσει...». Ὁλοῦς

τους ανθρώπους τους αφήφισα, πάρα-πολύ τους αφήφισα, μα τὸ Θεὸ πού τὸν εἶδα ἔτσι κοντά, λάφιασα καὶ κοντεύει νὰ μοῦ φύγει ὁ νοῦς...

Μὲ τίς στερνές κουβέντες ἀφίνει ἀφθονα τὰ δάκρυα νὰ κυλοῦν.

—Σιώπα δά, μωρὸ παιδάκι ἐγίνες ἀγαπητὴ Τάσσο!... λέει μὲ τὴ βαρειά φωνή του ὁ ἄλλος γιατρός. Ὁ Θεὸς σ' ἔχει σπλαγγιστεῖ καὶ ἔλα θὰ πάνε καλά... κι' ὁ Λέγγερης θὰ σὲ συγχωρέσει. Αὔριο θάσαι πολὺ καλύτερα... μεθαῦριο θὰ πέσει ὀλότρελα ὁ πυρετός... εἶδες κιόλας πού σήμερα δὲν δήχεις;

—Τὰ καταφέρνετε περίφημα νὰ κρύβετε... ἀναμασάει γαλλικὰ ὁ Δεφάνης.

—Κάθε ἄλλο, σοβαρολογῶ κύριε συνάδελφε. Ὁ ἄρρωστος μας πηγαίνει στὸ καλύτερο... Ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀσθένειας, καθὼς βέβαια ξέρετε, πολλὲς φορές συνταυτίζεται μὲ τὴν ψυχικὴ πορεία... Βάλτε καὶ τὸ θερμόμετρο νὰ πεισθῆτε...

Ὁ Δεφάνης μένει ἀφωνος. Πήγε δηλαδὴ νὰ ἐξακολουθήσει τὴν ἐμπιστευτικὴ συνομιλία καὶ τοῦτος φίλε μου...

—Μὰ εἶναι ἐπιστημονικὰ ὅλα τούτα πού λέτε; Ξεσπάει ἐπὶ τέλους μὲ σαρκασμὸ.

—Λέτε, νὰ μὴν εἶναι τάχα ἐπιστημονικὰ;

—Φαίνεται σεις, τοποθετεῖτε αὐθαίρετα τὴν ἐπιστήμη στοὺς αἰθέρες...

—Ὅχι δά, κύριε συνάδελφε. Ἀπὸ φοιτητῆς, καταπολεμάω κάθε αὐθαιρέσια. Ἀπὸ φοιτητῆς, θέλω νὰ σέδουμαι τὴν ἐπιστήμη.

Ὁ Δεφάνης τὸν κυττάζει μὲ ἀπορία.

—Ἀκριδῶς λοιπὸν ἡ ἐπιστήμη εἶναι... ἔξακολουθεῖ νὰ λέει κείνος, δηλαδὴ ἡ τελευταία λέξη τῆς ἐπιστήμης, πού βλέπει ὀπωσδήποτε τὴν ψυχοσωματικὴ σύνθεση τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὸ 1900 καὶ πέρα, ἐδῶ σὲ τούτη τὴ χειροιαστὴ μας γῆ, οἱ μηχανο-ὀλιστικὲς ἀντιλήψεις, ἔπαθαν τέτοιο κλονισμὸ... Καὶ σίγουρα τὸ ξέρετε... ὦ ἀσφαλῶς τὸ ξέρετε. Γιατί ἄρα γε, τόσο πολὺ ἐμεῖς, νὰ ἐπιμένουμε στὰ ξεπερασμένα; Μήπως τώρα πιά ἡ φυσικὴ δὲν μιλά γιὰ «πραγματικότητες» ἔξω ἀπὸ τίς ἄμεσες αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου; Γιὰ πραγματικότητες πού φέρνουν σὲ πολὺ διαφορετικὴ κατεύθυνση τὰ ἐναγώνια ἐρωτηματικὰ τῆς ἔρευνας;...

Καὶ γιατί ἐμεῖς οἱ γιατροὶ δὲν πρέπει νὰ προσέχωμε ὀλόκληρη τὴν πραγματικότητα, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν πραγματικότητα!

Βάζει σιγά-σιγά τὸ θερμόμετρο στὸν ἄρρωστο καὶ περιμένει. Στὸ μεταξὺ ὁ Δεφάνης βλέπει τὸν Δίεραρ πούχει πάρει σταθερὴ ἡρεμία, ἔχει διώξει ξανά τὴν ἀλλόκοτη γυαλιστερὴ ματιὰ του καὶ ἡ ὄψη του γενικὰ ἔχει πολὺ καλύτερέψει. Περιέργο! «πρέπει νὰ σκεφτεῖ κανεὶς καὶ τὴν ὑποβολή» συλλογιέται. Καὶ καθὼς βάζει στὴν τσάντα τὸ στηθοσκόπιο, ὁ ἄλλος πέρνει τὸ θερμόμετρο καὶ τοῦ τὸ δείχνει.

—Βλέπετε, ὁ πυρετός ὑποχωρεῖ... τοῦ λέει χαμογελώντας μὲ καλωσύνη.

—Φυσικὰ γιὰ λίγο καιρὸ μὲ τὴν ὑποβολή... ἀποκρίνεται πεισιμωμένος.

Στέναξε γιὰ μιὰ στιγμή ὁ ἄλλος γιατρός.

—Ἄχ, κάνει, ἀκόμα... ναι ἀκόμα, μιὰ φορά ἡ ἀπόδειξη τῆς ψυχοσωματικῆς σύνθεσης τοῦ ἀνθρώπου πού τόσο ἀναταράζει... Ἀπέραντη σὲ χρέος τούτη ἡ ἐπιστήμη... Καὶ γῶ ἄχ, δὲν ξέρετε, σὲ πόσες περιπτώσεις βρασανίστηκα... Καταπολεμοῦσα τὴν ἄρρώστεια ὅσπου ἔμαθα νὰ πιστεύω... Ἄν σὰς περισσεύει καθόλου καιρὸς καὶ θέλετε, πέστε μου νάρθω νὰ σὰς εὔρω... Ἡ πραγματικότητα, ναι ἡ πραγματικότητα εἶναι πολὺ διαφορετικὴ: Θεὸς, γιατρός, ἄρρωστος. Κατανόηση, μελέτη καὶ χρέος. Κι' ἂν προσέξατε, μὲ συγχωρεῖτε κιόλας, εἶπε πῶς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀφήφισε...

—Τοὺς ἀφήφισα, ξαναλέει ὁ ἄρρωστος καὶ ταράζεται καὶ βουρκώνει.

—Μελέτη καὶ χρέος! Δὲν πέρνω μαθήματα κύριε! Μπορεῖτε νὰ πληροφορηθῆτε ἄλλωστε... κάνει ἀπότομα ὁ Δεφάνης καὶ φεύγει. Ὁ ἄλλος τὸν πέρνει ἀπὸ πίσω, τοῦ λέει, τοῦ λέει, τὸν παρακαλεῖ, μὰ ἐκείνος οὔτε κἀν γυρίζει πρὸς τὰ κατὰ τὸ βλέμμα.

Κόντεψε νὰ χάσει ὀλάκερο τὸ πρωτ... Πρέπει τουλάχιστο νὰ βιαστεῖ νὰ πάει καὶ σὲ κείνο τὸ παιδί μὲ τὸ μηχανογίτη. Κι' αὐτὸ νὰ πάρει ἡ εὐχή, ἀδύνατη κράση, ἀπὸ τὴ γέννησή του ἀτροφικό, ἐννενηντα τὰ ἔκατό, ξεγραμμμένο... Μὰ εὐτυχῶς ἐδῶ, ἔχει νὰ κάνει μὲ ἀνώτερους ἀνθρώπους.

Ηγδώντας από βαγόνι σὲ βαγόνι, σὲ λίγο βρίσκεται στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς πόλης, σὲ γειτονιὲς μὲ κήπους. Χτυπάει τὸ κουδούνι σὲ μιὰ παληοῦ ρυθμοῦ ἐξώπορτα καὶ καθῶς τοῦ ἀνοίγουν, πέρνει τὸ σκοτεινὸ συννεφιασμένον ὄρος του.

—Εὐχάριστα νέα γιατρέ!... ὁ Θεὸς ποὺ μᾶς λυπήθηκε πάει νὰ μᾶς χαρίσει τὸν Ἄλεκο!... λέει συγκινημένη, μιὰ κοντουλὴ παχουλὴ κυρία.

—Δὲν καταλαβαίνω... τραυλίζει βραχνά.

—Δίχως νὰ σᾶς κακοφανεῖ, ἡ ἀπελπιστικὴ περίπτωσις μᾶς ἀνάγκασε καὶ ζητήσαμε τὴ γνώμη κι' ἄλλων δύο γιατρῶν. Εἶπαν τὰ ἴδια. Καὶ χτὲς τὸ ἀπόγευμα στὴν ἀπόγνωσὴ μας καθὼς ἤρθε ἡ κυρὰ Στάσα, μιὰ χαροκαμένη τοῦ Θεοῦ γυναίκα, μᾶς μίλησε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο καὶ προσευχηθήκαμε ἀρκετὰ καί... ὁ Θεὸς ἔκανε σωστὸ θαῦμα... Ὁ ἕνας μάλιστα ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους γιατροὺς ποὺ ἤρθε πρωτ-πρωτ, τὸ διαπίστωσε καὶ τὸ ἄσπεψε μὲ τὴν καρδιά του...

—Ἄσπετο πράμμα... Ξανατραυλίζει.

Καὶ σχεδὸν ἰδρωμένος φτάνει στὴν κάμαρα ποὺ βρίσκεται τὸ ἄρρωστο παιδί.

—Κούκου, κούκου! ὁ Χριστοῦλης μῆκανε καλὰ... ταιριζέει κείνο μέσα ἀπ' τὰ στεγνά χειλάκια του, μόλις τὸν βλέπει καὶ μπαίνει κατσοφιασμένος.

—Νὰ δοῦμε, νὰ δοῦμε... μουρμουρίζει μέσα ἀπὸ τὰ δόντια του. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν ἔκφρασις τοῦ παιδιοῦ καταλαβαίνει γιομάτος ἀπορία τὸ ἀνεξήγητο. Ἀπλώνει τὸ χέρι του στὸ μέτωπο τοῦ παιδιοῦ, ποὺ τὸν κοιτάζει μὲ τὴς καθάρεις χάντρες τῶν ματιῶν του, παραξενεμένο γιὰ τὴν δυσπιστία του.

—Κούκου, κούκου!... προσπαθεῖ νὰ φωνάξει τὸ παιδί, μὲ θάρρος.

Βέβαια, ὁ πυρετὸς ἔχει φύγει, τὸ παιδί ζωηρὸ πιά μιλάει, σὰν νὰ μὴν εἶχε ἐδῶ καὶ σαρανταοχτὼ ὥρες βῆθος... Τὸ λογάριάζε σίγουρα ξεγραμμμένο καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶχε ἔρται καὶ χτὲς.

—Βλέπετε... βλέπετε! λέει μισοδακρυαμένη ἡ κοντουλὴ παχουλὴ κυρία, ἡ μητέρα.

—Εἶμαι λοιπὸν περιττός... ψιθυρίζει ἔτσι ποὺ μόλις ν' ἀκούγεται. Καὶ κάνοντας προσπάθεια νὰ χαμογελάσει, πέρνει τὴν

τσάντα του καὶ προχωρῶντας, κατεβαίνει σκυφτός τὰ σκαλοπάτια...

—Ἐνα καφέ, ἕνα γλυκὸ... κύριε γιατρέ! πρέπει καὶ νὰ σᾶς δοῦμε... φωνάζει ἡ κυρία. Νευρικός κι' ἀφηρημένος, οὔτε κὰν φροντίζει ν' ἀποκριθεῖ.

Στὸ δρόμο σκουπίζει μὲ τὸ μαντήλι τοῦ τὸ πρόσωπό του καὶ νοιώθει κάτι σὰν κόμπος ν' ἀνεβαίνει στὸν λάρυγγά του. Δὲν ἔχει ὄρεξι, δὲν ἔχει κουράγιο γιὰ τίς ἄλλες ἐπισκέψεις κι' αὐτὸ τὸν νευριάζει, τοῦ φέρνει θλίψη. «Γιατί, γιατί!», ἀναρωτιέται. «Εἶναι ἡ συννεφιασμένη, ἡ μελαγχολικὴ μέρα...». Καὶ πάνω σαυτὴ τὴ σκέψη χαμογελᾷ πικρά. Μὰ παρ' εὐθὺς φέρνει στὴ μνήμη τὰ λόγια τῆς κυρίας γιὰ τὸν δεύτερο γιατρὸ ποὺ πίστεψε μὲ τὴν καρδιά του...

—Τί κόσμος! κάνει μελαγχολικά. Κοντοστεκέται καὶ συλλογιέται κείνο τὸ «μελέτη καὶ χρέος». Ξεροθήχει κι' ἀναταράζεται.

Βαδίζει, βαδίζει καὶ κάθε τόσο ἰδρώνει, βγάζει τὸ μαντήλι τοῦ καὶ σκουπίζεται.

Στὸ χῶλ τοῦ ἱατροῦ του ποὺ δέχεται 12-1 νὰ, στέκεται ὀρθὸς καὶ τὸν περιμένει ὁ ζωγράφος Ἀντώνης Ρέπιζας. Τοῦ φερε τὸ πορτραῖτο-σύνθεσις ἐνὸς παλληκαριοῦ ποὺ ρεμδάζει. Ἀπὸ μιὰ πλάγια ματιὰ, νοιώθει εὐθὺς, κάπως νὰ μαγνητίζεται. Δυὸ καστανὰ μάτια πλανεμένα στὰ σύννεφα, δείχνουν ὀλοζώντανο τὸ ταξίδι τῆς φαντασίας.

—Δούλεψα μὲ κέφι... τοῦ λέει καθὼς πάει νὰ τοῦ ἐξηγήσει λεπτομέρειες τοῦ πίνακα.

—Δὲν θὰ σοῦ δώσω ὅσα ζήτησες... ἀποκρίνεται ξερὰ ὁ γιατρός, βγάζοντας ἄκεφος τὸ πανωφόρι του.

—Τότε δὲν ἔχω παρὰ νὰ φύγω... κάνει ὁ ζωγράφος μονομιᾶς καὶ πιάνει νὰ τυλίξει σὲ κάτι μπλὲ χαρτιὰ τὸν πίνακα.

—Ποῦ ἀλλοῦ μπορείς νὰ τὸν δώσεις; τὸν ρωτάει, ξεχνῶντας κάπως τὴν ἀκεφιά του, σὲ τόνο πειραχτικό, βλέποντάς τον ὀπισθόποτε νὰ εἶναι ἔτοιμος γιὰ νὰ φύγει.

—Μοῦ τὸν ζήτησαν κι' ἄλλοι δύο γιατροί... ἀποκρίνεται ἡρεμα ὁ ζωγράφος.

—Γιατροί... γιατροί! κάνει μὲ περιέργεια ὁ Δεφάνης. Ὡστε ἐμεῖς οἱ γιατροὶ εἴμαστε ἡ πελατεία;

—Τὸ περισσότερο. Καὶ πιστεύω ἄλλωστε νὰ ξέρετε.

—Μὰ τὴν ἀλήθεια, ποῦ θές νὰ ξέρω;

—Ἔσετε οἱ γιατροὶ καὶ μεῖς οἱ ζωγράφοι ἔχουμε κάποια μακρινὴ συγγένεια. Ἐνατενίζουμε, ὁ καθένας ἀπὸ μιὰ μεριά, τὸ μυστικό τῆς Δημιουργίας. Ἔσετε σίγουρα πρέπει νὰ νοιώθετε δέος στὶς δύσκολες στιγμὲς. Ἔχετε στὰ χέρια σας καὶ στὴν εὐθύνῃ σας τὸ πιὸ φίνο, τὸ πιὸ τέλειο καλλιτέχνημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ πάλῃ μὲ τὸ χάρο εἶναι θαρρῶ, μυσταγωγία. Ἐμεῖς πάλι, ἔχουμε τὴν χάρῃ ἀπὸ τὴν ἀφυχη γύρω φύση, ἀπὸ τὴν ἀνάσα τῆς χλόης, ἀπὸ τὴν πορεία τοῦ πιὸ ἀσήμαντου μαμουδιῶ, νὰ νοιώθουμε πέρα γιὰ πέρα τὴ σοφία τοῦ Θεοῦ. Μελετᾶμε καὶ θαυμάζουμε τὸ κάθε τί. Φτάνοντας στὸ τέλειο καλλιτέχνημα τὸν ἄνθρωπο παλεύουμε νὰ δώσουμε μορφή σὲ κείνη τὴν ἀθάνατη οὐσία ποὺ ὀλοφάνερα μέσα του βασιλεύει...

Ὁ γιατρός Δεφάνης κυτᾶει ἄφωνος τὸν ζωγράφο.

—Τί παράξενη ἢ σημερινὴ μέρα, μουρμουρίζει...

*

Ἀπόψε ἢ βραδυά, εἶναι ὄλο ὑπόσχεση στοὺς ρωμαντικούς ποὺ πλανιῶνται. Ὁ οὐρανὸς μὲ τὸν βορρηᾶ καθάρισε, ἀπλώσε ὄλα τ' ἀστέρια του, κάνει διάφανο τὸν γαλαξία.

Ὁ γιατρός Δεφάνης ἐδῶ στὴ βίλλα του, κοντὰ στὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια, νοιώθει ὀπωσδήποτε τὴν ἀνάγκη νὰ μείνῃ ἔξω.

Τοῦτος ὁ πόθος, δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὴν λαγαράδα τοῦ οὐρανοῦ. Ἔρχεται κυνηγημένος ἀπὸ τοῦ λογικοῦ τὴν ἀντίδραση καὶ ξεκινᾶει ἀπὸ κάποιο ἄγνωστο, ποὺ δὲν μπορεῖ καλὰ-καλὰ καὶ ὁ ἴδιος νὰ προσδιορίσει.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς δὲν αἰσθάνεται νάναϊ καλὰ ἀπὸ νωρὶς εἶχε καὶ μερικὲς ζαλάδες.

... Λοιπὸν δὲν ζοῦμε στὰ 1940 τόσα, στὸν αἰῶνα ποὺ δὲν ἀνέχεται χαζοὺς καὶ αἰθεριοδιαβάτες; ποιοὶ νάναϊ ἄλλοι, ποιοὶ νάναϊ;...

Σαπλωμένος στὴ σαίξ-λόγκ τῆς βεράντας μὲ τὴν ἀριστερὴ παλάμη πάνω στὸ μέτωπο, συλλογιέται.

Συλλογιέται γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ πορτραί-

τα, συλλογιέται ἐντονιώτερα τὰ βιβλία. Βρίσκονται ὄλα ἐκεῖ στὸ ψηλὸ σαλόνι. Τὰ βιβλία, τὰ βιβλία... ἔρευνα, παρατήρηση αἰῶνων μαζεμένη... Ἀνθρωπολογία, θεραπευτικὴ, Δαρῶνος, θεωρίες, κόντρα θεωρίες... Οἱ θεωρίες βέβαια εἶναι ὑποθέσεις... βασιζονται σὲ μερικὰ δεδομένα, ἀλλά... «Σὰ θέλεις νάσαι σοδαρὸς καὶ νὰ κατέχεις γνώση, μελέτα κι' ἀγάπα τὴν ἐπιστήμη σου... Ἐκεῖ μέσα εἶναι τὸ καθαρτήριο γιὰ νὰ γίνεις ἄτομο τῆς λογικῆς, νὰ πάρεις ψυχραιμία, ν' ἀποτοξινωθεῖς ἀπὸ κάθε ἀδέσβαιη φαντασίωση γιὰ τὴν ψυχὴ ποὺ ποτὲ δὲν πεθαίνει...».

Καὶ τὰ πορτραῖτα; Τὰ πορτραῖτα, γιὰ δέσ! σὰ νὰ ξεπετιοῦνται μονομιᾶς ἀπὸ τίς κορνίζες τους, ζιωντανεύουν, πέρνουν κόκαλα καὶ σάρκα, γίνονται ἄνθρωποι σωστοὶ καὶ ἔαφνικὰ ἀπὸ αἰτίες δυσκολοξήγητες, ἀπὸ ἀνερευνήτα προσωπικὰ δράματα, ἀρρωσταίνουν, πέφτουν, κοίτονται καὶ ζητοῦν βοήθεια... Γέροι, νέοι, γυναῖκες μικρὰ παιδιά. «Βοήθεια, βοήθεια!...».

—Καλὸ πάλι κι' αὐτὸ, μουρμουρίζει κι' ἀλλάζει παλάμη στὸ μέτωπο.

Χμ! τί λένε σὲ τέτοια περίπτωσι τὰ βιβλία; Βγάζει τὸ μαντιῆλι σκουπίζεται, ξεπετιέται καὶ ὄλος ταραχὴ περπατάει.

Στ' ἀγέρι ποὺ ἀπαλοκαῖθεύει τὰ κλαδιά καὶ ὄσες παραστικὲς σιταρῆθρες, παραστικὰ φλόρια, ἔτυχε κι' ἀπόμειναν πάνω τους καὶ κούρνιασαν, τὸ σφύριγμα τοῦ τριζονιοῦ γοργοτυλίγει τὴν ἀναπνοὴν σὲ λυρική ἔξαρση. Στὰ χεῖλη ἀγκομαχοῦν νὰ φτάσουν λόγια παληῶν παιδικῶν τραγουδιῶν. «Α. νὰ μὴν ἦταν αὐτὸς ὁ πόθος γιὰ ξεκαθάρισμα ἀπόψε... Σούτ, σούτ, τί λές ἀδελφέ! Φαντασίες... Ἄλλοιως, ἄλλοιως δὲν μένουν παρὰ οἱ φοδισημένοι κείνοι ψευτοἄρρωστοι, οἱ ἀλαφρόμυαλες νέες γυναῖκες, οἱ ἐγκωκεντρικοὶ μεσόκοποι, οἱ ἀμέτρητοι χιμαιροκυνηγοὶ τῆς κραιπάλης. Καὶ φυσικὰ ἄρκετὸ μερτικό ἀπὸ τὸν κουμπάρ τους γιὰ ξενοιασιά. «Ἐ, ἔ! ποῦναι λοιπὸν τὰ χαλινάρια τοῦ λογικοῦ;... Αὐτὸς ὁ πόθος λέει, ξεκινᾶει ἀπὸ κάποιο ἄγνωστο ποὺ δὲν μπορεῖ κι' ὁ ἴδιος, νὰ προσδιορίσει... Κι' ἄλλοι ὁ ἔτοιμοθάνατος Λίβερης, τὸ παιδάκι μὲ τὸν μνηγιγίτη... Βέβαια τὸ παιδάκι τῶπε ὄλο-

κάθαρα... είναι ὡστόσο παιδάκι!... ἔπειτα ἡ ψυχασωματική λέει σύνθεση... Βέβαια κά-
που ἔκει στοὺς ὄγκους τῶν βιδλιῶν, βρίσκε-
ται θαμένο κι' ἓνα μικρὸ ἀσήμαντο μὲ σταυ-
ρὸ θυμητάρι τῆς μητέρας του. Ποτὲ δὲν
τὸ διάβασε, ποτὲ δὲν καταδέχτηκε νὰ τὸ
ξεφυλλίσει. Γιατί τοῦπαν πῶς ἡ ἐπιστήμη
τὸ ξεπέρασσε, τοῦπαν πῶς ἔκει μιλάει μόνο
γιὰ τὴν φανταστική ψυχὴ ποὺ ποτὲ δὲν πε-
θαίνει. Δηλαδή γιὰ ὅ,τι τώρα... Τοῦπαν
καὶ τὸ πίστεψε καὶ τῷλεγε κομπάζοντας
στοὺς ἄλλους. Ἡ παχουλή κυρία, ἡ μητέρα
τοῦ παιδιοῦ, μίλησε γιὰ προσευχή... Καὶ
νὰ δεῖς εἶναι τόσο φημισμένοι γιατροὶ σή-
μερα σὰν καὶ κείνο τὸν Ἀργυρὸ, ποὺ μι-
λοῦνε γιὰ προσευχή!... Μάλιστα γιὰ προ-
σευχὴ!

—Ντρν! ἀκούγεται στὴ σιγαλιά, τὸ κου-
δοῦνι τῆς ἐξώπορτας. «Ποῖος νάναι τέτοια
ὄρα;» ἀναρωτιέται. Ἐδῶ στὴ βίλλα δὲν
ἔρχεται κανεὶς πελάτης. Ἐχει δηλώσει
πῶς ἐδῶ μόνο ξεκουράζεται. Τεντώνει τὸ
κῶτι ν' ἀφογκραστεῖ.

—Κύριε! φωνάζει δυνατὰ ἡ Λίτσα, ἡ ὑ-
πηρέτρια.

—Τί συμβαίνει;

—Ἐφεραν κείνο τὸ κορίτσι ποὺ τίς προ-
ἄλλες, ἐδῶ καὶ κάμποσες μέρες...

—Ἐ, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἡσυχάσει...
Δὲν μπορεῖ οὔτε λίγο ἀγέρα νὰ χαρεῖ... Δὲν
τοὺς εἶπε πῶς δὲν εἶμαι δῶ;

—...εἶχε κάμει τὴν αἰμόπτυση! ἀποτελει-
ώνει τὴν φράση τῆς ἡ Λίτσα.

—Τὸ κορίτσι; ρωτᾷ βαρεμένος. Δὲν θυ-
μᾶμαι κἀνα κορίτσι, μὲ τέτοια αἰτία.

—Ναί, τὸ κορίτσι.

—Ἄς περάσουν μέσα...

Σηκώνεται τρικλίζοντας, καλακοῦει τὰ
βήματα τῶν ξένων ποὺ μπαίνουν ἀπ' τὴ
κύρια εἴσοδο, προχωρεῖ καὶ σχεδὸν ἀφαιρε-
μένος βρίσκεται παράπλευρα καὶ φορεῖ τὴν
μπλούζα του.

Ἄλλὰ στὸ κατῶφλι τῆς καμαρούλας ποὺ
χρησιμεύει γιὰ πρόχειρο ἰατρεῖο νοιώθει
κλονισμὸ καὶ σύγχωρος ἀπὸ ταραχὴ, ἀ-
κουμπᾷ στὸν τοῖχο.

—Ἐσὺ, ἐσὺ Ἄνθοῦλα!.. τραυλίζει μὲ
συγκίνηση. Παρὰ λίγο νὰ σωριαστεῖ.

Εἶναι ἡ κόρη τοῦ ἀγροφύλακα μὲ τίς ξαν-

θὲς μποῦκλες καὶ τὰ γαλάζια μάτια. Ἡ κο-
πελοῦδα μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή, τ' ἀηδόνι τῆς
δασωμένης τούτης πλαγιάς. «Σὲ περιμένει
ἡ Σκάλα τοῦ Μιλάνου!» τῆς εἶχε, κάποτε,
ἓνα πρωινὸ φωνάζει, καθὼς τὴν ἄκουσε
καὶ τραγουδοῦσε περίφημα τὸ «αἰώνιο πα-
ράπονο». Καὶ τώρα καταλαβαίνει γιατί κά-
ποιος ὑφηγητῆς, ποὺ ἔτυχε κι' αὐτὸς νὰ
τὴν δεῖ, μίλησε γιὰ στενὸ θῶρακα..

Ἄλλὰ μὲ τὸν ἀγροφύλακα εἶναι κάμπο-
σος καιρὸς ποὺ τᾶχει χαλάσει. Ἄπὸ κάποια
ἀφορμὴ ἐνὸς ἀμπελιοῦ... Τὸν εἶχε βρῖσει,
τοῦχε πεῖ πολλὰ πικρὰ λόγια. Γι' αὐτὸ λοι-
πόν, γι' αὐτὸ σὲ τέτοια περίπτωση δὲν ἤρ-
θαν ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ νὰ τὸν εἰδοποι-
ήσουν. Βέβαια ἐδῶ στὸ πρόσγειο μένουν
κι' ἄλλοι γιατροὶ... Κι' ὅμως ἡ Ἄνθοῦλα
δὲν κρατοῦσε καθόλου κακία. Τὰ παιδιὰ,
τὰ παιδιὰ, τί ξέρουν τὰ παιδιὰ;...

Γέρνοντας στὸ μπράτσο τῆς μητέρας τῆς,
χλωμὴ μὲ στεγνὲς γραμμὲς ἀπὸ δάκρυα στὰ
τρυφερὰ μάγουλα, τὸν κυττάζει ἀνάλαφρα.

—Λοιπὸν θὰ πεθάνω; τὸν ρωτᾷ μὲ ἡ-
ρεμὴ θλίψη.

Ποῖα ἦταν κείνη ἡ Κυριακή, δὲν καλο-
θυμᾶται πιά, ποὺ χωρὶς νὰ τὸν ρωτήσῃ
εἶχε μπεῖ στὸ περιθώρι, μὲ πράσινο μετα-
ξωτό, σωστὸς ἀνάερος ἄγγελος, καὶ μάζευε
μπουκανθίλιες;

Τρέμει δάκρυος, ἡ τρυφερότητα περισ-
σεύει ἀπ' τὴν καρδιά, ξεχύνεται στὸ βλέμ-
μα. «Τὸ πρωτὶ, ὁ συνάδελφος ἔκει στὸν Ἀ-
δερη, τὸ παιδάκι μὲ τὸν μνηγγίτη... ἡ πρα-
γματικότητα... κατανόηση, μελέτη καὶ χρέ-
ος...».

—Ποῦ σοῦρθε τέτοια ἰδέα Ἄνθοῦλα;...
Ὁ Θεός, δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψει αὐτό... σιγο-
τραυλίζει καὶ νοιώθει παρενθὺς μὴ δύνα-
μὴ νὰ διαπερνᾷ ὄλο του τὸ εἶναι. Στὸ κρα-
νίο του, χίλια σφυριά πᾶνε κι' ἔρχονται,
παλεύουν καὶ σπάζουν ὀγκοπάγους. Παλεύ-
ουν, χτυποῦν καὶ σιγὰ-σιγὰ ἀνοίγουν στε-
νὴ δίοδο.

—Εἶναι ἡ πίστη, καὶ ἡ πίστη ποὺ μπορεῖ
νὰ σώσει!... Φωνάζει ξαφνικὰ τόσο δυνα-
τὰ, σὰ νᾶχει γύρω του κουφούς. Καὶ πα-
ρευθὺς ἀπλώνει τὸ βῆμα του κι' ἀνοίγει τὸ
παράθυρο νὰ μπεῖ ἀγέρας καθαρός.

—Ὁ Θεὸς μαζί σου, Ἄνθοῦλα!... Ψιθυ-

ρίξει και σωριάζεται στην πολυθρόνα. Θά γίνεις όπωσδήποτε καλά. Θάμαι πάντα πλάι σου, έγω, έγω θα σε βοηθήσω!.. Μή συλλογιέσαι τίποτα, συνηθισμένα, πολύ συνηθισμένα πράγματα... και θά... πίστεψέ με καλό παιδί, σύντομα θά ξανατραγουδήσεις!... Τά λόγια άντηχούν άργά, χτυπητά, βραχνοτονισμένα κι' εύκολα μαντεύεις πώς καταφέρνουν κι' έρχονται νικητήρια από μια έσώδαθη τρικυμία.

Ένα γύρω οι άλλοι μένουν άφωνοι. Τόν κυττούν, τόν κυττούν και νοιώθουν σαν πουλί γοργοτάξιδο από τό βλέμμα του-ναί μόνο από τό βλέμμα του, να φτερουγάει ή έλπίδα... Καρφωμένοι: όλοι στη θέση τους, συγκρατούνε και αυτή τους την άνάσσα. Ὁ άγροφύλακας ώστόσο κλαίει.

Έκείνος συνέρχεται, σηκώνεται, κάνει πώς άνοίγει μια ντουλάπα, κι' άρχίζει την εξέταση στην λαβωμένη τούτη πεταλούδα. Ένω τά χέρια του άργοτρέμου καταρθώνε και χαμογελά.

— Όλα θα πάνε καλά, όλα θα πάνε καλά... κάθε στιγμή ψιθυρίζει.

Τό κορίτσι άπλώνει σε μια στιγμή τ' άδύνατα κρινοδάτυλα, πέρνει τό χέρι του, τό μουσκεύει με καινούργια δάκρυα και τό φιλεί άπαλά...

— Μας συγχωρείτε πού ήρθαμε τόσο άργά... σιγολέει με την γλυκειά κοντράλτα φωνή της. Βράδυ, βράδυ, όπως σας είπα, στά καλά καθούμενα, πιάστηκε ή άναπνοή μου, έβλεπα φαντάσματα, είχα όλο άγωνία και...

—...Νόμισε πώς απόψε πεθαίνει! κάνει δειλά-δειλά στενάζοντας ο άγροφύλακας. Και γύρευε έσένα, μόνο έσένα, δέν ήθελε να πάμε στον άλλο γιατρό...

— Έσάς πού θαυμάζατε την φωνή μου...

*

Άλαφρό άγιάζει στην άμετρη μέσα σιγαλιά, ραντίζει τό δέρμα με τομπήματα. Τά βήματα όμως των έπισκεπτών ξεδιπλώνονται στη στροφή του δρόμου κι' ακούγεται όλόγλυκο τό σφύριγμα του τριζονιοδ.

Στέκει άκόμα μετέωρος εκεί στην καγ-

κελόπορτα κι' άναπνέει λαίμαργα τόν άγέρα. Τά βήματα όμως των έπισκεπτών καθώς ξεμακραίνουν, όλο και σδύνουν. Τότε για μια στιγμή, κάνει ένα σάλτο ή άμφιβολία, κάνει αιφνίδια επίθεση για να κλονίσει, να κουρσέψει την τόση έσωτερική μεταστροφή. Κάποιο άστέρι στον ουρανό και δίπλα στον γαλαξία, την ίδια στιγμή, τρέχει και χάνεται. Τό κάστρο πού ύψώθηκε σε κάποιο δευτερόλεπτο του χρόνου, είναι πιά δύσκολο, πολύ δύσκολο να πέσει...

— Θάρθετε κύριε; πέρασαν τά μεσάνυχτα... φωνάζει από μέσα ή Λίζα. Από μέσα, άκριθώς από τό μέρος της βιβλιοθήκης. «Τά βιβλία, τά βιβλία, ή άνθρωπολογία, ο Δαρβίνος και τά ρέστα... Άδριο πού θα ξεμερώσει, άδριο πού θα σκορπιστεί όλουθε τό φως, έχει να ψάξει, να βρει, να ρουφήξει; μ' όλη του την καρδιά κάποιο μικρό και άσήμαντο βιβλίο με σταυρό. Τό βιβλίο, τό θυμητάρι της μητέρας του, της μανούλας του, τ' άνθρώπου πού τόν έθγαλε στον κόσμο και πού χωρίς καν ποτέ να ξεφυλλίσει, τόσο περιφρόνησε.

— Έρχομαι; Λίζα... άποκρίνεται και πυκνώνει τό βήμα του στο ξέφωτο του κήπου. Μπαίνοντας μέσα άνεβαίνει μηχανικά στο σαλόνι πού κρέμουνται τά πορτραίτα. Τρελλάθηκε; Τούρχεται ή όρεξη να πιάσει ένα-ένα να τά φιλήσει... σε καλό του! Δακρύζει.

— Δέν θα κοιμηθήτε κύριε; τόν ρωτάει ξανά, δειλά-δειλά ή Λίζα.

— Βέβαια... βέβαια... άποκρίνεται άδριστα. Κι' όμως τώρα χωρίς ταραχή ξέρει γιατί ήθελε, να γίνει τούτη ή νύχτα αίώνας.

Στη μέση του σαλονιοδ γλαρώνοντας μ' άνακούφισι τά βλέφαρα, θαρρεί πώς ξαναγεννιέται, πώς γίνεται παιδάκι, πώς γίνεται σιγά-σιγά πάλι γιατρούδανος φοιτητής. Πώς άφίνει πίσω του, μακριά, τούς λογαριασμούς... Θαρρεί πώς περνά άπόνα σχολειδ μ' άτέλειωτα θρανία πού ή σπουδή, ο κόπος, ο άγωνας χαρίζουν κοντά στη φλόγα της πίστης, άκατάληπτη, χειροπιαστή, μόνιμη χαρά.

1947

*Απόψε,
Γέμισε πάλι ο κόσμος μηχανές,
πού άγκομαχοῦν κι' οὐρλιάζουν.
Κι' έμείς, άβουλοι κι' άπραγοί
Σφαλώντας στίς παλάμες μας τ' αυτιά μας,
Λυγίζουμε τά γόνατα με δέος,
Μπρός στά πελώρια ξάνα!

*Απόψε,
Γέμισε, πάλι, ο κόσμος μηχανές,
Π' άνάληγτες προστάζουν!....

...Κάποτες,
Κρατώντας την άνάσα μας, τή Νύχτα,
Γρικούσαμε τά λόγια τής Σιωπής!
Κι' ήταν κάτι καράθια,
Π' άπλώνανε πανιά,
Γλυστρώντας, έτσι άνάλαφρα στό κύμα,
Π' άν έσκυβες στήν πλώρα,
Θάκουγες τής Γοργόνας τό τραγοῦδι!

Κάποτες,
Τά βήματά μας τρίζοντας,
Στά φύλλα τά ξερά,
Του δάσους,
Ξαφνιάζανε τά κοιμισμένα άγρίμια!
Τό χτυποκάρδι άκούαμε τών πουλιών,
Κι' άκόμα,
Τό γέλιο τό καλόκαρδο,
Τό κλάμα,

Καί τών παιδιών τήν νύχτα προσευχή,
καί τής βροχής τ' άνάσασμα στή στέγη!

Τότες άφουγκραζόμασταν,
Πάνω στή γής εξαπλώνοντας
Τής γέννας της τούς πόνους,
Τήν άγωνία του σπόρου,
Του σπόρου τ' άναστέναγμα,
Που πέθανε
Γιά νά πλαστή τó στάχυ!...

...Τώρα
Τό μούγκρισμά τους, σκέπασε τήν πλάση,
Βουθαίνοντας
Κάποιες φωνές, καλέσματα,
Πνίγοντας τήν ανέλπιδη κραυγή,
πού όλο ξεσπάει στό χέλι μας
«Βοήθεια».....

...Κάποιος μοχλός θά ύπάρχη,
Κάποιος μοχλός έντός μας,
Τις μηχανές για πάντα νά σιγήση!

Γιά πάντα!
Καί τότες,
Θ' άκούσουμε στους χτύπους τής καρδιάς
Πρωτάκουστ' ένα Μήνυμα, [μας
Τόν ψίθυρο του Θεού...
«Γαλήνη»....

Βία Πολοτία

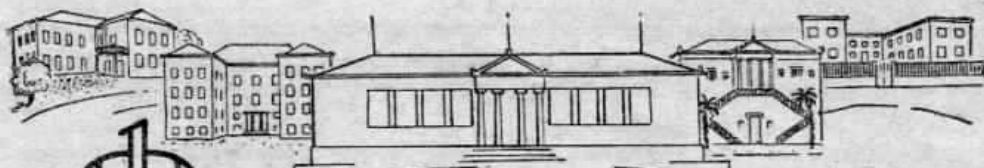
Ἡ μουσική σου φωνή, Κύριε,
πραϋντικά χαϊδεύει
τὰ κουρασμένα, ἀπ' τὴς οἰμωγῆς τῶν ἀνθρώπων, ἀφτιά
καὶ τ' ἀκρούρανα φλέγονται
ἀπ' τ' ἀλαλλητά καὶ τοὺς θρήνους.

Μαραμένα τὰ χέρια κλωνάρια
δεητικά ὑψώνονται νὰ δεχτοῦν
τῆς εὐσπλαγχίας σου τὰ πλοῦσια δῶρα.

Φλέγεται τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, Κύριε,
στῆς ἁμαρτίας τὸ λίθα
κι' ἡ ψυχὴ διψασμένη σαχάρα
τοῦ θεοῦ Σου λόγου, λαχταράει τὸ σπόρο
καὶ τῆ χρυσαφένια βροχὴ τῆς ἀγάπης
νὰ ραντίσει τοὺς κόρφους τῆς.

Τὴ στιγμή τούτη πού οἱ ἀγέρες φυσοῦν
καὶ τὰ δρολάπια ριπίζουν
τὸ σκεθρὸ τῆς ζωῆς δέντρο,
τοῦ τυραγνισμένου λαοῦ Σου
μὴν ἀρνηθῆς, Κύριε,
τὴν ἀπελπισμένη ν' ἀκούσεις κραυγὴ
πού ἐκ βαθέων πηγάζει.

ΝΙΚΟΣ ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΑΚΗΣ

Φοιτητική Στήλη

«ΕΙΜΑΣΤΕ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΙ»

«Καμιά γενιά, καμιά νεολαία δεν είχε τις ευκαιρίες ν' αναπτυχθή μέσα σ' ένα τέτοιο κοσμοϊστορικό περιβάλλον, όπως εσείς. Είσαθε 100% προνομιούχος γενιά, εσείς οι νέοι το 1948» είναι ή φωνή που μας απευθύνεται από παντού. «Είχατε τό τραγικό προνόμιο νά παρακολουθήτε στά πρώτα χρόνια τής ζωής σας τήν φοβερή κατάρρευση μιάς ύπερήφανης οικοδομής χωρίς Χριστό. Είσαθε προνόμιουχοι γιατί καλεσθήτε νά εργασθήτε γιά τήν καινούργια μέρα που ανατέλλει».

Ήταν 100 δλόκληρα χρόνια, όταν ή «τρελλή νεότης» το 1848 αγκάλιζε με θέρμη κι' ένθουσιασμό τό πρωτοφανές σύνθημα: «Έμπρός γιά ένα κόσμο χωρίς Θεό!», όταν οι φοιτηταί του Πανεπιστημίου τής Άδελδέργης προσκαλοσαν επίσημα τόν δλιότη φιλόσοφο Ludwig Feuerbach νά τους διαφωτίση στίς σχέσεις φιλοσοφίας και θρησκείας σέ αΐθουσα παραχωρημένη τιμητικά από τό δήμο... Όταν αυτοί που κτυποσαν άδυσώπητα τό χριστιανισμό έβρισκαν μιά πλατεία άπηγγισι στίς μάζες τής μορφωμένης νεολαίας...

Άλλά πέρασαν από τότε 100 δλόκληρα χρόνια, γεμάτα ζωντανή πείρα, γεμάτα αιματηρή πείρα και θάνατο. Βρισκόμαστε σήμερα έμπρός σέ κάτι καινούργιο, σέ μιά νέη άνατολή, έμπρός σέ άγώνες βαρείς γιά τό φτιάσουμε ένα κόσμο βασιζόμενο πάνω στήν αγάπη, τόν μόνο ανθρωπισμό.

Κι' αυτό τό μήνυμα τό έκτιμώ δ' Έλληνας φοιτητής σ'όλο του τό βάθος. Αυτό τό μήνυμα το 1948 έστειλαν και οι τελευταίες δμαδικές δηλώσεις τών ξένων έπιστημόνων. «Είμαι ένθουσιασμένος» έλεγε ένας φοιτητής τής Φυσικής, «οι περισσότεροι είναι δικοί μας». Κι' έννοσος τους έκπροσώπους τών θετικών έπιστημών, τά βραδεία Nobel, που μιλο υν γιά τό «νοχριστιανικό κίνημα στήν Έλλάδα και τίς γενικότερες κατευθύνσεις τής συγχρόνου έπιστήμης στή σχέση τής με τή χριστιανική πίστι».

«Είμαστε άληθινά προνομιούχοι γενιά» έλεγε κάποιος άλλος. «Έχομε λαμπρό παράδειγμα ν' άκολουθήσουμε». Μέσα στά πλαίσια του έπιστημονικού έθιβου έχομε συμπαραστάτες, ένα Millikan, ένα Planck και Milne, ένα Stratton και du Noü, ένα Thomson κ' ένα Picchaud, που μ' έλο τό κύρος τής έπιστημονικής τους μέχρι τώρα σταδιοδρομίας μας έγγυ-

ώνται ότι «τά θεμέλια του πολιτισμού μας σχηματίζονται έκ χριστιανικών αξιών».

Τό καινούργιο μήνυμα άποταλεί σταθμό και βόισκει τόν Έλληνα φοιτητή ένισχυμένο και του στερεώνει τήν άπόφαση γιά νά δουλέψη άκόμη πιο πολύ με περισσότερο ένθουσιασμό γιά νά «έφαρμοσθή εις τήν νεωτέραν ζωήν ό χρυσός κανών, έν πρόκειται νά επίζησημεν».

ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ

— Με συναδελφική πράγματι συμπάθεια δημοσιεύομε τά κεντρικά σημεία τής έντονης «διαμαρτυρίας» τών φοιτητών του Όδοντιατρικού Σχολείου. Στενότερη χώρα δεν μας έπιτρέπει νά τήν παραθέσουμε δλόκληρη. Τό θέμα τής διαμαρτυρίας είναι ή μετατροπή του Όδοντιατρικού Σχολείου σέ αυτότελη Σχολή σύμφωνα με τόν ισχύοντα οργανισμό του Πανεπιστημίου.

— Η φοιτώσα Άκαδημαϊκή Νεολαία του Όδοντιατρικού Σχολείου», γράφουν, «ζητεί νά τής έπιτραπή νά είναι εις ίσην μοίραν με τους συναδέλφους των τών άλλων Σχολών. Ποιος άγνοεί τήν άλματώδη προέλαση τής βιολογικής αυτής έπιστήμης εις τήν άλλοδαπήν και τήν Έλλάδα;»

Έπιπροσθέτως «τό Όδοντιατρικόν Σχολείον άντεπεξέρχεται σήμερα εις τάς ίδίαις οικονομικές του άπαιτήσεις και επί πλέον έρχεται άρωγός κατά μέγα μέρος εις τόν προϋπολογισμόν του Πανεπιστημίου.»

— Γνωρίζετε τό Radio-Sorbonne; Είναι δ ραδιοφωνικός σταθμός του γνωστού παρισινού Πανεπιστημίου. Έργάζεται πρωί και άπόγευμα, αλλά δεν μεταδίδει ούτε ειδήσεις ούτε μουσικά προγράμματα.

— Χρησιμοποιεί άπλώς γιά νά μεταδίδωται παραδόσεις τών κ. καθηγητών τής Φιλοσοφικής Σχολής, πρós τό παρόν, από τίς αΐθουσες διδασκαλίας. Η πρωτοτυπία αυτή θεωρήθηκε άπαραίτητη γιατί οι αΐθουσες τής Σχολής είναι μικρές και μόλις άρκούν γιά τό 1/3 τών φοιτητών.

— Προβλέπεται ότι σύντομα θα ένισχυθή ό κομπός ώστε νά άκούγεται σέ δλόκληρη τή Γαλλία. Σχεδιάζεται επίσης νά χρησιμοποιηθή στο μέλλον και ή τηλεόρασις γιά νά μεταδίδονται παραδόσεις τών θετικών σχολών.

— Από τήν Παιδαγωγική Άκαδημία Λαρίσης μαθαίνομε ότι, παρά τίς δυσκολίες που παρου-

σιάζονται σε δολοκλήρη τή Θεσσαλία, τὰ μαθήματα της συνεχίζονται με τόν κανονικό τους ρυθμό.

— Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που παρατηρείται και από πέρουσι είναι η διάθεση των σπουδαστών της να γνωρίσουν καλύτερα τή Χριστιανική πίστι. Έκτός από τὸ χριστιανικό έντυπο που κυκλοφορεῖ και μελετᾶται έντατικά, τὸ χριστιανικό τραγοῦδι, οἱ έκδρομές και οἱ γιορτές τους με τὸ χριστιανικό χρώμα, διάφορες ἐπιγραφές στις αἴθουσες, πνευματικοῦ περιεχομένου, ὅλη αὐτὰ δίδουν μιὰ ζωντανή εἰκόνα τῆς γόνιμης ἐργασίας που συντελεῖται.

— Στὴ Μαργαρίτα Παιδαγωγική Ἀκαδημία ἡ βιβλιοθήκη της ἀπὸ μηνῶν τώρα λειτουργεῖ κανονικά ὡπως και πέρουσι. Ἐπάρχει μάλιστα και ἡ ἐξαιρετική δυνατότης νὰ δανειζόνται οἱ σπουδασταὶ βιβλία γιὰ μελέτη κατ' οἶκον, πράγμα που δὲν συμβαίνει σὲ πολλές βιβλιοθήκες.

— Τὰ νοσοκομεία τραυματιῶν και ἀναπήρων ἐδέχθησαν τὸς τελευταίους μηνῶς ἐπισκέψεις τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως.

— Ἐπὶ πλέον εἰδικὰ έντυπα με χαριετισμὸ τῆς Ἐνώσεως διανεμήθησαν και στὸ τελευταίον Νοσοκομεῖο τραυματιῶν τῆς Ἑλλάδος.

— Οἱ ἐξῆς ἀνέκαθεν δίδουν μιὰ ἐξέχουσα σημασία στὰ συνέδρια και μάλιστα στὰ διεθνή. Πέρουσι πλὴν τοῦ γνωστοῦ συνεδρίου τοῦ Oslo συνεκροτήθησαν εἰδικότερα συνέδρια στὸ Bossey και στὸ Lundsberg.

— Τὰ σπουδαιότερα συνέδρια, που σχεδιάζονται γιὰ τὸ 1948, εἶναι ἓνα συνέδριο στὸ Bossey (27 Ἰουλίου—2 Αὐγούστου), με θέμα συζητήσεως: «Τὸ Πανεπιστήμιο σὲ ἓνα τεχνικό αἶθνα». Σ' αὐτὸ θὰ μετέσχουν κυρίως καθηγηταὶ Πανεπιστημίων.

— Ἐνα ἄλλο φοιτητικό συνέδριο θὰ συζητήσῃ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο θὰ προαχθῇ ἡ ἱεραποστολικὴ δράσις τῶν χριστιανικῶν κινήσεων.

— Τέλος ἄλλο συνέδριο, που θὰ διαρκήσῃ δύο ἑβδομάδες, θὰ συζητήσῃ τὸ θέμα τῆς διαδόσεως τῆς συμμαλέτης τῆς Γραφῆς μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν.

ΑΠΟ Ο,ΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ

— «Σὲ κάθε ἀρρώστεια, ὅσο ὀργανική και ἂν εἶναι, ἓνα μεγάλο μέρος της, ἴσως τὸ 50 %, ὀφείλεται σὲ ψυχικὴ αἰτία...»

Οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς καθηγητοῦ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς ἀποταλοῦν μιὰ ἀκόμη ἀπὸ τίς τόσες ἐκδηλώσεις τοῦ καινούργιου προσανατολισμοῦ που ἔχει πάρει ἡ Ἱατρικὴ ἐπιστήμη στις ἡμέρες μας.

Ἐπειτα ἀπὸ τίς βαρυσήμαντες διακηρύξεις τῶν κορυφαίων τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἔπειτα ἀπὸ τὰ συμπεράσματα τοῦ Ἱατροσυνεδρίου τοῦ Bossey, δὲν εἶναι παράξενο πιά νὰ ἀκούη κανεὶς και ἀπὸ τίς ἔδρες τοῦ Πανεπιστημίου μας ὁμολογίαι σὴν τὴν παραπάνω.

«Πρέπει νὰ γίνετε προσωπικότητες... γιατροὶ

μὲ ἠθικά προσόντα...» συμπλήρωσε ὁ κ. καθηγητῆς, «μόνο ἔτσι θὰ μπορέσετε νὰ ἀντιμετωπίσετε με ἐπιτυχία τὴν ἀρρώστια τοῦ ἀνθρώπου...»

— Ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Βουρβέρης σὲ διᾶλεξί του, που ἐπανελήθη και στὴν Ἀθήνα, ἀσχολήθηκε με τὸ ἐπίμαχο ζήτημα τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ τόπου μας.

«Τὸ ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως,» ἐτόνισε μεταξὺ ἄλλων, «συναντᾶ μεγάλα ἐμπόδια» και τοῦτο γιατί ἔχει στραφῆ ἡ προσοχή μας μόνο στὸν ὀλικό παράγοντα, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν πρέπει ν' ἀρχίξῃ ἡ θεραπεία. Ἡ εὐτυχία ἐδρίσκεται στὰ κατάθετα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου και ἐπομένως τὸ κεντρικὸν πρόβλημα της ἀνορθώσεως δὲν εἶναι ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν οπιτιῶν και τῶν ἄλλων ἐρειπίων, ἀλλ' ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν παραγνωρίζουμε τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν ὀλικῶν ἐρειπίων, ἀλλὰ κρίνομεν ἀξιολογικῶς τὰ πράγματα. Τί ὄφρα εἶναι νὰ οἰκοδομήσωμεν τὸ οπίτι ὅταν ὁ ἀνθρώπος που θὰ κατοικήσωμεν μέσα εἶναι κι' αὐτὸς ἐρειπίος;»

Ἀλλὰ γιὰ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖο θὰ ἐπιτύχουμε τὴν ἀνοικοδόμησις ὁ κ. καθηγητῆς ὡμίλησε σαφέστατα. Μαζὶ με τίς ἄλλες καταυθύνσεις που ἐπρότεινε, κεντρικὴ σημασία ἔδωσε πνευματικὸ παράγοντα. «Οἱ πραγματικοὶ ἱατροὶ τοῦ ἀνθρώπου,» εἶπεν «εἶναι κυρίως οἱ ἀναμορφωταὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεόν, τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.»

Εἶναι ἡ νέα γραμμὴ που θὰ συμβάλλῃ θετικώτατα στὴν λύσι τοῦ τραπῆτος προβλήματος τῆς ἀνοικοδομήσεως. Ἐχουν περάσει περισσότερα ἀπὸ τρία χρόνια ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσις κι' οἱ πληγῆς τοῦ πολέμου και τῆς ἀθλιότητος δὲν ἔχουν κλεισι ἀκόμη.

— Ὅπως ἀκριδῶς ἐλέγχθησαν ἀπὸ Πανεπιστημιακὸ καθηγητῆ μας:

«Ὁ ὀλιμοὸς ἐχρεωκόπητος, ἔπειτα και ἀνήκει στὸν παραομένο αἶθνα και ὄχι στὸν εἰκοστό. Σήμερα μοντέρνος ἀνθρώπος εἶναι ὁ πνευματικὸς ἀνθρώπος. Ἄλλο τὸ ζήτημα, ἂν κανεὶς θέλῃ νὰ εἶδῃ ὅπως ζοῦσαν στὸν 19ον αἶθνα. Πάντως, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, δὲν θὰ εἶναι συγχρονισμένος!»

Ἄν σκεφθῶμε τὸ τί συνέβαινε πρὸ ἐτῶν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ χαιρούμε γιὰ ὅσες συγχρονισμένες πράγματα διδασκαλίας ἀκούμε:

ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὸ παραομένο φθινόπωρο (17-19 Ὀκτωβρίου) συνεκροτήθη στὴ Βοστώνη ἓνα συνέδριο τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Κινήσεως τῆς Νέας Ἀγγλίας. Στὸ συνέδριο παρευρέθησαν και μέλη τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως τῆς Ἑλλάδος, που συνεχίζουν τίς σπουδές τους στὸ ἐξωτερικό.

Σὲ χαριετισμὸ τους πρὸς τὸ συνέδριο ἀνέφεραν τὴν παράλληλη κίνησι που παρατηρεῖται τὰ τε-

λευταία χρόνια και στην Ελλάδα, κίνησι που έχει αρχίσει από το 1933 πριν από τη δική τους, και ετόνισαν ιδιαίτέρως το κεντρικό χαρακτηριστικό της ελληνικής κινήσεως, ότι χρειάζεται δηλ. πρώτα απ' όλα συνέπεια στη ζωή, πράγμα που δεν έχει κατονηθεί τόσο πολύ από μερικές ξένες κινήσεις. Όπως αναφέρουν στο γράμμα τους, οι Αμερικανοί φοιτητάι άκουσαν με εξαιρετικό ενδιαφέρον τὰ νέα της Χριστιανικής Κινήσεως της χώρας μας και εξήγησαν περισσότερες λεπτομέρειες και στοιχεία. 'Επί πλέον οι Έλληνες σπουδασταί συνεχίζουν τη διάδοσι της «Δηλώσεως» των 222 Έλλήνων 'Επιστημόνων σε άγγλική μετάφρασι, σε όσο το δυνατόν ευρύτερο κύκλο Αμερικανών 'Επιστημόνων και καθηγητών Πανεπιστημίου.

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Τόν περασμένο 'Οκτώβρη ή Χριστιανική Φοιτητική Ένωσις της Φινλανδίας έφάρτασε την 50ατηρίδα της.

Ο εκπρόσωπος της Διαθνούς Χριστιανικής Φοιτητικής Όμοσπονδίας μύρεσε να θαυμάση όλο τό πνευματικό βάθος, τό ζήλο και την έργασία της άνθρώπις αυτής χριστιανικής φοιτητικής κινήσεως που έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με την ελληνική.

Οι συνέπειες του πολέμου είναι τρομερές για την Φινλανδία. Μαζύ με τις οικονομικές και άλλες δυσκολίες τό πρόβλημα των όρφανών και των θυμάτων είναι εξαιρετικά όξύ.

Άλλ' οι χριστιανοί, άντι να συζητούν άκαθηματικά για τή λύσι του, υιοθετούν ήρωικά τὰ όρφανά, προσθέντάς τα στις πολυμελείς τους οικογένειες.

Όλη αυτή ή ριζικά φιλανθρωπική όρσι συνδυάζεται με μία άδοτηρή και βαθειά πνευματική ζωή σ' όλες στις έκδηλώσεις της.

Έτσι, οι χριστιανοί της Φινλανδίας αποτελούν—όπως και στις λοιπές χώρες της έρημωμένης απ' τόν πόλεμο Εύρώπης,—τόν ούοιαστικώτερο παράγοντα άνοικοδομήσεως του τόπου τους.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Στην έτησια φιλική συνάντησή τους, στο Bossey, οι Χριστιανοί Φοιτηταί της Γενεύης και της Λωζάνης είχαν την ευκαιρία να άκούσουν

άπό συνεργάτη μας στη Έλβετία μία διεξοδική άφήγησι της αναπτύξεως της έργασίας και του πνεύματος που ζωντανάζει τους Έλληνες συναδέλφους τους. Ταυτόχρονα μύρεσαν να σχηματίσουν μία καθαρώτερη εικόνα του μεταπολεμικού χριστιανικού κινήματος στην Ελλάδα και να καταλάβουν την σημασία της «Διακήρυξεως» και της «Δηλώσεως».

Στις μακρές συζητήσεις που άκολούθησαν την διάλεξι φάνηκε όλο τό ενδιαφέρον και ή συμπάθεια των Έλβετών χριστιανών φοιτητών για τό χριστιανικό έργο στην Ελλάδα και «τόν πνευματικών άγώνων» που άγωνίζονται οι άδελφοί τους της χώρας μας.

Τό Πανεπιστήμιο της Γενεύης ώργάνωσε αυτόν τόν χειμώνα μία οσιρά διαλέξεων γύρω από τό θέμα: «Η έρευνα της αλήθειας και ή πνευματική μύρφωσι του ανθρώπου».

Παράλληλα, ή Χριστιανική Φοιτητική Ένωσις καλούσε σε συγκεντρώσεις έλευθέρας συζητήσεως τους όμιλητάς, την έπομένη κάθε διαλέξεως.

Έκτός από τό άναμφισβήτητο ενδιαφέρον των διαλέξεων που συγκέντρωσαν όλη την πνευματική κοινωνία της Γενεύης, ή άρχαία πρωτοβουλία της Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως έδωσε την ευκαιρία μιας προσωπικής πνευματικής έπαφης μεταξύ καθηγητών και φοιτητών και..... την δημοσία όμολογία πίστωσης στις άθάντας αξίες του χριστιανισμού εκ μέρους πολλών όμιλητών.

Γενικό είναι τό συμπέρασμα των όμιλιών ότι ή έπιστήμη, παρά την άναμφισβήτητη αξία της, είναι άνίκανη να προσφέρει στον σύγχρονο άνθρωπο και ιδιαίτερα στον φοιτητή τη μύρφωσι του χαρακτήρος που άποτελεί τή βάση για την κοινωνική ζωή. Ο καθηγητής Hersch άναγνώρισε την ύπαρξι ζωτικών ίκανοτήτων που ή έπιστήμη ούτε χρησιμοποιεί ούτε προσφέρει στους έργάτας της και που είναι όμως άπαραίτητες για την ζωή. Και ό καθηγητής της Παιραματικής Ιατρικής Frommel, προχωρώντας άκόμη διεκήρυξε ότι, παρά τις φροΰδικές και ήλιστικές προκαταλήψεις του άναγκάσθηκε να παραδεχθί από τὰ πράγματα ότι ή ζωή του ανθρώπου—όλόκληρη—δισυθόνεται από τόν συναισθηματικό του κόσμο και μ' αυτή την ευκαιρία καταφέρθηκε ενάντιον έκείνων που θέλουν να λογικοποιήσουν (rationaliser) τὰ πάντα, ως κι' αυτόν τόν χριστιανισμό.

Ο ΕΝΤΕΤΑΑΜΕΝΟΣ

Ν Ε Ο Ι Π Ο Υ Γ Ρ Α Φ Ο Υ Ν

ΖΩΗ ΚΑΙ ΦΩΣ

‘Απ’ ὄξω ἐτοιμοθάνατη ψυχομαχάει ἡ πλάση
τῆς Ἰδίας πλάνης σύνεργα σκορπῶν τὸ χαλασμό,
μὰ μέσα μου μιὰ γνώριμη φωνή, ποῦχε σωπάσει
Ξαναγυρνάει τῇ θύμιση σὲ λόγο Θεϊκό.

‘Εγὼ εἶμ’ ἡ ἀλήθεια, τὸ φῶς καὶ ἡ ζωή·
Θυμῶμαι πάλι τὸν καιρὸ ποῦ τὸπάν θεία χεῖλη
καὶ μέσ’ τῇ νύχτα τοῦ μυαλοῦ, νοιώθω τῇ θεϊκῇ
φωνῇ ποῦ ξανακάρπισε τοῦ ξεπεσμοῦ τὸ δεῖλι.

Κι’ ἴσως γι’ αὐτὸ ὁ πόνος μου μοιάζει σὰν τὸ
[τραγοῦδι
κάποιας πηγῆς ἀσείραυτης, μεθυστικό ποιοτὸ
π’ ὅσο λυγίζει τὸ κορμί — τρεμάμενο λουλουδι —
τόσο καὶ νοιώθω, μέσα μου, κυρίαρχο θεῶ.

ΚΩΣΤΑΣ Α. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΥΓΗ

Γοργοπτέρουγα μεῖς χελιδόνια
Ξεδιπλώνουμε νέα φταρὰ
κι’ ὄλοι ἀντάμα μ’ ὀρμηὴ ξεκινᾶμε
ἡ αὐγὴ ὡς προβάλλει ξανά.

Τῇ δουλειά μας μὲ κέφι ἀρχινᾶμε,
μὲ καινούργια χαρὰ στὴν καρδιά·
κι’ εἶν’ ὁ πόθος μεγάλος στὰ στήθια
νάσαι πλούσια ἐτούτη ἡ σοδεία.

Κι’ εἶν’, ἀλήθεια, μεγάλη ἡ δουλειά·
θεὸς νὰ χτίσουμε Νέο Βασίλειο
μ’ ἀρχηγό τῇ χαρὰ μας, τὸ Φῶς,
μ’ ἀρχηγό τὸν Ἀνέσπερο Ἥλιο.

Μὲ τραγοῦδι στὰ χεῖλη ἀρχινᾶμε
καὶ δονιέται ἀπὸ τοῦτο ὅλη ἡ γῆ...
Κι’ ὁ Χριστὸς τὰ παιδιὰ Του ἀγκαλιάζει
ποῦ μνηοῦν μιὰ καινούργια ζωή.

Σ. ΚΟΡΝΗΑΙΟΣ

ΙΚΕΣΙΑ

‘Αργὰ τὴν νύχτα ἤρθα στὸν οἶκο Σου
γιὰ νὰ σὲ βρῶ νὰ σὲ ρωτήσω
ἂν εἶναι κρῖμα, Θεέ μου, νὰ πονῶ
γιὰ τὴν ἀλήθεια Σου τὸ νοῦ νὰ τυραννῶ.

‘Ἦρθα μόνος τὴν νύχτα ἀργά... Κι’ ἡ σιγαλιά,
τριγύρω — μπρὸς κ’ ἀπάνωθέ μου,
ἔφερνε μέσ’ στοῦ νοῦ ἀπέρριτη
τὴν ἅγια τὴν μορφὴ Σου, Θεέ μου.

Κι’ ἤρθες κοντά μου συμπνεστικά!...
Καὶ σοῦπα, Θεέ μου μὴν ἀργήσης
νὰ μὲ λυτρώσης ἀπ’ τὸν πόνο μου
καὶ στὴν χαρὰ νὰ μὲ ὀδηγήσης.

Μέσα στὸν ἄγριο κοσμοχλασμό
τῇ μάνα Γῆ ποῦ συγκλονίζει:
ὄλοι μας γίναμε συντρίμια
κι’ ἄγρια ὁ χαμός μας τριγυρίζει.

Ἐβρω πὼς φύγαμε ἀπ’ τὸ δρόμο Σου
πὼς στέρσεψι γιὰ ὄλους τῆς χαρᾶς ἡ βρῆση,
Μὰ ὅμως γι’ αὐτὸ ἔρχομαι καὶ σὲ καλῶ.
Βοήθα, Κύριε, τὸ μίσος γιὰ νὰ σβύση.

Συντρίμια γίναμε ὄλοι μας
συντρίμια γίνηκε ἡ ἀλήθεια
ἄχ! πόσο νοιώθω νὰ συντρίβεται
κι’ ἡ καρδιά μου μέσ’ στὰ στήθια.

Νοιώθω μονάχος νάμεινα
μέσ’ στὴν ἄγρια καταιγίδα
κι’ ὅμως μοῦ δίνει τὸ χαμόγελο
ἡ σταθερὴ σὲ Σένα Ἐλπίδα.

Ποτὲ δὲ μ’ ἄφησε ἡ ἐλπίδα μου
γιατὶ μακρόθυμο Σὲ ξέρω
Δῶσε Ἀγάπη, Θεέ μου, στίς καρδιές
κι’ εὐθὺς θὰ πιάσω νὰ ὑποφέρω...

ΒΑΣΟΣ ΒΑΦΝΑΣ

ΦΕΤΟΣ ΧΡΙΣΤΕ...

Φέτος, Χριστέ, μπρός στ' άχραντα Σου πόδια
 δέν έρχομαι νά κλάψω για τούς άλλους...
 Κάτω απ' τήν σκιά του Σταυρού Σου φέρνω
 πίκρες δικές μου θεινά και πόνους μεγάλους.
 Έντός μου φέτος κάποιες καταγιγίδες
 ξεσήκωσαν τέτοιο αντίρραγμα και πόνο
 π' όλα μ' αφήσαν: πόθοι, θναιρα, έλπιδες
 κι' έρημη, θεsé μου, απόμεινα και λυώνω.

Ω! Σταυρωμένη μου, δός-μου, τήν γαλήνη
 κι' όλης τής γής τούς πόνους άς σηκώσω!
 Κοίμισε, Κύριε τό τέρας που όλη με σώνας
 κι' όσους οκλάδους, θεsé, θά λευτερώσω.

Λύσε τά δεσμά που τήν ψυχή μου δένουν
 κι' έγώ τις άλυσίδες των άλλων θε νά σπάζω!
 Σαλάφρωσέ με απ' τόν βαρύ σταυρό μου
 και έγώ τούς ξένους πρόσχαρα βαστάζω.

Φέτος, κλειών έντός μου και τόν πόνο των άλλων
 κι' όσο κι' άν λέω πως κλαίω μονάχα για μένα
 όλες τις πίκρες του κόσμου και τις δικές μου μαζί,
 σαν ένα άλυσσόμετο ένα φέρνω μ' άγάπη σε Σένα.

ΑΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

*Αφιέρωμα στους μάρτυρες των τριών
 πρώτων αιώνων*

Άλλων τις σάρκες των θηρίων τά νύχια έσκίσαν
 Κι' άλλοι απ' τών μονομάχων πήγαν τό μαχαίρι.
 Τριακόσια χρόνια τό αίμα τους άφοβα έχύσαν
 Κι' άς μήν καυχείται πιά των θνατων τό χέρι,
 Άσπλοι αυτοί τή μεγάλη μάχη κρατήσαν.
 Οί καλοί στρατιώτες! Τά λόγια είναι φτωγά
 Σε τέτοιες πράξεις μπρός. Τόν έπαινό τους ξέρει,
 Νά πη καθώς ταιριάζει, ό Κύριος μοναχά.

Σ. ΚΥΡΗΝΑΙΟΣ

ΕΛΠΙΔΕΣ

Βουδά σκοτάδια,
 άνήλιαγες ψυχές,
 πόνοι και λύπες
 ακυθρωπές που σφάζουν,
 βαρυστημένα βήματα
 που σέρνονται βαριά,
 τό δρόμο του χαμού
 τυφλά, σурτά χαράζουν.

Άνθρώπινες σκιές
 σκιές ψυχρές
 χίλιες μορφές παράξενες,
 άλλόκοτες στα μάτια,
 ψυχές, γκριζάτα σύγνεφα,
 κουρέλια μοναχά,
 οβουόνε, σκορπιοόνηται, χάνονται
 μέσ τ' ουρανού τά πλάταια.
 Είναι νά κλαίς
 πως νά μήν κλαίς,
 τόσες ανθρώπινες ψυχές
 μέσα στο φώς
 κι' όμως, μά πως;
 και δέν μπορούν νά δούνε;
 και στα τυφλά,
 βαρυά सुरτά, για τό χαμό τραβούνε;

Μά είναι καιρός,
 χαρμόσυνες βοές
 και γιορτερές
 καμπάνες ν' άκουστούνε
 και μέσ τό φώς τ' άνέσπερο
 τό φώς τό ίλαρό,
 απ' τά σκοτάδια οι ψυχές
 στο δρόμο του Χριστού θά μπούνε.

ΣΤΑΒΙΑ ΡΟΔΗ

Ο Κόσμος των Γραμμάτων

ΑΠΟΨΕΙΣ

Έχουμε, βέβαια, συνειδήσει πιά με την στροφή που παρατηρείται και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για την αναγνώριση των χριστιανικών πνευματικών αξιών. «Μότσο ή συνέχεια των εκδηλώσεων που προέρχονται από εκλεκτούς εκπροσώπους της επιστήμης και της διανοήσεως όλου του πολιτισμένου κόσμου, δέν αφήνει κανένα ασυγκίνητο και άποτελεί πάντα μιιά εκπλήξη για όλους μας. Και ή θαυμασία ύποδοχή των εκδηλώσεων αυτών από τον Έλληνικό λαό, είναι: κι' αυτή μιιά εκδήλωσι που έχει ξεχωριστή σπουδαιότητα, στις μέρες μάλιστα που περνάμε. Ένα μεγάλο ψέμα που είχε άπλωθ ή στην κοινή γνώμη πέθανε πιά. Τό ψέμα, ότι τάχα μόνο οι άγράμματοι παραδέχονται τή χριστιανική αλήθεια. Η Διακήρυξις της Χριστιανικής Ένωσεως «Επιστημόνων, ή «Δηλώσις» κατόπιν, τά μηνύματα που έρχονται τώρα από τό εξωτερικό τόσο άθθεντικά στην προέλευσι, τόσο εύγλωττα στο περιεχόμενο, έδωσαν τό καιρίο πλήγμα στο έλασινό αυτό ψέμα, που τόση καταστροφή έφερε στον πολιτισμό μας και στην πνευματική μας συγκρότησι. Έτσι ο Έλληνικός λαός βλέπει την Χριστιανική Αλήθεια χωρίς νά φοβάται μήπως, άπενίξοντάς την... προσάλλη τάχα την επιστήμη! Η άπελευθέρωσις από τέτοιο φόβο είναι μιιά από τις σπουδαιότερες πνευματικές κατακτήσεις της νεώτερης γενεάς. Η θετική χρησιμοποίησι της έλευθερίας αυτής, σέ συνεπή έφαρμογή της Χριστιανικής Αλήθειας για τήν οικοδόμησι της ζωής μας, άτομικής και πνευματικής, αυτό πρέπει νά είναι τώρα τό σύνθημα. Τό σύνθημα όλων εκείνων που ποθούν ένα αύριο καλύτερο από τό σήμερα.

Και έπειδή ο λόγος για τήν παγκόσμια πνευματική στροφή, άς αναφέρουμε ακόμα, πως μιιά από τις χαρακτηριστικότερες εκδηλώσεις της στροφής αυτής είναι ότι ή μελέτη της Αγίας Γραφής αρχίζει νά ξανακίρνη σπουδαία θέσι στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Στην Ελλάδα από καιρό ή Γραφή γίνεται γνωστή όλο και σέ εδρύτερες μάζες κι' ή καθημερινή της μελέτη αρχίζει νά απολήξη τή ζωή του Έλληνικού σπιτιού σέ έκτασι που όλο και με γαλώνει. Στο εξωτερικό ή ίδια στροφή. Έτσι, λόγου χάρι, στο Λονδίνο ή Ένωσις για τήν καθημερινή μελέτη της Αγίας Γραφής έώρτασε τήν είκοστή πέμπτη επέτειό της. Μιλώντας από μέρους της Ένωσεως, ο Σέρ Σάριλ Νόργουντ είπα,

ότι ο Χριστιανός σήμερα μπορεί νά πάρη περισσότερα άπ' τήν Αγία Γραφή, παρά πριν από έναν αιώνα. «Επί έκατο και περισσότερα χρόνια», είπα, «ή Βίβλος δοκιμάστηκε στη φωτιά της πιο περιέργης κριτικής και ξαναπρόβαλε εγγενικότερη και λεπτότερη». Τό θελτίο της Ένωσεως με τά καθημερινά αναγνώσματα και τις σημετώσεις κυκλοφορεί τώρα σέ 551.000 αντίτυπα και άποτελεί μιάν έλπίδα, ότι μιιά νέα χριστιανική Αγγλία, θά έλθη νά πάρη τή θέσι που της άξιζει και μέσα στη χώρα της και μέσα στον κόσμο.

Η χριστιανική νεολαία μας βαδίζει όλο και με γοργότερο και σταθερότερο ρυθμό στο λαμπρό και ζηλευτό έργο της: Νά καρδίση πίσω τό έδαφος που έχασε, στο πνευματικό πεδίο, ή προηγούμενη της γενεά, οι πατέρες της. (Βλ. και όσα γράφει ο Lloyd C. Douglas εις τό τέλος του μηνύματός του). Τι νά αναφέρη κανείς πρώτο, τί τελευταίο; Μότσο, άς αναφερθ ή δώ ιδιαιτέρες ή συμβολή της νεολαίας μας στην πλαταιά διάδοσι της Χριστιανικής διακήρξεως μέσα στον Έλληνικό λαό. Από τόν φοιτητή ως τόν μικρό γαλατά και τόν λουστράκο ακόμα, από τις χριστιανικές μαθητικές ομάδες και τήν «εργαζόμενη νεολαία» ως τή χριστιανική φοιτητική Ένωσι και τούς νέους επιστήμονες τά ελληνικά χριστιανικά νειάτα έδούλεψαν με ζήλο και σύστημα για νά πάη ή χριστιανική δμολογία στα πέρατα της Έλληνικής γής. Η συμβολή της πρέπει ν' αναγνωρισθ ή και θ' αναγνωρισθ από όλους!

Στην αναγνώρισι αυτή άς προσθέσωμε και τις εϋχαριστίας για τήν συμβολή στον έορτασμό των δέκα χρόνων από τήν πρώτη έκδοσι των «Ακτιών». Με ξεχωριστή ικανοποίησι και συγκίνησι βλέπομε τήν εργασία που έγινε από τούς νέους του Αγρινίου. Μά ή χαρά πολλαπλασιάζεται, όταν έρωμε ότι σ' όλη τήν Ελλάδα (μά και έξω από τά σύνορα του κράτους) έγινε, με τούτον ή εκείνο τόν τρόπο, ο έορτασμός αυτός. Σ' όλη τήν χώρα ή χριστιανική νεολαία εργάζεται. Κτίζει τήν καινοβργία εύτυχισμένη Ελλάδα!

Σ' ένα άρθρο του που δημοσιεύεται σέ τούτο τό τεύχος, ο συνεργάτης μας Σ. Καλησπέρης κάνει έναν υπαινιγμό για κείνους που θέλουν νά δείξουν πως τάχα άγνο-

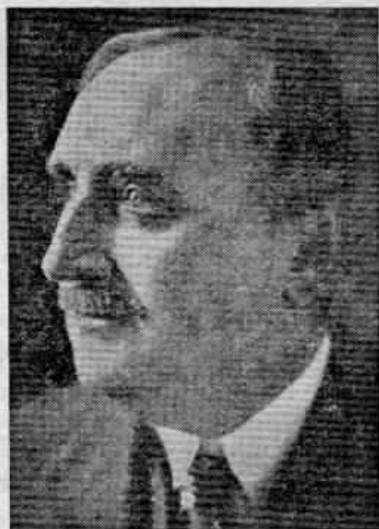
Τὰ χρόνια ἔκείνα τῆς κατοχῆς, μαθρα χρόνια μὰ καὶ χρόνια μεγαλείου καὶ ψυχικῆς ἐξάρσεως ποῦ ἐνίκησε τὴν βία, μὰς εἶναι, βέβαια, τόσο πρόσφατα ἀκόμα, ὥστε δὲν ἐνοιώσαμε ἴσως ὅσο θὰ ἔπρεπε τὴν ἀνάγκη νὰ τὰ ἐξιστορήσουμε, νὰ τὰ ἀφηγηθοῦμε νὰ τὰ θυμηθοῦμε στὸν ἑαυτό μας, ποῦ δὲν χρειάζεται τέτοια ἀφήγησι. Κι' ὁμως τὸ χριστιανικὸ τραγοῦδι τῆς κατοχῆς ἀξίζει νὰ τόχομε πάντα μπροστὰ μας, κι' ἀξίζει νὰ λέμε καὶ νὰ ξαναλέμε πὼς ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη νίκησαν τὴ δουλεία.

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τῆς «Ζωῆς» ἔβγαλε τώρα τελευταία ἕνα βιβλιαράκι μὲ τὸν τίτλο: «Ἄπὸ τὸ πι κ ρ ὀ γ λ υ κ ὀ». Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀφιερώνεται στὴν ἐξιστόρησι τῆς δράσεως τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἀνάμεσα στὴν κατοχή. Δὲν εἶναι πραγματεία τὸ βιβλίο αὐτό. Ἐνα ἄλμπουμ εἶναι. Συλλογὴ φωτογραφιῶν, δηλαδὴ μιὰ πιστὴ, ἀπλή, ἀνεπιτήδευτὴ ἐξιστόρησι γ ε γ ο ν ὄ τ ω ν. Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ποῦ, χωρὶς ἐπίδειξι, χωρὶς φωνές, χωρὶς προῖπολογισμούς, κάνει κυριολεκτικῶς θαύματα... Ἄλλὰ καλύτερα ἄς μιλήσοι τὸ βιβλίο τὸ ἴδιο. Πρέπει νὰ τὰ διαβάσωμε ὅλοι. Πιστοὶ καὶ ἄπιστοι. Κι' ἔκείνοι ποῦ ρωτᾶν «τί ἔκαναν οἱ Χριστιανοὶ στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς»...

ο ὅ ν, τὸ περιοδικὸ τοῦτο ἐνῶ τὸ ξέρουν καὶ τὸ καλοξέρουν καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν... χωρὶς οἰκονομία. Συνηθισμένη ἱστορία στὸν Χριστιανισμό. «Ὡς ἀγνωστοὶ καὶ ἐπιγινωσκόμενοι». Κάνουν πὼς δὲν μὰς ξέρουν, προσκαθοῦν νὰ στήσουν «τεῖχος σιωπῆς». Κι' ὁμως τί καλὰ ποῦ ξέρουν... καὶ πῶς παίρνουν! Γνωστὰ αὐτὰ, αἰῶνες τώρα. Τὸ νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τίς «Ἀκτίνες», τιμὴ μας. Καὶ γιὰ τὴ «σιωπή!»... εὐχλωτῆ κι' αὐτὴ μαρτυρία. Δείχνει τὴν ποιότητα τῆς πνευματικῆς ζωῆς ποῦ ἔχει στήριγμα τὴν ἄρνησι. Δείχνει τὴν μονομέρεια καὶ τὴν προκατάληψι, ποῦ ἦταν στήριγμα στὸν πολιτισμὸ ποῦ ἐκδηλώνει μὲ τόσο τρομερὸ τρόπο τὴν χρεωκοπία του!

Στὸ μεταξὺ, ἡ χριστιανικὴ πνευματικὴ δημιουργία τραβᾷ τὸν δρόμο τῆς. Ὅσοι θέλουν νὰ κλείσουν τὰ μάτια μπροστὰ τῆς, ἄς τὰ κλείσουν. Τὰ κλειστὰ μάτια ἕνα μόνο κάνουν: Μὰς δείχνουν πὼς ὁ ζῆλος ὁ Χριστιανικός πρέπει νὰ τονωθῇ γιὰ νὰ ἐσχυθῇ στὴν Ἑλλάδα μας τὸ φῶς τὸ χριστιανικὸ, ἀκόμη πλουσιώτερο καὶ λαμπρότερο!

Π. ΔΑΛΜ.

PAUL CLAUDEL.

«... Ἐκφράζω τὴν πλήρη ἐπιδοκιμασίαν μου εἰς τὴν Δήλωσιν...»

*

Γιὰ τὴν ὥραία ἐργασία τῶν Ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνοικοδομησεως ἔχουν μιλήσοι καὶ ἄλλοι οἱ «Ἀκτίνες». Αὐτὴ τὴ φορὰ ἔχω μπροστὰ μου κεινοῦργιες ἐκδόσεις τῆς σειρᾶς αὐτῆς: Τὸν ἀριθ. 21, πρῶτον ἀπὸ τοὺς τέσσαρες τόμους ποῦ ἐξιστοροῦν τὴν Δωδεκανήσο. Εἶναι μιὰ ἀληθινὰ ἐμπεριστατωμένη μελέτη, ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἀνοικοδομησεως, καὶ συνεργάτες του, μὲ τὴ διαύθυνσι τοῦ κ. Κ. Α. Δοξιάδη "Ἐγὼ ἀκόμα κι' ἄλλη μιὰ μελέτη, γιὰ ἕνα ζωτικώτατο θέμα, τὴν «Ἐπίδωσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ». Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔχει γίνῃ ἀπὸ «ὀμάδα ἐπιστημόνων», ὅπως ἀναφέρει τὸ ἐξώφυλλο. Μιὰ ὑποσημείωσι σὲ κάποια σελίδα τοῦ ἐσωφύλλου δίνει τὰ ὀνόματα τῶν ἐργατῶν αὐτῆς τῆς ὥραίας ἐργασίας, ποῦ ἀξίζει νὰ τ' ἀναφέρουμε: Εἶναι οἱ κ. κ. Κ. Α. Δοξιάδης, Ἰ. Α. Μαγγιώρος, Α. Τ. Δελένδης καὶ Π. Ε. Βαλλίδης, μὲ τὴ συνεργασία Γ. Β. Χαλκιοπούλου, Φ. Ν. Καφοκαλάου, Π. Π. Τζανατάκη, Α. Κ. Τσίτση καὶ Α. Π. Κανελλοπούλου.

Ἡ ἑλθ. μελέτη διαίρεται σὲ δύο μέρη — καὶ δύο τόμους: Α' Τὰ δεδομένα καὶ Β' Τὸ Σχέδιον. Καὶ χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς εἰδικὸς διαιουθάνει ἀπὸ τοὺς πίνακας, τίς στατιστικὰς παρατηρήσεις κτλ. τὴ σοβαρότητα τῆς ἐργασίας.

Ὅλη αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν ἐκδόσεων, σειρὰ μελετῶν, εἶναι ἕνα παρήγορο γεγονός, ἀφοῦ τὰ ζωτικώτερα θέματα τῆς πρακτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου γίνονται ἀντικείμενο σοβαρᾶς μελέτης ἀπὸ

G. STROMBERG

«... Πιστεύω εἰς τὴν ὑπαρξίν παγκοσμίου Διανοίας...»

τοὺς εἰδικούς. Καί, ὅπως φαίνεται, δὲν πρόκειται γιὰ μιὰν ἀπλὴ ἀναλαμπή, ἀλλὰ γιὰ ἕνα ἔργο μακρῆς πνοῆς: Ὁ τελευταῖος τόμος, τῆς σειρᾶς, ποῦ ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, ἔχει ἀριθμὸ 33, ὅπως δὲ βλέπω ἀπὸ τὸν πίνακα τῶν ἐκδόσεων, ἐκτός ἀπὸ τοὺς 33 αὐτοὺς τόμους ὑπάρχουν κι' ἄλλοι πέντε ἀκόμη.

*

Τρεῖς μεγάλοι τόμοι, ποῦ ἡ ἐκτύπός τους, τὸ ὄλιγό ποῦ ἔχουν συγκεντρώσει, οἱ πίνακές τους, δείχνουν πολλὴ καὶ προσεκτικὴ δουλειά: Εἶναι ἡ «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Βιομηχανίας», τοῦ κ. Γεωργίου Α. Ἀναστασοπούλου. Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς εἰδικός γιὰ νὰ βαθμολογήσῃ τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς ἐργασίας αὐτῆς, μίᾳ τόσο πλατυεῖς ἐργασίας γιὰ τὴν ἑλληνικὴ βιομηχανία. Ἀλλὰ φανερὴ εἶναι ἡ ἀγάπη ποῦ ἔδειξε ὁ κ. γιὰ τὸ θέμα του, ὁ κόπος ἡ προσοχή, ἡ ἐπιμέλεια ποῦ τὴν χαρακτηρίζουν καὶ ποῦ ἀξίζει νὰ ἐπαινεθοῦν. Ὁ πλοῦτος τοῦ ὄλικου, τὰ ἀφθονα στοιχεῖα, ἡ στατιστικὴ, ἡ ἱστορικὴ συνοχή, ἡ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα. Δὲν ξέρω ἂν θὰ συμφωνήσουμε σ' ὅλα, ἢ ποῦ θὰ διαφωνήσουμε. Μὰ ὅλοι θ' ἀναγνωρίσουμε, πὼς ὁ κ. Ἀναστασοπούλος προσφέρει μιὰ σπουδαία καὶ κολύτιμη συμβολὴ γιὰ νὰ νοιώσουμε τὴν ἐξέλιξι ἐνός σημαντικωτάτου τομέως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου καὶ νὰ ἐκφέρουμε τὴς κρίσεις μας πρὸ μελετημέναις, πρὸ στηριγμέναις στὴ γνώσει τῆς ἐξελίξεως τῆς βιομηχανίας μας. Πρέπει νὰ τὸ προσέξουμε τὸ βιβλίό αὐτό.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σωτήρη Σκίπη, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, «Λυρικό Ἡμερολόγιο».

Δὲν εἶναι εὐκόλο πρᾶμα νὰ μιλήσῃ κανένας γιὰ τὸ ἔργο τοῦ σεβαστοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ἀγαπημένου μας ποιητῆ, στὸ στενὸ χῶρο τῶν σελίδων ἐνός περιοδικοῦ. Ὅσο κι ἂν τὸ ἐπιθυμῶ μοῦ εἶναι ἀδύνατο ν' ἀπλώσω — ὅπως ἐπιθυμῶ πλατυεῖς — τίς σκέψεις μου: Πρέπει νὰ τίς συμπιέσω καὶ ν' ἀναφέρω ἐδῶ μόνο ἕνα μικρὸ ποσοστὸ τῶν ἐντυπώσεών μου ἀπὸ τὴ νέα του ποιητικὴ συλλογή: «Λυρικό Ἡμερολόγιο».

Πολλοὶ ζητοῦν τὸ καινούργιο ἐκεῖ ποῦ δὲν ὑπάρχει: προσπαθοῦν νὰ ντύσουν τὴν τέχνη μὲ φτηνὰ μοντέλλα καὶ στολῆς τοῦ συρμοῦ, καὶ τὴν γελοιοποιοῦν φορτίνοντάς τὴν μὲ ψεύτικα στολίδια.

Πολλὰ μπορεῖ νὰ διδαχθῇ ἕνας ἄνθρωπος ἀν σκέψῃ σὲ ὀρισμένα βιβλία.

Ἀλλὰ ξέρουμε ὅτι ἡ Ἀρχόντισσα αὐτὴ — ποῦ ἐνομαζέται ποίηση κι' ἔχει ἕνα οἰκόσημον αἰῶνα — δὲν σηκώνει τέτοια πρᾶγματα. Τῆς εἶναι ἀδύνατο ν' ἀνεχθῇ τὰ διάφορα μοντέρνα φιγουρίνια τῶν ὀποιουδήποτε οἴκων μόδας. Τὴν ἀνανέωση τὴν θέλει μὰ ὄχι ὅμως καὶ τὴν γελοιοποίησι.

Ἀκολουθώντας ἕνα ὑποκίτο μοντέρνο λοξοδρόμημα — κίνημα ἢ ρεθμα, — δὲν κάνουμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀπομακρυνόμεστε ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ τέχνη καὶ ἡ τιμωρία μας δὲν ἀργεῖ νάρθῃ: παραλοδορομῶμε σὲ φανταστικὸς πόντους, ποῦ στὴν

P. Lecomte du NOÛY

«... Τοιαύτης σημασίας ἔγγραφον ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα...»

Κ. MATHER

«... 'Η Αλήθεια έχει τὴν πλέον ἐγκάρδιον ἐπιδοκιμασίαν μου...»

πραγματικότητα δὲν ἔχουν ἕκταση μήτε στέρνας χρυσόφαρων, κι' ὅμως ἐκαὶ σηκώνονται φουρτοῦνες ἄγριες—ἐνῶ τὰ πραγματικά ποιητικά ταξίδια γίνονται ἄλλοῦ, σ' ἄλλα πάλαια θείας ἁρμονίας.

Πρωτομάστοργε ὁ κ. Σωτήρης Σκίπης τὰ γνωρίζει αὐτὰ καὶ γιὰ τοῦτο μὲνει πιστός στὴν παράδοσιν. Μὲ τὸν διαδέχτη τῆς πείρας, τὸ μέτρο τῆς αἰσθητικῆς, τ' ἀλλάδι τῆς ἀκριβείας μετρᾶ, ζυγίζει, σχεδιάζει μὲ ὑπομονὴ καὶ σύνεσιν—καὶ δίνει τὸ ποίημά του.

Ἐπεὶ πῶς ἀπαραίτητο στοιχεῖο σὲ κάθε μεγάλη προσπάθεια εἶναι ἡ συνέπεια. Καὶ ὁ ποιητὴς μας εἶναι πάντοτε συνεπὴς στὴν γραμμὴν του σὺν ταχύνει καὶ σὺν ἀνθρώπου. Ἄγνος καὶ συνετός, δίνει τὰ ποιήματά του, τὰ μὲ μόχθη δουλεμένα, χωρὶς νὰ κάνει συμβιβασμούς καὶ ἀδαρείες πουθενά. Εἶναι αὐτὸ πού εἶναι· καὶ δὲν παραοῦρται ἀπὸ ὑποπτες σειρήνας.

Ἡ νέα του ἐργασία εἶναι μιὰ ἀκόμη ἀπόδειξις τοῦ ἤθους καὶ τῆς φιλελευθερίας του. Ὅπως σ' ἄλλα τὰ παλαιότερα βιβλία του ἔτσι καὶ στὸ «Λυρικό 'Ημερολόγιο» του, ἀφήνει τὴ σκέψιν του ἀνεμπόδιστη νὰ πλανιέται στὰ ψυχικά του τοπία. Δευτεριά γερμάτων λυρικούς κυματισμούς—ἀκούμε τοὺς θερμούς καὶ ἠχηρούς παλμούς μιᾶς πραγματικῆς λεύτερης καρδιάς, ἐνὸς πραγματικῆς λεύτερου πνευματικῆς ἀνθρώπου νὰ τονίζει τὴ χαρὰ καὶ τὸν πόνο :

Ἄγια στιγμή
τοῦ πόνου καὶ τῶν στεναγμῶν.
Στιγμὴ τοῦ Μαρτυρίου.
Στιγμὴ τῆς Καρτερίας τῆς Ὑπομονῆς.
Στιγμὴ Σηματοφόρα καὶ Νικήτρια.
Στιγμὴ τῆς Ἀδράσεως μου.
Στιγμὴ τοῦ Ἐξαγγελισμοῦ μου.

Ἀπὸ τὰ «Τραγούδια τοῦ Χριστοῦ» τὰ καλύτερα νομίζω πῶς εἶναι «Τὸ Φῶς τὸ Μυστικό», «Ἀλληγορία», «Ἄγνωστος νὰ πονεῖ Θεός».

Μὲ ὄσες ἐπιφυλάξεις κι' ἂν εἶχε ἓνας νέος χριστιανός γιὰ τὴ θρησκευτικότητά των ποιημάτων—τῆς σειρᾶς αὐτῆς—ποῦ μπλέκεται μὲ κάποια ἀρχαιολατρεία δὲν θὰ μπορούσε νὰ μὴν ἐμολογήσῃ ὅτι εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ὄρατα ἄνθη τοῦ νεοχριστιανικοῦ μας Παρνασσού, ποῦ ἄρχισεν κίβλας νὰ ντύνεται μὲ ἐξαισία λουλούδια, γνήσια Ἑλληνικά.

Ἰδοὺ ἓνα ὄρατο χριστιανικὸ τετράστιχο :

Καὶ πρὶν οἱ πανωραῖοι μου στερνοὶ δραματισμοὶ
σὺν πεταλοῦδες τοῦ βραδίου στὰ βλέφαρά μου
ἐπάνω
τὸ χνοῦδι τους θὰ νάρθουν ν' ἀφήσουν, κάμ' Ἐσὺ
μὲ μὴν ἀπὸ τὴς ἀνάσεσ σου Χριστέ μου ν' ἀνασάνω.

Μὲ τὸ νὰ μὴ δέχεται ὁ κ. Σκίπης τίς ὁποιασδήποτε ὑποπτες ἐπιδράσεις δὲν σημαίνει ὅτι ζεῖ ἀπομονωμένος στὸν ἐλεφαντίνου τοῦ πύργου. Κάθε ἄλλο. Εἶναι ἀνάμυσός μας, ζεῖ κοντά μας. Πολὺ κοντά μας. Τὰ κοσμογονικά γεγονότα τοῦ καιροῦ μας δὲν τὸν ἀφήνουν ἀδιάφορο. Πῶς μποροῦν νὰ φύθουν ἀδιάφορο τέτοια δεινά, ἓναν αἰσθητικὸ ἀνθρώπου ὅπως εἶναι ὁ ποιητὴς Σκίπης. Τραυματίστηκε κι' αὐτός βαθεῖα, κι' ὁ πόνος του ἔγινε τραγούδι.

«Ὀδράνιο τόξο,
παρηγορία τοῦ κόσμου ἀστείρευτη
εἰκόνημα τοῦ Πανσιλόπου
τοῦ Νεοῦ τῶν Νεῶν τοῦ Μελλομένου
τῶν θνητῶν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐξῆς, ὅπως ὄλοι ἔμεις, τὸ μεθύσι τῶν ἠρωδισμῶν καὶ θρησμίσεων τοῦ θρυλικῆς μας 40-41. Ἐξῆς τὸν ἐφιλάτη τῆς τετράχρονης σκοτεινιάς τῆς κατοχῆς δὲν τὸν ἐξῆς ὅμως παθητικά, δχι' ἐνεργητικά τὴν ἐξῆς. Θυμᾶμαι τὸ ποίημά του στὴν κηδεῖα τοῦ Παλαμά : ξέσπασμα τοῦ καθυμῶ τοῦ ραγιά ἦταν, εἰς ὅσον τῆς ἀδούλωτης ἑλληνίδας ψυχῆς, ἐναντία στὰ ἀσπαλῆνια ρομπὸτ τῆς βίας καὶ τοῦ φόβου· ποῦ μᾶς κύκλωναν καὶ βεδήλωναν κάθε ἱερό καὶ ἅγιο τῆς φυλῆς μας. Ἐξῆς τὴν πείνα καὶ τὸ κρῶ.

ἌΝαθεμα στοῦ Γερμανοῦ τὴ μπότα...»

Τὸν θυμᾶμαι ἀδυνατισμένον, σωστὴ σκιά, νὰ γλιστρᾷ στοὺς ἐρημους δρόμους τῆς Ἀθήνας.— Πεινῶδες κι' αὐτός ὅπως πεινούσαμε ὄλοι τότε.— Κυρτός ἦταν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν δεσμῶν του καὶ τῶν δεσμῶν τῆς γλυκειᾶς πατρίδας.

Τώρα ὅπως ὄλοι οἱ πραγματικὰ νέοι ἄνθρωποι, τῆς νέας ἐποχῆς μας, ποῦ ζοῦν καὶ βλέπουν τὰ συντρίμια τῆς δοκιμασίας μας δραματίζεται κι' αὐτός τὴν πανανθρώπινη λύτρωσιν σὲ μιὰ παγκόσμια χριστιανικὴ κοινωνία : χαρούμενη κι' εὐτυχισμένη· καὶ τραγουδεῖ!

«Ὀδράνιο τόξο
ὅπως τῶν Μόθων οἱ ἠρώες
χιμαιρικοί κι' ὄρατοι. τίς προωμένες τους

τις ἐκστρατείες ἀκλούθησαν· τοὺς ἀθλους τῶν τοῦς ἐνθεοῦς ἐξετέλεσαν· καὶ τ' ἀχτινωμένα ὀνόματά τους ἔγιναν γέφυρες ἠπείρων γιὰ νὰ διαβαίνει ἀπάνω τους ἡ Οὐκουμένη...

... «Ἔτσι κι' ἐγώ, τὴν ἐκστρατεία, τὸν ἄθλο μου μ' ἔσαν ἐτοιμάζω !..

... Νὰ φτιάξω τὴ Σημαία τῶν Λαῶν μ' ἐσέ, τὸ Λάβαρο μ' ἔσαν τῆς Εἰρήνης κι' ἐγώ σημαιοφόρος, πάντα ἔμπρός, νὰ σέ γυρνῶ παντοῦ, κυματιστό, περήφανο, ἱερό, ὁ αἰθέριο ὄραδι τῶν Ἰάδων, Οὐράνιο τόξο, παρηγοριά τοῦ κόσμου ἀσπίδευτη, εἰκόνημα τοῦ Πουσιλοῦπου...

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΗΣ

*

Θεοδ. Β. Κωνσταντίνου: «Οἱ Φαλμοὶ τοῦ Δαδίδ», ποιητικὴ μετάφρασι δλοκλήρου τοῦ Φαλτηρίου.

Τὸ Φαλτήρι μὲ τὴν γιομάτη ποίησι ἀτμοσφαιρὰ του, ἔχει παρακινήσει πολλοὺς λόγιους νὰ τὸ ἀποδώσουν στὰ νεοελληνικά. Ὁλόκληρη συλλογὴ νεοελληνικῶν μεταφράσεων μποροῦσε κανεὶς νὰ κάνει, μαζεύοντας τις διάφορες μεταφράσεις φαλμῶν, πούχουν δημοσιεῖσθῃ κατὰ καιροῦς. Θάλεγε κανεὶς, πὼς καθὲς ἐποχὴ ἔχει καὶ τοὺς φιλότιμους μεταφραστὰς τῶν φαλμῶν πὺ καθένας μὲ τὴν ποιητικὴν του ἐργασία φιλοδόξης νὰ ἀποδώσῃ στὴν γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴν καθαρῶτα ἀκόμη, τὴν ποιητικὴν ἀτμοσφαῖρα τῶν Δαυιδικῶν καιμῆνων.

Οἱ «Φαλμοὶ» χάρις στὴν ποιητικότητά τους εἶναι τὸ πιὸ προσιτὸ βιβλίον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στοὺς λόγιους μας. Καὶ δὲν εἶναι μικρὴ ἢ ἐπιδρασί τοῦ ποιητικοῦ αὐτοῦ βιβλίου τῆς Π. Διαθήκης ἐπάνω στὴν νεοελληνικὴ ποίησι. Οἱ «Φαλμοὶ» μαζὶ μὲ τοὺς προφήτας, ἰδίως τὸν Ἡσαΐα, ἔχουν βαθύτατα ἐπηρεάσει πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ποιητὰς μας. Μὰ ἔκαί, πὺ περισσότερο τὸ φαλτήρι ἔχει τὴν ἐπίδρασί του εἶναι ἐπάνω στὸ μεγάλο πλῆθος τῶν φιλακολούθων, πὺ χρόνια ὀλόκληρα τρέφονται μὲ τοὺς «Φαλμοὺς» τοῦ Δαυιδ. Ἡ ὕψηλὴ ἀτμοσφαῖρα τοῦ «Φαλτηρίου» ἔχει θρῆψει γυνεᾶς πιστῶν.

Ἐνα δλοκληρωμένο βιβλίον πὺ θὰ ἀπέδιδε νεοελληνικά τὸ φαλτήρι εἶναι καί, πὺ πάντοτε εἶχε τὴ θέσι του στὰ γράμματά μας. Μὰ αὐτὸ τὸ βιβλίον, ὅποιοςδήποτε κι' ἂν εἶναι, εἶναι μοιραῖο νὰ συναντήσῃ ἕνα τεράστιο ἐμπόδιο, ἔχει νὰ συναντήσῃ ἕνα ἰσχυρότατο ἀντίπαλο, πὺ δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ νὰ ἀναπνεύσῃ. Ὁ ἀντίπαλος αὐτὸς εἶναι τὸ στι, ὅλοι ἐμεῖς πὺ ζοῦμε μὲσα στὴν ἀτμοσφαῖρα τῆς ὀρθόδοξης λατρείας, ἔχουμε συνειθισθῇ τὴν παράξενη μουσική, πὺ μὲσα τῆς περιχλίσει τὴ γλῶσσα τῶν Ο'. Κάθε φάλο στὴ γλῶσσα τῶν Ο' ἔχει δώσει

τις ἐξετάσεις του μπροστὰ στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ γι' αὐτὸ ὅτι, ὅσοιδήποτε προβάλλεται γιὰ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ — ὅσο κι' ἂν εἶναι τέλειο — δὲν γίνεται ἐπιρροῦσθετο.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς μεταφραστὰς τῶν Φαλμῶν τοῦ Δαυιδ, ἕνας ἑλληνοεβραϊκὸς ποιητὴς, πὺ εἶχε μὲσα στὶς φλέβες τέλεια τὴν αἰσθησι τοῦ ρυθμοῦ, ὁ Γιουσέφ Ἐλιγιὰ, παρέκαμψε τὴ δυσκολία, μεταφράζοντας κατ' εὐθείαν ἀπ' τὸ εβραϊκὸν — ἤξερα καλὰ καὶ τὰ εβραϊκά ἀλλὰ καὶ τὰ νεοελληνικά — χρησιμοποιώντας σὺν τρόπο ἑκφράσεως τὸ δημοτικὸν μας τραγοῦδι. Τὸ μεγάλο ποιητικὸν τοῦ ἐνωτικτο τῶν ἔκανα νὰ διασθανθῇ πὼς μὴ κάποια ὑπερνίκησι τῆς δυσκολίας ἦταν νὰ παραθέσῃ διπλα στὸ μεγαλόπρεπον τῆς εβραϊκῆς ποιήσεως τὸ μεγαλοῦ τοῦ δημοτικοῦ μας τραγοῦδι. Μὰ ἐνὸς ποιητικὰ ἐπέτυχῃ, δὲν δλοκλήρωσε τὴν ἐπιτυχία, γιὰτι λατρευτικὰ ὕστεροσαν οἱ φαλμοὶ του. Ἐβίθε ὅλο τὸ ποιητικὸ νόημα, μὰ καί ἔλειψε ἀπὸ τὴν ὀμορφιά τῶν φαλμῶν. Δὲν μποροῦσε νὰ ἀποδώσῃ τὸ ὕψηλὸ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. Ἦταν πολὺ προσγειωμένοι οἱ φαλμοὶ τοῦ Ἐλιγιὰ. Τὸς ἔλειπε τὸ «ὕψηλὸ». Αὐτὸ δηλ. ἀκριβῶς πὺ βρίσκουμε στὸ καιμένο τῶν Ο' καὶ κάνει αὐτὰ τὰ καιμένα πὺ ἀπὸ τὴν λατρεία γνωρίσαμε, γιὰ πρώτη φορὰ, νὰ ἔχουν λατρευτικὴ καὶ ποιητικὴ ἀτμοσφαῖρα.

Ὁ κ. Κωνσταντίνου στὴν μεταφραστικὴν πολὺμοχθῆ ἐργασία του, διατηρώντας τὸ δεκαπεντασῦλλαθο τοῦ δημοτικοῦ μας τραγοῦδι καὶ χρησιμοποιώντας μὴ ἀπλὴ δημοτικὴ, σεβάστικῃ τὴν ποιητικότητά τοῦ καιμένου — ὅσο τοῦ ἐπέτρεψαν οἱ ἔμπροσθι ποιητικῆς του ἱκανότητες — μὰ προπαντὸς σεβάστικῃ τῶς φαλμοῦς, σὺν καιμένο θρησκευτικῆς ἐξάρσεως. Αὐτὸς δ σεβασμὸς τοῦ κ. Κωνσταντίνου στὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα καὶ ἡ προσπάθειά του νὰ μὴν ἀτονήσῃ τὸ ἕνα εἰς βάρος τοῦ ἄλλου, ἀποταλεῖ τὴν ἐπιτυχία τοῦ βιβλίου του.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κωνσταντίνου εἶναι τὸ πιὸ δλοκληρωμένο καὶ τὸ πιὸ ζωντανὸ ἀπ' ὅλα τὰ ἀνάλογα βιβλία, πὺ μὲ τίτλο τους «Φαλμοὶ τοῦ Δαυιδ» κυκλοφόρησαν τελευταία. Τὸ στι δὲ περιέχει ἀναξαρτέτους ὅλους τοὺς φαλμοὺς εἶναι σπουδαῖο προσόν τοῦ βιβλίου.

Ὁ κ. Κωνσταντίνου, πὺ στοὺς πιστοὺς προσφέρει τὴν ἐργασία του κ' ὄχι στοὺς «Ξερισωμένους διανοουμένους», καθὼς σημειώνει στὸν πρόλογό του, δὲν ἔκανε ἐκλεκτικὴ ἐπιλογή τῶν «ποιητικῶν» μόνο φαλμῶν, ἀλλὰ ἔκανε καί σωστό, δλοκληρωμένο καὶ ἴσι. Τὰ προλογικὰ του σημειώματα, χωρὶς νὰ κορυφῶσῃ γιὰ τὴν «σοφία» τους εἶναι σεμνὰ, καταποιστικὰ καὶ ὑποβοηθοῦν τὸν ἀναγνώστη νὰ νοιώσῃ τὴν ὕψηλὴ ἀτμοσφαῖρα τῆς φαλμικῆς δεητικῆς ἐξάρσεως. Καὶ εἶσι πέτυχε στὴν προσπάθειά, γιὰτι ὅσο κι' ἂν ἔχη κανεὶς τὴς ἀντιρρήσεις του γιὰ ὀρισμένους «ἀποδόσεις» βλέπει, πὺς τὸ πνεῦμα τοῦ μεταφραστοῦ, μὲ σεβασμὸ καὶ δέος στάθηκε μπροστὰ στὸ μεγάλο τοῦ βιβλικῶ καιμένου.

Σ. ΚΑΛΗΣΠΕΡΗΣ

ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑ BARNs

Στό Οικοτροφείο του Barns στην Άγγλεια, που ιδρύθηκε από την Society of Friends, στεγάζονται στον πόλεμο δύσκολα παιδιά· έχει τό μυστικό τής αναπλάσεώς τους ήταν η αγάπη, που την εμπνέει μονάχα ο χριστιανικός τρόπος τής αντιμετώπισεως τής ζωής. Σήμερα το Barns είναι ένας τόπος γνωστός για τό ρόλο που παίζει στη θεραπεία τού απόβλητου από την κοινωνία παιδιού.

Μέ τό βιβλίο του τό πείραμα Barns (The Barns Experiment) ο W. David Wills, ένας από τούς πρωτεργάτες τού Barns, έρχεται μέ έναν λεπτομερή άπολογισμό τής έργασίας που έγινε και τών άπειρων δυσχερειών που συνήγησε, να ένισχύση αυτούς που ασχολούνται μέ τά προβλήματα τής συμπεριφοράς τών νέων.

Στό Barns τά παιδιά διοικούνται μέσα σε μιá ατμόσφαιρα αγάπης και έμπιστοσύνης από παιδιά πάλι που παίρνουν τίς εϋθύνες. Ένα σύστημα πρωτότυπο που, στην εφαρμογή του, συναντά την αντίδρασι και την δυσπιστία τών δυσκόλων αυτών παιδιών που μισούν τό σχολείο, έχουν προκαταλήψι έναντίον τών μεγάλων, έχουν συχνά τιμωρηθῆ, είναι τρομαγμένα, λένε ψέμματα και, πάνω άπ' όλα, δέν έχουν αγάπηθῆ.

Τό παιδί μπαίνει σε ηλικία 9-12 ετών και μπορεί να είναι παράνομο, μπορεί να μη γνωρίζη τον ένα ή και τούς δυο γονείς του. Ένας από τούς δυο γονείς μπορεί να έχη πεθάνει ή εγκαταλείψει την οικογένεια, οι γονείς μπορεί να έχουν χωρίσει ή να ζούν μαζί σε μιá κατώτασι άμειδαίου ανταγωνισμού.

Σ' αυτά τά παιδιά που έχουν στερηθῆ την αγάπη, μέ τόσο βασική ανάγκη, πρέπει να τούς την δώσωμε έμεις, γράφει ο Wills. Αυτό είναι τό πρώτο μας έργο, τό πιο ενδιαφέρον και τό πιο δύσκολο έργο μας. Δέν είναι αρκετό να αγαπιέται τό παιδί αλλά πρέπει να τό ξέρη ότι αγαπιέται.

Μιά συχνή, σύντομη προσωπική επαφή έχει σημαντική επίδρασι· τό παιδί που μειονεκτεί, ενθαρρύνεται, και τού τονίζεται ότι υπάρχουν πάντοτε στάδια μέσα στα όποια μπορεί να διακριθῆ. 'Η άποψι ότι τά παιδιά πρέπει να αγαπιούνται για να μάθουν να αγαπούν—βασικό γνώρισμα τής χριστιανικής διδασκαλίας—είναι και άποψι τής υγιούς συγχρόνου ψυχολογίας. Πολύ λίγα από όσα γίνονται στο Barns μπορεί να θεωρηθούν ότι δέν είναι εκπαίδευσι. Σ' αυτήν άπεριώνονται τρία κεφάλαια. Τό πρώτο για τή διάθεσι τής ελευθέρως όρας που μπορεί να δοθῆ πραγματική μάρφωσι και αποτελεί μιá από τίς πιο ενδιαφέρουσες άπόψεις τής έργασίας.

Μιλά για τή χειροτεχνία, την κηπουρική και κυρίως για τό σχέδιο που είναι ή έκφρασι τού εσωτερικού κόσμου.

'Όλα γίνονται μέ ένθουσιασμό και μέ την παύησι· όσι δέν υπάρχει κανένας που δέν μπορεί να μάθη. Τό δεύτερο κεφάλαιο άπεριέχεται στο κυρίως σχολείο και στις δυσκολίες να προ-

σαρμοσθῆ ένας δάσκαλος στις ιδιαίτερες συνθήκες που συναντά και τό τρίτο, μέ τίτλο έπανεκπαίδευσι, στην εκπαιδευτική άγωγή που εφαρμόζεται. 'Η διδασκαλία γίνεται μέ την πεποίθησι ότι είναι εύχαριστίσι να διδάσκονται κανείς από άνθρωπους που αγαπάει· ή κάθε ξεχωριστή περίπτωση καθυστερήσεως είναι γνωστή, ο δάσκαλος βλέπει τό παιδί μέ συμπάθεια, τό ενθαρρύνει, τού δίνει τό συναίσθημα ότι κάτι δημιουργεί και τό προετοιμάζει να δεχθῆ, μέ χαρά, και την πιο δύσκολη δουλειά, να αγωνισθῆ και να μάθη την αξία τής χριστιανικής ζωής. Σημειώνονται στη συνέχεια τού βιβλίου τά άπειρα έμπόδια που φέρνουν σ' αυτή την προσπάθεια οι γονείς που χρειάζονται την ίδια συμπάθεια που βρίσκουν τά παιδιά τους στο Barns.

Τό πείραμα τού Barns μαζί μέ τόσα άλλα έρχεται να μας δείξη τί μπορεί να κάνει ή χριστιανική αγάπη, έχει που όλα τά άλλα μέσα τής ανθρώπινης σοφίας ναυαγούν.

ΤΑΤΙΑΝΑ ΡΟΥΦΟΥ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΔΑ ΑΙΚ. ΜΑΞ ΚΑΛΑΝΔΡΙ, κ. Γ. ΦΑΝ. ΈΝΤΑΘΘΑ, κ. Μ. Φ. Σ. ΠΕΙΡΟΙΔ, κ. ΈΛ. ΚΩΝΣΤ. ΣΥΡΟΝ. Τά διηγήματα σας ελήφθησαν. Έδόθησαν εις την έπιτροπήν και θα κριθούν εις τό προσεχές, ακριβώς διά να διαβασθούν μέ άνευσι και στοργή.—κ. Γεώργ. Σολ. Ένταθθα. Έλήφθη. Εύχαριστούμεν. Διά τας διευθύνσεις που ζητείτε θα λάβετε έπιστολήν.—Στρατ. Άντ. Διαμ. Σ. Γ. 909Β. Τό ποιήμα σας θα δημοσιευθῆ προσεχώς. Περιμένουμεν νεώτερα. 'Επιμένετε εις τόν πνευματικόν αγώνα. Κερδίετε πρώτα την μάχην τής εσωτερικής ελευθερίας.—κ. Φιλ. Σαλ. Ρόθοσ. Εύχαριστούμεν, τό ποιήμα σας, πολύ καλό, δέν έπροφθασε τό πρωτοχρονιάτικο. Δέν σας λείπει ή ποιητική ικανότης (όρατες εικόνας, απλότης εις την έκφρασιν, εικονίρια). Προσέξτε κάπως την τεχνικόν σας. Περιμένουμεν νεώτερα.—κ. Εόάγγ. Τσιμ. Αίγιον. Έλήφθη. Εύχαριστούμεν.—δίδω Αλκ. Μαρκ. Καλάμας, κ. Γεώργ. Γρηγ. Φλώρινον. Με χαράν έλάβομεν γράμμα σας. Μη λησμονείτε ότι πέρ' άπ' τόν Γολγοθά άφώνηται εις τούς αιδώνες ή 'Ανάστασις. 'Αλλά και αυτής προηγήθη ο Σταυρός. Καί σήμερα ο Χριστιανισμός ζητεί από τούς όπαδούς του να στραφωθούν μέ τόν τρόπον αυτόν: Να εργάζωνται οδίακοπα, χωρίς άνάπαυσιν, εις την δημιουργίαν πολιτισμού χριστιανικού. Καί μάλιστα, να εργάζωνται γεμάτοι χαρά—την χριστιανικήν χαρά—εις ημέρας αγώνιας και ταραχής. Δέν νομίζετε ότι έτσι θα τόν πλησιάζουμε περισσότερο όπως τ'σο πολύ έπιθυμείτε;—κ. Δ. Γ. Μ. Κόρινθον. Εύραχθε εις την άρχην την ποιητική σας σταδιοδρομίαν. 'Επομένως έχετε μεγαλύτερον περιθώριον αγώνος, ο όποιος πρέπει να διεξάγεται μέ έπιμονή και χαρά. 'Εργασθήτε λοιπόν!—δ. Έμ η Λαμπ. Πάτρας. 'Η συνεργασία σας έφθασεν άργά διά τό Χριστογεννητικό. Περιμένουμεν την συνέχειαν.—Στρατ. Νικ. Χρόν. Σ. Γ. 913. Τό τελευταίον ποιήμα σας πολύ καλό. 'Εφθασεν, άργά διά τό Χριστογεννητικό. 'Ελπίζομεν ότι σύντομα θα ειοδοξηθήμεν κάτι ίδιό σας.—κ. Κ. Γ. Ρ. Κολωνορην.—Θεσσαλονίκη. Συγχρηστία διά την δλην χριστιανικήν εργασίαν σας και ιδιαίτερον διά τό ποιήμα σας. 'Εχετε αξιόλογον ποιητικόν διάθεσιν και πρέπει να την καλλιεργήσετε διαβάσει ποιήσιν. Προσέξτε την τεχνικήν σας. Αί σκέψεις και τά αλοδήματα σας να μην έκτιθενται άπλάς, αλλά να υποβάλλωνται εις τόν άναγωγόν. Τότε και μόνον συγκινούν.

Περιμένουμε νεώτερα.—κ. Κλ. Βαρβ. Ἐνταύθα. Εὐρίσκαψε εἰς τὴν ἀρχὴν ἀκομή. Νά βελτιωθῆ ἡ τεχνική σας πρῶτα-πρῶτα. Ἐπειτα, διατί τὴσ αὐτογραφικῆ συντομῆ; Τραγουδοῦτε μὲ ἄνεσιν, μὲ φυσικότητα.—δ. Ἐλλήν Πιπ. Ἐνταύθα. Τὸ ποίημά σας ἔχει, βέβαια, τὰς ἐλλείψεις ποὺ εἶναι φυσικαί εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιητικοῦ ξεκινήματος. Ἀντιστοίχως, ὅμως, ὑπάρχει ἐκεῖ δροαία, εὐαισθησία, ἀπλότης-στοιχεία ποὺ προηνοῦν μίαν καλύτεραν ποιητικὴν ἀδρίαν. Περᾶστε, παρακολοῦμεν, ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας Τρίτην ἢ Πέμπτην, 7-8 μ.μ.—Στρατ. Παν. Μπακ. Σ. Γ. Γ. 912γ. Εὐχριστοῦμεν καὶ συγχαίρομεν διὰ τὰ καλά σας ἀισθήματα.—κ. Ἀγγ. Ρηγ. Ἐνταύθα. Θέλομεν νὰ διορθώσωμεν καὶ ἄλλα σας ποιήματα. Εἶθε νῆος; Ἐχετε γωριμίον μὲ τὴν χριστιανικὴν κίνησιν;—κ. Ν. Τ. Χριστ. Θεσσαλονίκην. Εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἀμέσως προσεχῆ τεύχη δὲ δημοσιευθῆ κατ' ἰδικόν σας. Περιμένουμε νεώτερα.—κ. Ν. Γ. Κ. ὀμαδοπούλου. Ἐνταύθα. Τὸ ποίημά σας ἐμπνευμένο ἀπὸ τὴν κατασκηνωτικὴν ζωὴν τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων, φανερώσει ποιητικὴν ἰκανότητα. Μένει τώρα κατ' ἄλλο: Τὸ πᾶν. Δηλαδή ἡ συγκρότησις εἰς πνευματικὴν προσωπικότητα. Περᾶτε ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας Τρίτην ἢ Πέμπτην 7-8 μ.μ.—κ. Πελ. Οἶκ. Ἰωάννινα. Ἐλήθη. Εὐχριστοῦμεν.—κ. Ἡλ. Ἀ. Π. Γρεβενά. Ἀξιόλογον τὸ σταλὲν. Ἐχει δροαῖες εἰκόνες, δυνάμιν φαντασίας, περιγραφή. Περιμένουμε κατ' ὀλιγώτερον φανταστικόν, ἐμπνευμένον ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν προσάθειαν ποὺ παρατηρεῖται εἰς τὴν πόλιν σας. κ. Δ. Παλ. Λεμεσόυ. Ἐλήθη. Εὐχριστοῦμεν.—Ἀκτίνας Βόλον. Μὲ γαρὰν ἐδέχθημεν τὴν ποιητικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἐνὸς μικροῦ καὶ συνωνόμου μὸς φίλου. Ὁ στίχος σας ἔχει ἀπλότητα, εὐλικρίνεια, μουσικότητα. Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν ἐν πνεύματι μαθητείας. Διαβάσατε χριστιανικὴν ποιήσιν.—Μιά νέα ποῦ εὐρήκε τὸν Δρόμον. Εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὅλοι ἔχουν δικαίωμα, διὰ τὸν λόγον δι' ὅλοι ἡμεροῦν-φθάει νὰ τὸ θελήσωσιν—νὰ γίνωμεν ἐργατὰ ἀοιτῆς τῆς βασιλείας ἐδῶ εἰς τὴν γῆν. Ἐμπρός, λοιπόν! Ἡ ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ ἐγράφη κυρίως ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ ἐπιστρέψαν· κἀποῖα στιγμή τῆς ζωῆς τῆς.—κ. Χρ. Ἀ. Β. Λαμίαν. Ἐταί εἶναι. Ἡ χριστιανικὴ φοιτητικὴ κίνησις εἰς τὴν Ἑλλάδα μας ἔχει ἐξελιχθῆ ἤδη εἰς δυνάμιν πνευματικῆς ἀκτινοβολίας, ποὺ ἐπηρεάζει ἀμεσα ὄχι μόνον τοὺς κύκλους τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδεως ἀλλὰ καὶ τὴν κοινωνίαν μας γενικὰ.—Δεκ. Μαρ. Τσ. Δημοδιδάσκαλον Σ. Τ. Γ. 909 γ. Εὐχριστοῦμεν διὰ τὰ ἀισθήματά σας ἀπέναντι τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ τὴν δημοσυνετικὴν συνεργασίαν σας—κ. Γερ. Μετ. Ἐνταύθα. Συγχαρητήρια διὰ τὴν προσδοκὸν εἶναι ἀναμοιβήθη. Ἐξακολουθήσατε μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε ἐπιμονή. Ἡ τέχνη ἡ χριστιανικὴ ἀποτεῖ ἀφοσίωσιν καὶ θυσίαν ἀπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς. Ἀλλὰ καὶ συνεχῆ ἐπαφή μὲ τὴν χριστιανικὴν ζωή.—Ἀλ. Ἀνδραβιδά. Ἀδικεῖ τὴν ποιητικὴν σας ἰκανότητα ὁ βερμαλισμὸς ποὺ ὑπεισέρχεται εἰς τοὺς στίχους σας. Ἀπλὸς, περισσότερο ἀπλὸς, Νά, ἕνα ἰδεώδες εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ πολυσυνθέτου 1913. Καὶ μάλιστα εἰς τὸν χριστιανὸν ποιητὴν. Περιμένουμε νεώτερα.—κ. Νικ. Σαρ.

Ἐνταύθα. Τὸ ποίημά σας φανερώσει δυνατό ποιητικόν ἀισθμα. Μένει τώρα τὸ ἀισθμα αὐτὸ νὰ καλλιεργηθῆ, νὰ ὀριμώσῃ καὶ νὰ συγκροτηθῆ ὁ κἀτοχὸς του εἰς χριστιανὸν ἐργατὴν. Περᾶστε, παρακολοῦμεν, ἀπὸ τὰ Γραφεῖα, Τρίτην ἢ Πέμπτην 7-8 μ.μ.—Καν. Π. Μπελ. Πάτρας. Ἐλήθη. Εὐχριστοῦμεν. Περιμένουμε νεώτερα.—Νέων τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως Ἐνταύθα. Ἐλπίζομεν νὰ χρησιμοποιηθῆ προσεχῶς τὸ σχετικόν μὲ τὸν κινηματογράφον. Τὸ μέλλον ἀνήκει εἰς τοὺς χριστιανοὺς νέους. Ἀλλὰ πρέπει νὰ κατακτηθῆ πρῶτα τὸ παρὸν.—Διδάκτ. Ρ. φοιτητῶν. Ἐνταύθα. Τὸ σταλὲν παρ' ὅλους τοὺς ἐλλείψεις, κυρίως εἰς τὴν τεχνικὴν, ἀρετὰ καλόν.—Ἐλπίζομεν νὰ χρησιμοποιηθῆ προσεχῶς. Περᾶστε ἀπὸ τὰ Γραφεῖα μας, παρακολοῦμεν, Τρίτην ἢ Πέμπτην, 7-8 μ.μ.—κ. Γ. Χατζ. Νίκαιαν. Σταθερὰ πρόσδος ὡς πρὸς τὰ προηγούμενα. Ἀποφεύγετε τὸ «κῆρυγμα» εἰς τὴν ποιήσιν σας. Διὰ τὴν ἐπικαιριότητα τοῦ ποιητοῦ μὲ τὸν ἀναγνώστην του ὑπάρχει ἕνας καὶ μόνον νόμιμος τρόπος: Ἡ ἀισθητικὴ συγκίνησις. Μὲ τὴν διαφορὰν δι' εἰς τὴν χριστιανικὴν τέχνην καὶ λογοτεχνία ὁ δρος «αἰσθητικῆς» ἀποκτᾶ βάρος, βάθος, πρειαχόμενον πνευματικόν.—κ. Γεωργ. Κίτσ. Φοιτητὴν Θεσσαλονίκην. Ἡ «Ἀήλοσις» τοῦ Δεκεμβρίου 1946 ἐσφυρηλάτησεν θεαμοῦς πνευματικῶς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὸν ὄπλοισιν κῶσμον. Ἐταί συγυροῦνται ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ καταπόσις μετοῦ τῶν ἐθνῶν.—κ. Π. Θαντ. Λαριναίκα. Ἐλήθη. Εὐχριστοῦμεν. Ἐφθασεν, ὅμως, ἀργὰ διὰ τὸ χριστουγεννιάτικον. Περιμένουμε νεώτερα.—κ. Ἀλ. Κωστ. Μαρθόκαμπον. Μὲ χαρὰ σημειώσομεν τὴν προσδόν σας Τραγουδοῦτε μὲ ἀπλότητα δι' αἰσθάνεσθε. Εἰς ὅλα τ' ἀνθρώπινα προβλήματα, καὶ ἰς τὸ πρόβλημα τῆς ποιήσεως φυσικὰ, ἐνὸς ἐστὶ χρεῖα: ἀσπληγία.—Στρατ. Δημ. Μεχτ. Σ. Γ. Γ. 914. Ἡ «προφητεία» ἔδεν ἐπρόσθεσεν τὸ Πρωτοχρονιάτικον. Περιμένουμε νεώτερα.—Στρατ. Π. Κριν. Ἀμφικλείαν. Ὁ νέος ποὺ περιγράφετε πρέπει νὰ πάσῃ νὰ ὑπάρχῃ. Καὶ νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς ἕνα χριστιανὸν νέον, γεμῆτον θάρρους καὶ ἀγωνιστικῶν πνεύμα. Ἐλπίζομεν δι' νεώτερα συνεργασίαν σας θὰ μᾶς δώσῃ τὴν χαρὰ νὰ διαπιστώσωμεν τὴν μεταμορφώσιν αὐτὴν.—Διδάκτ. Μαρ. Ἀργ. Χίον. Ἡ «Καινοδία ἀογῆ» θὰ δημοσιευθῆ, ἐλπίζομεν, προσεχῶς. Μὲ πολλὴ χαρὰ σημειώσομεν τὴν προσδόν σας. Ἐξοκολουθήσατε.—κ. Κ. Δοβ. Ἐνταύθα. Τὸ χριστουγεννιάτικον ἔφθασεν ἀργὰ. Περιμένουμε νεώτερα. Κατ' ἀπὸ τὴν σημερινὴν χριστιανικὴν πραγματικότητα ποὺ χιτίζεται γύρω σας. Κατ' ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν σας προσπάθειαν νὰ χτίσεται μέσα σας ἕνα κομμάτι χριστιανικῆς πραγματικότητος.—Καν. Ἀλ. Γζ. Ἐνταύθα. Ἐλάβομεν καὶ τὴν νεωτέραν συνεργασίαν καὶ μὲ χαρὰν διαπιστώσομεν τὴν ποιητικὴν σας ἰκανότητα. Ἐλπίζομεν δι' ἕνα δημοσιευθῆ κατ' προσεχῶς. Περιμένουμε τὴν συνέχειαν.—δ. Κίτσ. Μαμ. Ν. Σμόρνην. Εἶσα ἀξέπαινην διὰ τὸν ζῆλόν σας, Ἐξακολουθήσατε νὰ ἐργάζεσθε μὲ τὸ ἴδιον σθένος, μαζί μὲ τὰς ἄλλας συναδελφούς σας, διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Χριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ. Τὴν ἐπιστολήν σας ἐχρησιμοποίησαμεν.

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων»—Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνόσ. «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ἑδρὸς Καρύστη 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35-023—Θεσσαλονίκης: Ἀγ. Σοφίας 38.—Πειραιῶς: Κολοκοτρώνη καὶ Τσαμαδῶ 67.—Ἰππύτων: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία: Ποικιλῆς 5 Ἀθήναι.—Ἐτησίαν συνδρομὴ δρχ. 15.000, ἐξωτερικῶν δολλ. 3.—Πρόστ. τυπογραφείου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομιχάλη 176.—Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἡ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Τυπ. «Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας» Α. Ε. (Τεχνικὴ Διεύθυνσις Γ. Μ. Σκαζίκη),